

SLOBODA PREJAVU A ŽALOBY NA OCHRANU DOBREJ POVESTI

POROVNANIE PRÍSTUPU SÚDOV NA SLOVENSKU,
V USA A EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
K ŽALOBÁM VEREJNÝCH ČINITELŮV

SLOBODA PREJAVU A ŽALOBY NA OCHRANU DOBREJ POVESTI

POROVNANIE PRÍSTUPU SÚDOV NA SLOVENSKU,
V USA A EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
K ŽALOBÁM VEREJNÝCH ČINITEĽOV

Vydavateľ: VIA IURIS – Centrum pre práva občana
Radničné námestie 9, 902 01 Pezinok
www.viaiuris.sk

Autori: Peter Wilfling (kapitoly 1, 2, 4, 5), Eva Kováčechová (kapitoly 3, 4, 5)

Grafický dizajn: Andrej Gašpar

Náklad: 500 ks

Rok vydania: 2011

ISBN: 978-80-970686-1-5

Texty neprešli jazykovou úpravou.

***Táto publikácia vznikla v rámci projektu finančne podporeného
Ambasádou Spojených štátov v Bratislave***

Obsah

Úvod	5
1. Prístup súdov v USA	7
Predpoklady úspešnej žaloby na ochranu dobrej povesti	7
Miera zavinenia, ktorú musí žalobca dokázať žalovanému	8
Satira, paródia a karikatúra	11
Náhrada ujmy za poškodenie dobrej povesti a vypočítanie jej výšky	12
Zhrnutie	15
2. Prístup Európskeho súdu pre ľudské práva	17
Základné princípy a kritériá aplikované Európskym súdom	18
Posudzovanie primeranosti a predvídateľnosti sankcie za poškodenie dobrej povesti	23
Zhrnutie	29
3. Prístup súdov v Slovenskej republike	31
Kritériá, ktoré zohľadňujú všeobecné súdy pri rozhodovaní o priznaní finančnej náhrady nemajetkovej ujmy a pri určení jej výšky	34
Zhrnutie	39
4. Prístup slovenských súdov a porovnanie s prístupom v USA a na Európskom súde pre ľudské práva	41
5. Závěry a návrhy	49
Závěry analýzy	49
Návrhy	50
English summary	53
Conclusions of the analysis	53
Proposals	54

Úvod

Na Slovensku sa v súčasnosti možno stretnúť s tým, že verejne činné osoby, napríklad politici alebo sudcovia, často podávajú žaloby na médiá a to kvôli údajnému poškodeniu ich dobrej povesti, občianskej cti alebo dobrého mena. Tvrdia, že k tomu prišlo publikovaním nepravdivých informácií, neprimeranou kritikou alebo dokonca aj uverejnením karikatúr. O tom, či bude týmto osobám priznané finančné zadostučinenie za poškodenie ich dobrej povesti, rozhodujú sudy. A sudy veľmi často rozhodujú v prospech verejne činných osôb a prikazujú médiám zaplatiť týmto osobám vysoké finančné zadostučinenie. Často ide aj o niekoľkomiliónové sumy. Vysoké sumy vysúdili napríklad predseda vlády, predseda Najvyššieho súdu SR alebo viacerí politici a sudcovia.

Ak slovenské sudy prikazujú zaplatiť médiám alebo novinárom vysoké finančné sumy za publikovanie alebo šírenie informácií, je potrebné dôkladne preskúmať, či je pretrvávajúci spôsob rozhodovania súdov v poriadku, či je v súlade so svetovými a európskymi štandardmi. Takýto spôsob rozhodovania súdov má totiž silný odstrašujúci účinok na médiá, novinárov a iné osoby, ktoré by chceli informovať verejnosť o skutkoch verejne činných osôb či politikov a verejne vyjadrovať názory na ich konanie. Hrozba, že budú musieť politikom a verejne činným osobám platiť miliónové finančné zadostučinenie spôsobuje, že napríklad médiá budú motivované radšej neinformovať o mnohých dôležitých veciach, o ktorých by sa verejnosť mala dozvedieť. Ak sa informácie považujú za „kyslík demokracie“ a ak možno povedať, že prostredníctvom šírenia a výmeny informácií demokratická spoločnosť „dýcha“, tak neprimerané odstrašovanie od voľného šírenia informácií o veciach verejného záujmu možno prirovnať k „hrdúseniu“ slobodnej demokratickej spoločnosti.

Navyše sa zdá, že slovenské sudy si viac cenia dobrú povest politikov a verejne činných osôb, ako život a zdravie radových občanov. Existujú viace-

ré príklady, kedy verejne činné osoby sudy priznali za poškodenie dobrej povesti finančné odškodnenie v miliónovej výške, ale za oveľa závažnejší zásah do osobnosti a súkromného života (napríklad za zabitie blízkeho člena rodiny) priznali sudy pozostalým tohto zomrelého oveľa nižšie finančné odškodnenie.

Aby súd mohol prisúdiť nejakej osobe finančnú náhradu za poškodenie jej dobrej povesti, musia byť splnené základné predpoklady. Musí byť do jej dobrej povesti neoprávnene zasiahnuté, resp. jej dobrá povest musí byť neoprávnene poškodená. Neoprávnеным zásahom do dobrej povesti je napríklad publikovanie informácie o osobe, ktorá je nepravdivá a ktorá ju napríklad obviňuje zo spáchania trestného činu (napríklad krádeže). Ak súd skonštatuje, že síce bolo do dobrej povesti konkrétnej osoby zasiahnuté a dobrá povest tejto osoby u verejnosti bola znížená, ale tento zásah bol oprávnený, tak súd tejto osobe neprizná žiadne finančné zadostučinenie. Jej dobrá povest totiž nebola poškodená alebo znížená neoprávnene. Oprávneným zásahom do dobrej povesti osoby je napríklad verejná kritika politika za nerozumné politické rozhodnutie.

Účelom tejto publikácie je navzájom porovnať rozhodovanie súdov, ktoré sa týka otázky poškodenia dobrej povesti, občianskej cti alebo dobrého mena a to v Spojených štátoch amerických (ďalej len „USA“), v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu a na Slovensku. Špeciálne sa zameriame na aspekt priznávania finančnej náhrady za poškodenie dobrej povesti a na jeho výšku. Po porovnaní bude možné zhodnotiť, či je existujúci prístup slovenských súdov v súlade so svetovými a európskymi štandardmi. A na základe odbornej diskusie možno zvážiť, či by bolo potrebné existujúci prístup zmeniť.

Autori

1. Prístup súdov v USA

V USA je sloboda prejavu považovaná za jednu zo základných záruk slobody a demokracie. Právo na slobodu prejavu zakotvuje dodatok č. 1 k ústave USA a to nasledovne: „Kongres neprijme žiadny zákon... obmedzujúci slobodu prejavu...“. Hoci ide o veľmi stručné ustanovenie, toto ustanovenie bolo základom pre vznik množstva súdnych rozhodnutí presnejšie definujúcich rozsah slobody prejavu v najrôznejších situáciách. Najvyšší súd USA v rozhodnutí **New York Times v. Sullivan** uviedol, že americké právo podporuje „hlbokú oddanosť národa princípu, že diskusia o verejných záležitostiach musí byť nehatená, rázna a široko otvorená a že môže zahŕňať dôrazné, žieravé a niekedy neprijemne ostré útoky na vládu a verejných činiteľov“. V rozhodnutí **Gertz v. Robert Welch, Inc.** Najvyšší súd USA uviedol: „Podľa prvého dodatku k ústave neexistuje nič také ako nepravdivá myšlienka. Akokoľvek deštruktívny sa môže zdať nejaký názor, sme odkázaní na to, že uvedenie tohto názoru na pravú mieru nezávisí od presvedčenia sudcov a súdnych porôt, ale na súťaži s inými myšlienkami.“ Najvyšší súd ale v tomto rozhodnutí odlišil situácie, kedy prichádza k šíreniu nepravdivých faktov a uviedol: „Avšak tvrdenie nepravdivých faktov nemá podľa ústavy hodnotu. Ani zámerná lož, ani chyba z nedbanlivosti neprospievajú záujmu spoločnosti na nehatenej, ráznej a široko otvorenej diskusii o verejných záležitostiach.“ Vo všeobecnosti môže sloboda prejavu podľa Najvyššieho súdu USA podliehať iba úzko vymedzeným výnimkám (stanovenými napr. v rozhodnutiach Najvyššieho súdu USA **Chaplinsky v. New Hampshire** alebo **Brandenburg v. Ohio**).

Najvýznamnejšiu úlohu v diskusií o verejných veciach a pri šírení informácií majú nesporne médiá (tlač, rozhlas, televízia, internetové médiá). Keďže žaloby za poškodenie dobrej povesti majú potenciál výrazne utlmiť šírenie informácií a diskusií o veciach verejných, a teda aj využívanie ústavného práva na slobodu prejavu, americké súdy vrátane Najvyššieho súdu USA venujú týmto sporom mimoriadnu pozornosť. Väčšina kľúčových rozsudkov, ktorým sa budeme venovať, sa týka prípadov, kedy boli médiá žalované za poškodenie dobrej povesti.

Predpoklady úspešnej žaloby na ochranu dobrej povesti

Aby žalobcovi v USA mohlo byť priznané finančné zadostučenie za poškodenie dobrej povesti („defamation“), musí žalobca na súde preukázať všetky nasledovné skutočnosti:

1. bolo zverejnené tvrdenie, o ktorom sa dozvedela tretia osoba alebo osoby,
2. toto tvrdenie je schopné poškodiť dobrú povest (tzv. „defamatory statement“),

3. toto tvrdenie sa týka žalobcu,
4. o tomto tvrdení sa dá objektívne preukázať, že je „podstatne“ nepravdivé,
5. tvrdenie bolo zverejnené v dôsledku určitého zavinenia osoby, ktorá ju zverejnila (miera zavinenia, ktorú musí žalobca preukázať, sa líši v závislosti od postavenia, resp. statusu žalobcu, ktorého sa tvrdenie týka – žalobca musí preukázať iný stupeň zavinenia, ak je verejným činiteľom alebo verejnou osobou a iný stupeň zavinenia, ak je súkromnou osobou),
6. v dôsledku zverejnenia tohto tvrdenia bola žalobcovi spôsobená ujma a
7. tvrdenie nebolo zverejnené v rámci tzv. privilégia, resp. imunity (pretože takéto tvrdenia nie sú žalovateľné).

Poškodenie dobrej povesti („defamation“) je v USA definované ako zverejnenie takého tvrdenia, ktoré sa negatívne vyjadruje o integrite určitej osoby, jej charaktere, dobrej povesti alebo jej postavení v spoločnosti a ktoré je schopné túto osobu vystaviť nenávisti alebo pohŕdaniu verejnosti alebo spôsobuje osobe hanbu v očiach verejnosti. Poškodenie povesti osoby musí byť zrejmé u významnej skupiny obyvateľstva.

Platí zásada, že vládne inštitúcie a orgány verejnej moci nemôžu podávať žaloby a nemôžu sa domáhať náhrady za poškodenie dobrej povesti. Žaloby môžu podávať iba jednotlivé osoby pracujúce v konkrétnej inštitúcii alebo orgáne.

Treba si uvedomiť, že účelom právnej úpravy v USA v oblasti poškodenia dobrej povesti („defamation“) je odškodniť osobu za poškodenie dobrej povesti a nie odškodniť ju napr. za zranené city, zosmiešnenie alebo nadávky. Ak slovný prejav neobsahuje tvrdenia určitých faktov o určitej osobe, nemožno tento slovný prejav považovať za spôsobilý poškodiť dobrú povest osoby.

Tvrdenie môže byť uznané za také, ktoré poškodzuje dobrú povest, iba ak je „jednoznačné“, pričom platí zásada, že tvrdenie je potrebné vykladať „v jeho najnevinnejšom význame“ (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu štátu Missouri **Walker v. Kansas City Star Co.**) Ak súd príde k záveru, že tvrdenie má taký význam, že môže poškodiť dobrú povest, treba posúdiť, či tento význam slov bol zamýšľaný autorom tvrdenia a či bolo tvrdenie verejnosťou v tomto význame aj naozaj pochopené.

V rozhodnutí **Hepps v. Philadelphia Newspapers, Inc.** Najvyšší súd USA stanovil princíp, že žalobca, ktorý žaluje médiá, má dôkazné bremeno a musí preukázať „podstatnú“, resp. „materiálnu“ nepravdivosť tvrdenia. Podstatná nepravdivosť znamená, že nie je nevyhnutné, aby fakty uvedené v tvrdení boli doslovne pravdivé – ale ak je podstata tvrdenia pravdivá, tak mierne ne-

presnosti („slight inaccuracies“) obsiahnuté v tvrdení nie sú relevantné. Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu štátu Colorado **Gomba v. McLaughlin** nemusí byť pravdivé každé slovo obsiahnuté v tvrdení, ale stačí, že je pravdivá „podstata, jadro, hlavná myšlienka“. V rozhodnutí Najvyššieho súdu štátu Missouri **Kleinschmidt v. Johnson** napríklad súd rozhodol, že správa, že určitá osoba bola zatknutá spolu so šperkami za „niekoľko tisíc“ dolárov „nezmenila charakter najpodstatnejších faktov“ a bola „podstatne pravdivá“, hoci šperky mali v skutočnosti hodnotu iba 500 dolárov.

Ani pozmenené či upravené citáty výrokov, ktoré nie sú doslovnými citátmi, nevyhnutne nedokazujú existenciu skutočne zlého úmyslu, pokiaľ tieto úpravy podstatne nemenia význam slov, ktoré použil autor výroku. V rozhodnutí **Masson v. New Yorker Magazine, Inc.** Najvyšší súd USA uznal, že určité upravovanie citátov je často krát v novinárskej praxi nevyhnutné.

Platí zároveň princíp, že ak nie je možné presvedčivo rozriešiť otázku, či tvrdenie je pravdivé alebo nepravdivé, žalobca nemôže mať v spore úspech.

V rozhodnutí **Milkovich v. Lorain Journal Co.** Najvyšší súd USA potvrdil princíp, že žalobca je povinný preukázať, že tvrdenia týkajúce sa jeho osoby sú preukázateľne nepravdivé, pričom to musí preukázať prostredníctvom objektívne zistiteľných kritérií. Žalovateľnými sú teda iba také výroky, ktoré obsahujú preukázateľne nepravdivé skutkové tvrdenia, resp. fakty. Súd stanovil, že výroky, ktoré neobsahujú preukázateľne nepravdivé skutkové tvrdenia, alebo ktoré sú iba „vynaliezavým výrazom“ („imaginative expression“) či rečnickým prehánaním („rhetorical hyperbole“) použitým s cieľom vyjadriť určitý pohľad či stanovisko, nie je možné žalovať a podliehajú pod ochranu práva na slobodu prejavu. Ako príklad možno uviesť, že označenie vykonávateľa interrupcií za „vraha“ nie je žalovateľné, ak z obsahu výroku je zrejmé, že autor výroku neobviňuje vykonávateľa interrupcií zo skutočného spáchania trestného činu vraždy, ale iba vyjadruje svoj subjektívny názor, že vykonávanie interrupcií by malo byť trestným činom.

V rozhodnutí **Walker v. Pulitzer Publishing Co.** Najvyšší súd USA stanovil princíp, že tlač má právo spoliehať sa na správy a informácie obdržané z „renomovanej služby poskytujúcej správy, ktorá je považovaná za spoľahlivú“ („reputable and properly regarded as reliable news services“), ak sa tieto informácie týkajú záležitostí verejného významu. Tlač má následne právo tieto informácie sama publikovať bez toho, aby sa musela obávať postihu za zverejnenie nepravdivých informácií poškodzujúcich dobrú povesť.

Miera zavinenia, ktorú musí žalobca dokázať žalovanému

Ako bolo uvedené vyššie, ak chce žalobca v súdnom spore uspieť a vysúdiť od žalovaného finančné zadostučinenie za poškodenie dobrej povesti, musí mu preukázať určitú mieru „zavinenia“. Základnými druhmi zavinenia sú nedbanlivosť a úmysel. V praxi môže prísť napríklad k situácii, že redaktori denníka sa pomýlia a v článku neúmyselne uvedú nepravdivú informáciu. Alebo môže prísť k situácii, keď redaktori tušia, že informácia by mohla byť nepravdivá, ale jej pravdivosť sa nepokúsia preveriť. Avšak môže prísť aj k situácii, keď nepravdivú informáciu zverejnia vedome. Najvyšší súd USA vo svojich rozhodnutiach stanovil princípy platné pre preukazovanie zavinenia v rôznych situáciách.

Miera zavinenia, ktorú musí žalobca preukázať, **závisí od postavenia (statusu) žalobcu a od druhu požadovanej náhrady ujmy.**

Žalobca musí žalovanému preukázať iný stupeň zavinenia, ak je „verejný“ (teda ak je „verejným činiteľom“ alebo „verejnou osobou“) a iný stupeň zavinenia, ak je „súkromný“ (teda ak je súkromnou osobou).

MIERA ZAVINENIA, KTORÚ MUSIA ŽALOBCOVIA – VEREJNÍ ČINITELIA A VEREJNÉ OSOBY – PREUKÁZAŤ ŽALOVANÉMU

Kľúčovým a precedenčným rozhodnutím, ktoré stanovilo základné princípy platiace pre spory ohľadom poškodenia dobrej povesti týkajúce sa „verejných činiteľov“ („public official“), vrátane pravidiel priznávania finančnej náhrady ujmy, je rozhodnutie Najvyššieho súdu USA **New York Times v. Sullivan** z roku 1964.

Išlo o žalobu policajného komisára Sullivana na denník New York Times za zverejnenie materiálu naznačujúceho, že policajný komisár bol zodpovedný za kruté zaobchádzanie s černoškými študentmi, pokojne demonštrujúcimi v štáte Alabama za právo na dôstojný život a proti segregácii. V materiáli sa nachádzali tvrdenia o policajnom zásahu proti účastníkom demonstrácie, pričom niektoré tvrdenia boli nepravdivé.

Nižšie súdy rozhodli, že denník New York Times musí zaplatiť policajnému komisárovi finančnú náhradu ujmy vo výške 500 000 dolárov, z dôvodu poškodenia jeho dobrej povesti.

Najvyšší súd USA však rozhodnutie nižších súdov zrušil ako protiústavné. Najvyšší súd konštatoval, že ani výskyt faktickej chyby v tvrdení poškodzujúcim dobrú povesť neznamená, že takáto kritika úradného postupu verejných činiteľov je zbavená ústavnej ochrany. Najvyšší súd uviedol, že „chybné skutkové tvrdenia sú v slobodnej diskusii neodvráťiteľné“ a že aj tieto chybné či nepravdivé tvrdenia „musia byť chránené, aby mala sloboda prejavu dostatočný „priestor na dýchanie“, ktorý potrebuje na prežitie“. Najvyšší súd konštatoval, že zásada zakotvená v zákone štátu Alabama, ktorá núti osoby zverejňiace tvrdenie zasahujúce do dobrej povesti preukázať pred súdom pravdivosť tohto tvrdenia, nechráni dostatočne ústavné právo na slobodu prejavu a verejnú diskusiu. Podľa Najvyššieho súdu USA toto pravidlo, ktoré „núti osobu kritizujúcu oficiálne (úradné) konanie zaručiť pravdivosť všetkých skutkových tvrdení, nevyhnutne vedie k sebaczúre“. Najvyšší súd vychádzal zo skutočnosti, že obava médií, že nepresvedčia súdnu porotu o svojej pravde, môže odradiť médiá od publikovania aj takých informácií a príbehov, ktoré sú fakticky presné alebo o ktorých majú médiá dostatočný dôvod domnievať sa, že sú fakticky presné. A teda dôsledkom je „tlmiaci“, resp. „odstrašujúci“ účinok na slobodu prejavu („chilling effect“).

Najvyšší súd napokon v rozhodnutí sformuloval nasledujúce pravidlo: „Ústavné záruky vyžadujú ... že verejní činitelia sa **nemôžu domôcť odškodnenia za nepravdivé tvrdenie poškodzujúce dobrú povesť, kým nedokážu, že toto tvrdenie bolo urobené so skutočne zlým úmyslom** [„actual malice“] – **teda s vedomosťou, že tvrdenie je nepravdivé alebo s bezohľadnou nedbalosťou** [„reckless disregard“] **na to, či je tvrdenie nepravdivé alebo nie.**“ Súd ďalej konštatoval, že skutočnosť, že nepravdivé tvrdenie bolo uro-

bené so skutočne zlým úmyslom, musí žalobca dokázať s „**presvedčivou jasnosťou**“ („convincing clarity“).

Najvyšší súd USA rozhodol takýmto spôsobom napriek tomu, že denník New York Times neskontroloval zverejnený materiál a neporovnal ho s informáciami o predmetných udalostiach pochádzajúcimi zo spravodajstva, ktoré sa nachádzali v archíve denníka. Najvyšší súd však konštatoval, že existujúce dôkazy mohli nanajvyšš preukázať iba „nedbanlivosť“ denníka New York Times, ktorá spočívala v tom, že denník neodhalil faktické nesprávne obsiahnuté v zverejnenom materiáli – čo však najvyšší súd považoval za „z ústavného hľadiska nepostačujúce na preukázanie „bezohľadnosti“, ktorej existencia je vyžadovaná na dokázanie skutočne zlého úmyslu.“

V rozhodnutí *New York Times v. Sullivan* teda Najvyšší súd USA stanovil pravidlo: aby mohol byť „**verejný činiteľ**“ úspešný v spore o ochranu dobrej povesti a aby mu mohlo byť priznané finančné zadostučinenie za poškodenie dobrej povesti, musí najprv preukázať, že médiá uverejnili nepravdivú informáciu o jeho konaní vo verejnej funkcii a zároveň, že táto nepravdivá informácia bola zo strany médií **zverejnená so „skutočne zlým úmyslom“** („actual malice“), pričom túto skutočnosť musí dokázať s „presvedčivou jasnosťou“ („convincing clarity“), resp. „jasným a presvedčivým dôkazom“ („clear and convincing evidence“).

Pojem „skutočne zlý úmysel“ zahŕňa podľa rozhodnutí Najvyššieho súdu USA prípady, keď

- médiá **zverejnili nepravdivé tvrdenie „s vedomím jeho nepravdy“** („knowledge of falsity“), čo znamená, že médiá si pri zverejnení tvrdenia uvedomovali, že tvrdenie je nepravdivé, alebo keď
- médiá **konali „bezohľadne nedbalo“ ohľadom toho, či je informácia pravdivá** („with reckless disregard for the truth“), čo znamená, že médiá konali s „vysokým stupňom vedomia o možnej nepravde“.¹

V rozhodnutí *St. Amant v. Thompson* Najvyšší súd USA definoval „bezohľadnú nedbalosť“ zakladajúcu prítomnosť skutočne zlého úmyslu nasledovne: „Bezohľadnosť správania sa neposudzuje zisťovaním toho, či by primerane rozumný človek zverejnil tvrdenie alebo či by ho pred zverejnením preskúmal. **Musí existovať dostatočný dôkaz o tom, že žalovaný mal naozaj vážne pochybnosti o pravdivosti zverejneného tvrdenia.** Zverejnenie tvrdenia pri takýchto pochybnostiach znamená bezohľadnú nedbalosť na pravdivosť alebo nepravdivosť tvrdenia a preukazuje skutočne zlý úmysel.“

Pri zisťovaní, či mal žalovaný skutočne zlý úmysel, môže súd napríklad skúmať postupy používané v redakcii alebo novinármi pri zhromažďovaní, spracovávaní, príprave a zverejňovaní správ a informácií (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu USA *Herbert v. Lando*). Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu štátu Missouri *Glover v. Herald Co.*, ak bolo nepravdivé tvrdenie publikované v dôsledku zábudlivosti na pôvodné fakty, roztržitosti alebo nepochopenia situácie, nejde o skutočne zlý úmysel, ani „bezohľadnú nedbalosť“. Ani neopatrnosť alebo ľahkovážnosť sa zvyčajne nepovažuje za „bezohľadnú nedbalosť“. Avšak za bezohľadnú nedbalosť môže byť považované ignorovanie obvyklých metód preverovania správnosti informácií. V rozhodnutí *Harte-Hanks Communications, Inc. v. Connaughton* Najvyšší súd USA konštatoval, že ani extrémne odchylenie sa od profesionálnych štandardov alebo publikácia správy za účelom zvýšiť čítanosť časopisu, sama o sebe nedokazuje skutočne zlý úmysel. Najvyšší súd tiež uviedol, že zanedbanie prešetrenia faktov nevy-

hnutne automaticky nepreukazuje skutočne zlý úmysel, avšak „*úmyselné vyhýbanie sa pravde*“ tento skutočne zlý úmysel môže preukazovať.

V ďalších rozhodnutiach Najvyššieho súdu USA *Curtis Publishing Co. v. Butts* a *Associated Press v. Walker* najvyšší súd stanovil, že **podobné zásady sa vzťahujú aj na „verejné osoby“** („public figures“).

Dôvody pre zvolenie uvedeného prístupu vyjadril Najvyšší súd USA v samotnom rozhodnutí *New York Times v. Sullivan* alebo v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.* Možno konštatovať, že **hlavným impulzom** pre stanovenie vyššie uvedených ústavných limitov, týkajúcich sa priznávania finančného zadostučinenia za poškodenie dobrej povesti, bola práve **obava z odstrašujúceho a „tlmiaceho účinku“ priznávaneho finančného zadostučinenia na slobodu prejavu médií a na verejnú diskusiu.** Najvyšší súd USA vyjadril aj obavu z možnosti voľnej úvahy pri vyčísľovaní a ukladaní náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti, ktorá by vzhľadom na „nehmatateľnosť“ takejto ujmy umožňovala ukladanie nadmerne vysokého finančného zadostučinenia.

Sudcovia Black a Douglas v rozhodnutí *New York Times v. Sullivan* konštatovali, že rozsudok nižších súdov ukladajúci denníku New York Times povinnosť zaplatiť 500 000 dolárov je „*dramatickým dôkazom, že zákony týkajúce sa poškodzovania dobrej povesti ohrozujú samotnú existenciu americkej tlače*“, ktorá zverejňuje aj nepopulárne názory na verejné záležitosti a smelo kritizuje konanie verejných činiteľov. Najvyšší súd teda priamo vyslovil obavu, že hrozba občianskoprávnej zodpovednosti za uverejňovanie nepravdivých informácií môže odrázať „*málo odvážne*“ médiá od zverejňovania informácií a od realizácie slobody prejavu. Sudca Najvyššieho súdu USA Douglas v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.* zasa poznamenal, že ak štát prostredníctvom svojho civilného práva schvaľuje ukladanie finančných náhrad za uverejňovanie nepravdivých informácií, „*nemôže byť žiadna pochybnosť, že štát zasahuje do slobodnej a otvorenej diskusie*“.

Dôvodom vyššie uvedeného prístupu Najvyššieho súdu USA bola aj skutočnosť, že verejná diskusia sa v demokratickej spoločnosti logicky týka najmä verejných činiteľov a verejných osôb a je potrebné, aby možnosť takýchto osôb podávať žaloby bola obmedzená – aj preto, že tieto osoby môžu na útoky v médiách odpovedať namiesto žaloby vlastnými verejnými vyhláseniami.

Z vyššie uvedených dôvodov platí v USA princíp, že ak médiá nekonajú so „skutočne zlým úmyslom“, **môžu verejných činiteľov alebo verejných osoby kritizovať bez zodpovednosti za poškodenie dobrej povesti.** Podľa všeobecne uznávaného pravidla stanoveného rozhodnutím Najvyššieho súdu USA *New York Times v. Sullivan* a ďalšími rozhodnutiami, teda **verejný činiteľ a verejná osoba nemôže vysúdiť žiadne finančné zadostučinenie** za poškodenie svojej dobrej povesti, **ak žalovanému médiu nepreukáže, že pri zverejňovaní nepravdivých informácií konalo so „skutočne zlým úmyslom“.** Ak chcú verejný činiteľ alebo verejná osoba vysúdiť od médií finančné zadostučinenie, **leží na nich prísne dôkazné bremeno.**

KTO SÚ „VEREJNÍ ČINITELIA“ A „VEREJNÉ OSOBY“

Zo skutočnosti, že žalobca v postavení „verejného činiteľa“ alebo „verejnej osoby“ nesie veľmi ťažké dôkazné bremeno (musí žalovanému preukázať

¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu USA *St. Amant v. Thompson*.

„skutočne zlý úmysel“) vyplýva, že **posúdenie toho, aké má žalobca postavenie** (t.j. či má žalobca postavenie „súkromnej osoby“ alebo či má postavenie „verejného činiteľa“ či „verejnej osoby“), **je pre výsledok súdneho sporu kľúčové**.

Situáciu výstižne charakterizuje nasledovné konštatovanie: „Rozhodnutie o statuse difamovanej osoby v USA v zásade predurčuje výsledok sporu, pretože **preukázanie zlého úmyslu na strane médií je veľmi ťažké a difamovaná osoba spravídla spor prehráva (resp. sa do neho vôbec nepúšťa)**.“²

Rozhodnutie o tom, aké má žalobca postavenie (status) robí súd. Toto rozhodnutie je rozhodnutím o právnej otázke.

„**Verejný činiteľ**“ („public official“) je podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu USA **Rosenblatt v. Baer** osoba „v rámci hierarchie pracovníkov verejnej správy, ktorá má významnú zodpovednosť za chod alebo kontrolu záležitostí verejnej správy“. Podľa rozhodnutí súdov v USA majú postavenie „verejných činiteľov“ napríklad volení funkcionári, funkcionári menovaní do vysokých funkcií, vojenská dôstojníci, ale aj nižšie postavení zamestnanci verejnej správy, ktorí vykonávajú rozhodovaciu právomoc („discretion“), ktorou ovplyvňujú verejnosť – napríklad policajní dôstojníci, učitelia verejných škôl, mestská a obecní úradníci atď. Rozhodnutiami súdov boli za verejných činiteľov uznaní napríklad veliteľ diaľničnej polície, sudca štátneho súdu, zástupca šerifa alebo riaditeľ kriminálnej polície.

Za verejných činiteľov boli uznaní aj kandidáti na verejné funkcie, pretože potrebná miera slobody prejavu je voči nim rovnaká ako voči už zvoleným funkcionárom. V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA **Monitor Patriot v. Roy** bol za verejného činiteľa uznaný kandidát do Senátu. Za verejných činiteľov však môžu byť uznaní bývalí funkcionári, ktorí už úrad nevykonávajú. V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA **Rosenblatt v. Baer** bol za verejného činiteľa uznaný bývalý úradník, ktorým bol médiami kritizovaný za nehospodárne nakladanie s verejnými financiami. Možno konštatovať, že miera verejnej činnosti bude daná „existenciou, resp. mierou možného mocenského oprávnenia, rozsahu právomoci, pôsobnosti, možným vplyvom na chod štátneho aparátu, mierou zodpovednosti a pod.“³

Za verejných činiteľov sú považovaní aj **sudcovia**.

V rozhodnutí **Garrison v. Louisiana** Najvyšší súd USA posudzoval prípad, kedy advokát Garrison usporiadal tlačovú konferenciu, na ktorej kritizoval sudcov obvodného súdu v New Orleanse za lenivosť, neefektívnosť, množstvo nevybavených vecí a za neprimerane dlhé dovolenky a tiež uviedol, že tým, že sudcovia odmietli schváliť zaplatenie výdavkov na vyšetrovanie zločinov v New Orleanse, bránia jeho úsiliu presadiť zákonnosť. O motívoch sudcov sa advokát vyjadril, že „sudcovia teraz dali výrečne najavo, kde ležia ich sympatie... To vyvoláva zaujímavé otázky o vplyve gangstrov (vydieračov) [„racketeer influences“] na našich osem sudcov mysliacich len na dovolenky.“ Advokátovi bola za tieto výroky uložená trestná sankcia – bol odsúdený za trestný čin poškodenia dobrej povesti. Súdny štát Louisiana uviedli, že advokátove výroky boli skôr útokom na osobnú integritu sudcov, ako na spôsob výkonu ich verejnej funkcie a že použitie slov o vplyve vydieračov pripisuje sudcom, že boli ovplyvnení korupčnými, podvodnými a nečestnými vplyvmi.

² Bartoň, M.: Svoboda prejavu: princípy, garancie, meze. Praha: Nakladateľství Leges s. r. o, 2010, s. 252.

³ Tamtiež, s. 249.

Najvyšší súd USA však rozhodnutie o odsúdení advokáta zrušil ako protiústavné. Najvyšší súd USA v rozhodnutí **Garrison v. Louisiana** konštatoval, že aj sudcovia sú verejní činitelia a že americké právo „chráni vrcholný verejný záujem na voľnom šírení informácií medzi ľuďmi o verejných činiteľoch, služobníkoch ľudí. Preto čokoľvek, čo sa môže dotýkať spôsobilosti verejného činiteľa na výkon jeho funkcie, je relevantné. Len málo osobných vlastností sa viac týka spôsobilosti na výkon verejnej funkcie ako nečestnosť, porušovanie zákonov alebo nečestná motivácia, hoci sa tieto charakteristiky týkajú tiež súkromnej povahy verejného činiteľa.“

Najvyšší súd ďalej v rozhodnutí konštatoval, že je absolútne vylúčené trestanie za pravdivú kritiku, resp. za pravdivé tvrdenia. Najvyšší súd ďalej konštatoval, že zákon štátu Louisiana umožňuje trestať aj nepravdivé tvrdenia, ktorých vyslovenie bolo motivované nepriateľstvom („ill-will“), alebo ktoré boli urobené bez rozumného presvedčenia o ich pravde („reasonable belief of its truth“), čo je v rozpore s ústavným pravidlom formulovaným v rozhodnutí **New York Times v. Sullivan**, že možno postihovať iba nepravdivé tvrdenia urobené s vedomím ich nepravdivosti („knowledge of falsity“) alebo s bezohľadnou neobalnosťou („reckless disregard“) na to, či sú pravdivé alebo nie.

Najvyšší súd USA uviedol, že aj na trestné konanie týkajúce sa poškodenia dobrej povesti sa vzťahujú rovnaké ústavné garancie slobody prejavu, ako na civilné konania a že aj v trestnom konaní je potrebné obžalovanému preukázať skutočne zlý úmysel, rovnako ako žalovanému v civilnom konaní. Podľa Najvyššieho súdu USA aj v predmetnom prípade týkajúcom sa kritiky sudcov bolo nutné preukázať, že advokát uviedol nepravdivé tvrdenia so skutočne zlým úmyslom.

Miera slobody prejavu a prípustnej kritiky voči sudcom a súdnictvu je v USA veľmi široká. Najvyšší súd USA v rozhodnutí **Bridges v. California** uviedol: „Predstava, že rešpekt k justícii možno získať tým, že sudcovia budú chránení pred verejnou kritikou, nesprávne odhaduje povahu americkej verejnej mienky ... vynútené mlčanie ... v mene zachovania dôstojnosti justície by viedlo skôr k nenávisťi, podozrievavosti a k pohrdaniu, než k zvýšeniu rešpektu“.

„**Verejná osoba**“ („public figure“) môže mať podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu USA **Gertz v. Robert Welch, Inc.** dva typy. O prvom type verejnej osoby Najvyšší súd USA hovorí, že „v niektorých prípadoch môže jednotlivec dosiahnuť tak prenikavú slávu, povest alebo známosť, že sa stáva „verejnou osobou“ pre všetky účely a vo všetkých súvislostiach“ (tento typ je nazývaný „pervasive“ resp. „all-purpose public figure“). O druhom type verejnej osoby Najvyšší súd USA hovorí, že „oveľa častejšie sa jednotlivci dobrovoľne vložia alebo sa nechajú vtiahnuť do konkrétneho verejného sporu alebo polemiky“, napríklad s cieľom „ovplyvniť vyriešenie problému“, čím sa stáva „verejne známou osobou pre obmedzený okruh záležitostí“ (tento typ je nazývaný „voluntary“, „vortex“ resp. „limited-purpose public figure“). Podľa Najvyššieho súdu USA pri oboch typoch osoba na seba preberá osobitnú úlohu a nadobúda význam pri riešení verejných otázok.

Podľa rozhodnutí súdov v USA boli za prvý typ „verejnej osoby“ uznané napríklad osobnosti z televízie, profesionálni športovci, neblaho známi zločinci alebo modelka časopisu Playboy. Za druhý typ „verejnej osoby“ boli uznané napríklad lobistická skupina, vedec a nositeľ Nobelovej ceny, ktorý

sa zapojil do verejného sporu ohľadom jadrových zbraní alebo kňaz, ktorý sa aktívne angažoval v problematike Severného Írska.

V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA *Curtis Publishing Co. v. Butts* bol za verejnú osobu uznaný vrchný tréner na štátnej univerzite v Georgii, hoci bol formálne zamestnancom súkromnej atletickej asociácie. Tréner Butts bol obvinený jedným časopisom, že sa pokúsil zmanipulovať futbalový zápas tým, že údajne prezradil trénerovi konkurenčného mužstva plán obrany univerzitného tímu pri zápase. V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA *Associated Press v. Walker* bol za verejnú osobu uznaný penzionovaný generál, ktorý sa začal angažovať v politike. Bývalý generál Walker bol obvinený, že v minulosti bol osobne zodpovedný za nepokoje na univerzite v Missisipi a následne kvôli tomuto obvineniu podal žalobu za poškodenie svojej dobej povesti. V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA *Hustler Magazine, Inc. v. Falwell* bol za verejnú osobu uznaný známy kresťanský kazateľ často vystupujúci v televízii, ktorý sa stal predmetom paródie.

V rozhodnutí Najvyššieho súdu USA *Gertz v. Robert Welch, Inc.* však nebol za „verejnú osobu“ uznaný advokát, ktorý zastupoval pozostalých po černošskom mladíkovi v civilnom spore voči policajtom, ktorý bol v trestnom procese odsúdený za vraždu tohto mladíka. V jednom extrémne pravícovom časopise sa objavili tvrdenia, že proces s policajtom bol zmanipulovaný a časopis tvrdil, že advokát je súčasťou sprisahania plánujúceho nastoliť komunistickú diktatúru, pričom ho zároveň označili za komunistického exponenta, „leninistu“ a „marxistu“. Najvyšší súd rozhodol, že advokát Gertz nie je verejnou osobou. Súd uviedol, že advokát nebol dostatočne dobre známy v spoločnosti a teda nemohol byť považovaný za prvý typ verejnej osoby („verejnú osobu vo všetkých súvislostiach“), ani sa sám neuchádzal o verejnú publicitu a nespravil sa tak „verejnou osobou“ v záležitosti vraždy mladíka a teda nemohol byť považovaný ani za druhý typ verejnej osoby.

MIERA ZAVINENIA, KTORÚ MUSIA ŽALOBCOVIA – SÚKROMNÉ OSOBY – PREUKÁZAŤ ŽALOVANÝM MÉDIÁM ALEBO INÝM SÚKROMNÝM OSOBÁM

V rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.*, kde bol žalobca uznaný za „súkromnú osobu“, sa Najvyšší súd USA zaoberal otázkou, akú mieru zavinenia sú žalobcovia, súkromné osoby, povinné preukázať **žalovaným médiám**.

Najvyšší súd USA v tomto rozhodnutí uviedol: „**Konštatujeme, že pokiaľ štáty nezavedú pravidlo, že vydavatia alebo vysielatelia nesú zodpovednosť bez ohľadu na existenciu zavinenia, môžu zakotviť vhodné štandardy zodpovednosti vydavateľov alebo vysielateľov za nepravdivé tvrdenia poškodzujúce dobrú povesť súkromných osôb. Tento prístup zabezpečuje spravodlivejšie vymedzenie hranice medzi dvomi konkurujúcimi si záujmami, ktoré sú tu prítomné. Tento prístup uznáva váhu legitímneho záujmu štátu na odškodnení súkromných osôb za neoprávnenú ujmu na ich dobrej povesti a zároveň ochraňuje tlač a vysielateľov pred úskaliaми prísnej [objektívnej] zodpovednosti za poškodenie dobrej povesti. (...) Zosúladenie medzi konkurujúcimi si záujmami prítomnými v sporoch ohľadom poškodenia dobrej povesti, ktoré sme vykonali, umožňuje štátom zakotviť pravidlo, že vydavateľ alebo vysielateľ nepravdivého tvrdenia poškodzujúceho dobrú povesť môže niesť zodpovednosť za menej náročných podmienok ako tých, ktoré sú vyžadované v rozhodnutí vo veci *New York Times*.**“

Najvyšší súd USA teda v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.* stanovil, že žalované médiá nemôžu niesť zodpovednosť za zverejnenie nepravdivého tvrdenia o súkromnej osobe bez toho, aby sa preukázalo ich **zavinenie** („fault“) za zverejnenie tohto tvrdenia. Najvyšší súd teda **odmietol zášľachu, že by médiá mali niesť tzv. objektívnu zodpovednosť** („strict liability“) **za zverejnenie nepravdivého tvrdenia**.

Znamená to, že ak chce súkromná osoba žalujúca médiá za zverejnenie nepravdivého tvrdenia uspieť v súdnom spore, musí médiu preukázať zavinenie – teda **aspoň „nedbanlivosť“** pri zverejnení nepravdivého tvrdenia. Znamená to, že žalobca, súkromná osoba, musí preukázať aspoň to, že žalovaný **nemal rozumný dôvod veriť tomu, že jeho tvrdenie je pravdivé** alebo že žalovaný **nevyvinul rozumnú snahu zistiť, či je tvrdenie pravdivé**.

Zodpovednosť médií za zverejnenie nepravdivých tvrdení poškodzujúcich dobrú povesť bez toho, aby bola médiám preukázaná aspoň nedbanlivosť, sa považuje za protiústavnú a ohrozujúcu slobodu prejavu.

V rozhodnutí *Dun & Bradstreet, Inc. v. Greenmoss Builders, Inc.* sa Najvyšší súd USA zaoberal otázkou, akú mieru zavinenia sú žalobcovia – súkromné osoby povinné preukázať, ak žalujú nie médiá, ale **iné súkromné osoby**. Prípád sa týkal žaloby jednej súkromnej spoločnosti proti druhej súkromnej spoločnosti. Najvyšší súd v tomto rozhodnutí potvrdil princíp obsiahnutý v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.*, že aj ak sú žalovanými súkromné osoby, musí im byť preukázané zavinenie (teda aspoň nedbanlivosť), avšak preukázanie iba samotnej nedbanlivosti podľa Najvyššieho súdu nebude za každých okolností stačiť na to, aby boli žalobcovi priznané všetky druhy náhrad ujmy, ktoré je podľa amerického práva možné priznať (pozri nižšie časť o priznávaní jednotlivých druhov náhrady ujmy).

Satira, paródia a karikatúra

Špecifickou otázkou je, aké sú hranice prípustnosti karikatúry, satiry alebo paródie. Karikatúra je skratkovite zosmiešňujúce, napodobňujúce alebo satiricky odsudzujúce výtvarné alebo literárne zobrazenie niektorých rysov osobnosti, ľudského prejavu alebo spoločensky závažných skutočností a to prostredníctvom prehnania ich nápadných znakov.⁴ „Vtip či satira síce môžu vychádzať z reálnych faktických základov, ale spravidla sú založené na preháňaní, zámernej zámene kontextov, vytváraní fiktívnych dejov a situácií, ktoré iba parodujú iné skutočné deje či situácie.“⁵

Známym rozhodnutím Najvyššieho súdu USA, ktoré stanovilo hranice prípustnosti karikatúry, satiry a paródie, je rozhodnutie *Hustler Magazine, Inc. v. Falwell*. V tomto rozhodnutí posudzoval Najvyšší súd USA prípad, kedy bol v pornografickom časopise Hustler zverejnený fiktívny rozhovor s reverendom Falwellom. Reverend Falwell bol známym kresťanským kazateľom, ktorý sa často vyjadroval k politických a verejným otázkam, vystupoval často v televízii a bol prezidentom organizácie nazwanej „Morálna väčšina“. Vo fiktívnom rozhovore reverend Falwell „hovoril“ o svojom prvom sexuálnom zážitku, ktorý mal mať so svojou matkou a pod vplyvom alkoholu. Fiktívny rozhovor predstavil kazateľa ako nemorálneho pokrytca.

4 Herczeg, J.: *Meze svobody projevu*. Praha: Nakladatelství Orac, 2004, s. 71.

5 Bartoň, M.: *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Nakladatelství Leges s. r. o., 2010, s. 262.

Na spodnom okraji článku bolo drobným písmom napísané: „Paródia – nebrať vážne.“

Reverend Falwell následne časopis zažaloval a požadoval náhradu ujmy, ktorá mu bola spôsobená poškodením dobrej povesti a úmyselným spôsobením emocionálnej bolesti („emotional distress“). Keďže bolo zrejme, že rozhovor v časopise bol fiktívny a nie vážne mienený (a teda zverejnený článok neobsahoval nepravdivé skutkové tvrdenia), tvrdenie reverenda Falwella o poškodení jeho dobrej povesti bolo súdmi odmietnuté. Avšak za úmyselné spôsobenie emocionálnej bolesti bola reverendovi priznaná náhrada ujmy vo výške 150 000 dolárov, ktoré mu bol časopis povinný zaplatiť.

Prípád sa následne dostal až na Najvyšší súd USA. Možno konštatovať, že predmetom sporu bola skôr ochrana ľudskej dôstojnosti reverenda Falwella, ako ochrana jeho dobrej povesti. Najvyšší súd USA konštatoval, že reverend Falwell má vzhľadom na jeho angažovanosť vo verejnom živote postavenie verejnej osoby. Najvyšší súd následne posudzoval **otázku, či sa môže verejná osoba domáhať náhrady za spôsobenie emocionálnej ujmy, ktorá jej bola spôsobená zverejnenou paródiou**, ktorá je voči tejto osobe útočná a v očiach väčšiny ľudí je nesporne „vulgárna, hrubá a nechutná“.

Reverend Falwell pred najvyšším súdom argumentoval, že ide o odlišný prípad ako *New York Times v. Sullivan*, pretože žalobca nežiada súd o ochranu pred poškodením dobrej povesti, ale o ochranu pred utrpenou silnou emocionálnou bolesťou. Reverend argumentoval, že z ústavného hľadiska nie je významné, či je paródia tvrdením faktov alebo názorom (hodnotiacim úsudkom), ani nie je významné, či je pravdivá alebo nepravdivá. Reverend argumentoval, že podstatné je to, že zo strany časopisu išlo o úmysel spôsobiť ujmu, a že verejný záujem na zabezpečení toho, aby sa nespôsobovala emocionálna ujma, prevažuje nad záujmom časopisu publikovať takýto typ prejavov.

Najvyšší súd USA v rozhodnutí uvádza definíciu, podľa ktorej je karikatúra „zámerné skreslenie znázornenie alebo napodobnenie osoby, literárneho štýlu... prehánajúce črty alebo charakteristický štýl za účelom dosiahnutia satirického účinku“. Najvyšší súd ďalej uviedol: „Apel politického kresleného vtípku alebo karikatúry je často založený na využití polutovaniahodných fyzických črt alebo trápnych udalostí – využitie týchto skutočností často plánuje zraniť city toho, ktorý je predmetom portrétu. Umenie autora vtípku často nie je rozumné alebo nezaujaté, ale sľahajúce a jednostranné.“ Najvyšší súd pripomenul v minulosti publikované karikatúry prezidentov Washingtona, Lincoln a Roosevelta a k významu karikatúry a satiry uviedol: „Napriek svojej niekedy „žieravej“ povahe... satirické karikatúry vždy hrali významnú úlohu vo verejnej a politickej diskusii. ... Z pohľadu dejín je zjavné, že naša verejná diskusia o politických záležitostiach by bez nich bola značne chudobnejšia.“

Na argument reverenda Falwella, že paródia a karikatúra zverejnená v časopise *Hustler* je tak šokujúca a ohavná („outrageous“), že ju treba odlišovať od tradičných politických karikatúr a vtípkov, najvyšší súd uviedol, že karikatúra reverenda Falwella je naozaj dosť vzdialená od tradičnej karikatúry. Avšak podľa Najvyššieho súdu USA je pochybné, že by existovalo merítko alebo štandard umožňujúce presne odlíšiť tradičnú karikatúru od karikatúry, ktorá je predmetom sporu. Najvyšší súd považoval za isté, že pojem „ohavný“ („outrageous“) nemôže byť týmto merítkom, pretože „ohavnosť v oblasti politického a sociálneho diskurzu je nevyhnutne subjektívny pojem, ktorý by umožnil súdnej porote odsúdiť žalovaného na základe vkusu alebo názorov

porotcov alebo na základe ich averzie ku konkrétnej forme prejavu. Uplatnenie merítka „ohavnosti“ sa tak dostáva do rozporu s dlhoročným prístupom súdu, na základe ktorého je odopierané priznávanie náhrady ujmy z dôvodu, že určitý prejav môže mať negatívny emocionálny vplyv na publikum.“

Najvyšší súd USA následne v rozhodnutí pripomenul svoje predošlé rozhodnutia týkajúce sa prípustnej formy resp. spôsobu prejavu. Najvyšší súd uviedol, že podľa rozhodnutia *FCC v. Pacifica Foundation* „skutočnosť, že spoločnosť môže považovať prejav za útočný, nie je dostatočný dôvod na potlačenie tohto prejavu. Ak je urážajúcim názor autora prejavu, je to dôvod pre priznanie ústavnej ochrany tomuto názoru. Pretože základnou zásadou prvého dodatku k ústave USA je, že na „trhu myšlienok“ [„marketplace of ideas“] musí vláda zostať neutrálna.“ Najvyšší súd uviedol, že podľa rozhodnutia *Street v. New York* „verejný prejav myšlienok nesmie byť zakázaný len preto, že tieto myšlienky samotné sú útočné voči niektorým poslucháčom.“ Najvyšší súd zároveň pripomenul, že podľa rozhodnutia *FCC v. Pacifica Foundation* „prejav, ktorý je „vulgárny“, „útočný“ a „šokujúci“, nepožíva absolútnu ústavnú ochranu za každých okolností“. Najvyšší súd uviedol, že podľa rozhodnutia *Chaplinsky v. New Hampshire* môžu byť jednotlivci postihnutí „za použitie urážajúcich „bojových“ slov [„fighting words“], ktorých samotné vyslovenie by spôsobilo ujmu alebo by smerovalo k vyvolaniu bezprostredného porušenia verejného poriadku.“ Najvyšší súd však napokon uviedol, že na taký druh prejavu, ktorý sa v predmetnej veci týka reverenda Falwella, nemôže byť použitá žiadna spomenutá výnimka zo slobody prejavu.

Na záver Najvyšší súd USA v rozhodnutí *Hustler Magazine, Inc. v. Falwell* uviedol: „...**verejná osoba a verejný činiteľ nemôžu získať náhradu za prečin úmyselného spôsobenia emocionálnej bolesti** takou publikáciou, aká je predmetom tohto sporu **bez toho, aby okrem iného preukázali, že publikácia obsahuje nepravdivé tvrdenie faktu** (nepravdivé skutkové tvrdenie), ktoré bolo **urobené so skutočne zlým úmyslom** [„actual malice“], teda so znalosťou toho, že tvrdenie je nepravdivé alebo s bezohľadnou nedbalosťou na to, či je pravdivé alebo nepravdivé. Nejde len o „slepú aplikáciu“ pravidla vysloveného v rozhodnutí *New York Times*... ide o zohľadnenie nášho uváženeho úsudku, že takéto pravidlo je nevyhnutné na to, aby mali slobody chránené prvým dodatkom ústavy dostatočný „priestor na dýchanie“.“ Najvyšší súd USA napokon konštatoval, že požiadavka reverenda Falwella na náhradu ujmy „nemôže v súlade s prvým dodatkom k ústave tvoriť základ pre priznanie náhrady ujmy, ak dotýčným konaním je zverejnenie takej karikatúry, akou je predmetná paródia.“

Náhrada ujmy za poškodenie dobrej povesti a vyčísľovanie jej výšky

Vyčísľovanie a priznávanie finančného zadosťučinenia je nerozlučne späté so skutočnosťami, ktoré sme opísali vyššie – teda s tým, že osoba žalobcu má vždy určité postavenie (status), a že musí žalovanému dokázať určitú mieru zavinenia. Možnosť priznania finančného zadosťučinenia závisí od postavenia žalobcu a zavinenia žalovaného.

V USA môže súd za poškodenie dobrej povesti priznať **3 druhy finančného zadosťučinenia – náhradu „skutočnej“ ujmy, náhradu „predpokladanej“ ujmy a „sankčnú náhradu“**.

NÁHRADA „SKUTOČNEJ“ UJMY („ACTUAL“ DAMAGE)

Účelom náhrady „skutočnej“ ujmy je nahradiť poškodenému skutočnú a preukázanú ujmu (poškodenie) alebo stratu. Ide najmä o materiálne, ekonomické alebo finančné škody, ktoré žalobca priamo utrpel v dôsledku poškodenia jeho dobrej povesti. Môže ísť napríklad o dokázateľnú stratu pri podnikaní alebo v zamestnaní.

Čo sa týka **verejných činiteľov a verejných osôb**, platí pre ne princíp stanovený rozhodnutím Najvyššieho súdu USA *New York Times v. Sullivan*, z ktorého vyplýva, že tieto osoby sa **nemôžu domôcť žiadneho finančného zadosťučinenia** a teda **ani náhrady „skutočnej ujmy“**, pokiaľ nedokážu, že nepravdivé tvrdenie poškodzujúce ich dobrú povest bolo urobené so „skutočne zlým úmyslom“, pričom existenciu skutočne zlého úmyslu musia žalovanému dokázať s „presvedčivou jasnosťou“.

Ak verejní činitelia dokážu prítomnosť „skutočne zlého úmyslu“, majú právo na náhradu „skutočnej ujmy“.

Čo sa týka **súkromných osôb**, z rozhodnutia Najvyššieho súdu USA *Gertz v. Robert Welch, Inc.* vyplýva, že pre priznanie náhrady skutočnej ujmy musí žalobca preukázať, že žalovaný konal pri zverejnení nepravdivého tvrdenia poškodzujúceho dobrú povest prinajmenšom **„nedbanlivo“**.

Najvyšší súd USA v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.* pojem „skutočná ujma“ v porovnaní s dovtedajším užším chápaním rozšíril a uviedol, že skutočná ujma („actual injury“) nemusí byť obmedzená iba na „finančnú ujmu“ („out-of-pocket loss“) a nie je vylúčené priznávanie finančného zadosťučinenia aj za emocionálne utrpenie a úzkosť, či osobné poníženie spôsobené poškodením dobrej povesti. Je však nevyhnutné, aby stanovenie výšky finančného zadosťučinenia bolo vykonané veľmi starostlivo a bolo podložené dôkazmi, pretože inak by mohlo potlačiť využívanie ústavného práva na slobodu prejavu. Najvyšší súd USA v rozhodnutí *Gertz v. Robert Welch, Inc.* stanovil **pre priznávanie náhrady „skutočnej ujmy“ nasledovné podmienky**: „*všetky priznané sumy musia byť doložené kvalifikovanými dôkazmi o ujme, hoci nemusí byť uvedený taký dôkaz, ktorý výšku ujmy vyčíslí konkrétnym počtom dolárov.*“

Výšku „skutočnej ujmy“ teda nemožno v súdnom konaní iba prezumovať (predpokladať) alebo iba zhruba odhadnúť, ale musí byť žalobcom konkrétne špecifikovaná a preukázaná dôkazmi. Žalobca musí dôkazmi preukázať, akú konkrétnu škodu, stratu alebo ujmu utrpel a zároveň musí preukázať, že táto ujma bola spôsobená v dôsledku poškodenia jeho dobrej povesti, sledom nadväzujúcich a navzájom súvisiacich udalostí. Žalobca musí zároveň preukázať, že správanie žalobcu bolo pri vzniku ujmy podstatným faktorom.

NÁHRADA „PREDPOKLADANEJ“ UJMY („PRESUMED“ DAMAGE)

Priznávanie náhrady „predpokladanej“ ujmy je založené na skutočnosti, že škodu alebo ujmu vzniknutú v dôsledku poškodenia dobrej povesti nie je vždy možné objektívne dokázať prostredníctvom dôkazov. Napríklad poškodenie žalobcovho podnikania alebo profesionálnej kariéry môže byť zapríčinené aj vplyvmi alebo situáciami, o ktorých sa žalobca nemusí dozvedieť, nemôže ich konkrétne identifikovať a teda ani vzniknutú škodu či

ujmu nemôže presne vyčíslit. Žalobca môže mať napríklad dôkazy o tom, že o nepravdivých tvrdeniach poškodzujúcich dobrú povest zverejnených v médiách sa dozvedelo niekoľko jeho konkrétnych obchodných partnerov, avšak hoci žalobca nemôže objektívne dokázať že sa o týchto tvrdeniach dozvedeli aj iní obchodní partneri, dá sa predpokladať, že sa tak stalo. Princíp priznávania náhrady „predpokladanej“ ujmy automaticky predpokladá (prezumeje), že z určitého negatívneho konania vyplýva aj určitá ujma. Podmienkou priznania náhrady „predpokladanej“ ujmy teda nie je, aby žalobca predložil dôkaz o vzniknutej skutočnej škode alebo ujme.

Pri stanovovaní výšky náhrady „predpokladanej“ ujmy musia byť zvážené okolnosti prípadu – najmä spôsob, akým bolo tvrdenie poškodzujúce dobrú povest zverejnené a rozšírené, rozsah, v ktorom toto tvrdenie bolo rozšírené, ujma na dobrej povesti žalobcu, emocionálne utrpenie žalobcu, povaha žalobcovho povolania a miera do akej možno racionálne očakávať, že tvrdenie poškodzujúce dobrú povest narušilo výkon žalobcovho povolania.

Vo vzťahu k **verejným činiteľom a verejným osobám**, aj pri priznávaní náhrady „predpokladanej“ ujmy pre nich platí princíp stanovený rozhodnutím Najvyššieho súdu USA *New York Times v. Sullivan*. Znamená to, že tieto osoby sa **nemôžu domôcť žiadneho finančného zadosťučinenia** a teda **ani náhrady „predpokladanej ujmy“**, pokiaľ nedokážu, že nepravdivé tvrdenie poškodzujúce ich dobrú povest bolo urobené **so „skutočne zlým úmyslom“**, pričom existenciu skutočne zlého úmyslu musia žalovanému dokázať s „presvedčivou jasnosťou“.

Ak však žalobca, ktorý je verejným činiteľom alebo verejnou osobou, **preukáže žalovanému „skutočne zlý úmysel“**, má právo na **náhradu „predpokladanej ujmy“** (pričom nemusí preukazovať ani vznik „skutočnej ujmy“).

Čo sa týka **súkromných osôb**, ktoré podali žalobu **proti médiám**, platí pre ne pravidlo formulované v rozhodnutí Najvyššieho súdu USA *Gertz v. Robert Welch, Inc.*, kde najvyšší súd uviedol, že „*je nevyhnutné stanoviť obmedzenie, že žalobcovia, ktorí nepreukážu, že žalovaní mali vedomosť o nepravdivosti tvrdenia alebo boli bezohľadne nedbalí vo vzťahu k overovaniu pravdivosti tvrdenia, majú právo iba na náhradu skutočnej ujmy.*“ Znamená to, že ak žalobca, ktorý je súkromnou osobou, nepreukáže žalovanému médiu „skutočne zlý úmysel“, nemá právo na náhradu „predpokladanej ujmy“, ale má právo iba na náhradu „skutočnej ujmy“. Právo na **náhradu „predpokladanej ujmy“** má teda žalobca – súkromná osoba **iba vtedy, ak žalovanému médiu preukáže „skutočne zlý úmysel“**.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu USA *Dun & Bradstreet, Inc. v. Greenmoss Builders, Inc.* stanovilo pravidlo týkajúce sa súkromných osôb, ktoré podali žalobu **proti iným súkromným osobám** a nie proti médiám.

Prípad sa týkal žaloby žalobcu – súkromnej spoločnosti Greenmoss Builders – proti žalovanému – súkromnej ratingovej spoločnosti Dun & Bradstreet – a to kvôli tomu, že žalovaný rozšíril o žalobcovi informácie (išlo o písomný materiál), že žalobca smeruje k bankrotu, hoci v skutočnosti bol v dobrej finančnej situácii. Pred zverejnením informácií o žalobcovi si žalovaný (ratingová spoločnosť) neoveril správnosť týchto informácií a teda konal nedbanlivo. Po rozšírení týchto informácií utrpel žalobca – spoločnosť Greenmoss Builders – ujmu (banka, ktorá sa o týchto informáciách dozvedela, mu prestala poskytovať úvery). Najvyšší súd USA musel rozhodnúť,

či v prípade, kedy žalovaná súkromná spoločnosť poškodila dobrú povest žalobcu (inej súkromnej spoločnosti) iba v dôsledku nedbanlivosti, možno žalobcovi priznať aj náhradu predpokladanej ujmy a sankčnú náhradu, alebo možno tieto náhrady priznať až vtedy, keď žalobca preukáže žalovanému aj „skutočne zlý úmysel“.

Najvyšší súd USA považoval za podstatnú skutočnosť to, či išlo alebo nešlo o šírenie informácií o „záležitosti verejného záujmu“. Najvyšší súd situáciu posúdil tak, že rozšírenie informácií o finančnej situácii spoločnosti Greenmoss Builders nebolo šírením informácií o záležitosti verejného záujmu, ale išlo iba o individuálnu záležitosť súkromnej ratingovej spoločnosti a špecifických adresátov z podnikateľského prostredia. Najvyšší súd zohľadnil skutočnosť, že písomný materiál s nepravdivými informáciami bol rozšírený len medzi malý počet subjektov a že materiál sa netýkal „silného záujmu na šírení komerčných informácií“. Na základe toho konštatoval, že okolnosti prípadu neopravňujú žalovaného šíriteľa informácií na priznanie osobitnej ochrany, ktorá by bola potrebná za účelom zabezpečenia nehatenej, priamej a široko otvorenej diskusie o verejných záležitostiach.

Najvyšší súd USA napokon rozhodol nasledovne: „*Vo svetle toho, že prejav netýkajúci sa záležitostí verejného záujmu má zníženú ústavnú hodnotu, konštatujeme, že záujem štátu dostatočne podporuje priznávanie náhrady predpokladanej ujmy a sankčnej náhrady – ba i v prípade keď nebol preukázaný skutočne zlý úmysel.*“ Inými slovami „*priznanie náhrady predpokladanej ujmy a sankčnej náhrady v sporoch o poškodení dobrej povesti bez toho, aby bol preukázaný skutočne zlý úmysel, nie je v rozpore s prvým dodatkom k ústave, ak sa tvrdenia poškodzujúce dobrú povest netýkajú záležitostí verejného záujmu.*“

Ak sa teda spor netýka „záležitostí verejného záujmu“, súd môže žalobcovi priznať náhradu „predpokladanej“ ujmy (a aj sankčnú náhradu) aj vtedy, ak žalovanému nedokáže „skutočne zlý úmysel“, ale iba nižšiu formu zavinenia. Čiže **v sporoch týkajúcich sa súkromných osôb a „súkromných záležitostí“** (nie „záležitostí verejného záujmu“), možno priznať žalobcovi náhradu „predpokladanej“ ujmy aj vtedy, ak bola žalovanému dokázaná iba „nedbanlivosť“.

Z toho ďalej vyplýva princíp, ktorý bol potvrdený aj rozhodnutím Najvyššieho súdu štátu New Jersey *Sisler v. Gannett Co.*, že ak sa spor týka „záležitostí verejného záujmu“, tak hoci je žalobca súkromnou osobou (a nie verejným činiteľom alebo verejnou osobou), možno žalobcovi priznať náhradu „predpokladanej“ ujmy **iba vtedy, ak žalovanému preukáže „skutočne zlý úmysel“**.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu štátu New Jersey *Rocci v. Ecole Secondaire* stanovilo princíp, že ak žalobca žalovanému v spore týkajúcom sa „záležitosti verejného záujmu“ nepreukáže „skutočne zlý úmysel“, tak priznanie náhrady „predpokladanej“ ujmy závisí na tom, či žalobca preukáže, že mu vznikla aj „skutočná ujma“ („actual damage“). Najvyšší súd v tomto rozhodnutí uviedol, že ak žalobca v spore, ktorý sa týka „záležitostí verejného záujmu“ nepreukáže žalovanému „skutočne zlý úmysel“ a zároveň ani nepreukáže, že mu vznikla „skutočná ujma“ („actual damage“), **nemôže sa mu priznať ani náhrada „predpokladanej“ ujmy.**

Avšak žalobca, ktorý žalovanému preukáže „skutočne zlý úmysel“, už nemusí preukazovať vznik „skutočnej ujmy“ – **aj bez preukázania „skutočnej ujmy“ má právo na náhradu „predpokladanej ujmy“**.

„SANKČNÁ“ NÁHRADA („PUNITIVE“ DAMAGE)

Na rozdiel od náhrady „skutočnej“ a „predpokladanej“ ujmy, ktorých účelom je odškodniť žalobcu za ujmu reálne spôsobenú žalovaným, **účelom sankčnej náhrady je najmä potrestať žalovaného a odradiť ho od ďalšieho škodlivého konania v budúcnosti**, ale zároveň aj odškodniť žalobcu, že musel absolvovať súdny proces kvôli tomu, že mu žalovaný spôsobil ujmu. Sankčnou náhradou sa teda žalovanému ukladá povinnosť zaplatiť vyššiu náhradu ujmy, akú poškodenému reálne spôsobil. Priznanie sankčnej náhrady žalobcu býva významným zásahom do postavenia žalovaného, pretože sankčná náhrada býva niekedy niekoľkokrát vyššia ako náhrada skutočnej ujmy.⁶

Pre **verejných činiteľov a verejné osoby** aj pri priznávaní „sankčnej“ náhrady platí princíp stanovený rozhodnutím Najvyššieho súdu USA *New York Times v. Sullivan*, že tieto osoby sa **nemôžu domôcť žiadneho finančného zadostučinenia** a teda **ani „sankčnej“ náhrady**, pokiaľ nepreukážu, že nepravdivé tvrdenie poškodzujúce ich dobrú povest bolo urobené **so „skutočne zlým úmyslom“**, pričom existenciu skutočne zlého úmyslu musia žalovanému dokázať s „presvedčivou jasnosťou“.

Ak však žalobca, ktorý je verejným činiteľom alebo verejnou osobou, **preukáže žalovanému „skutočne zlý úmysel“** a to s „presvedčivou jasnosťou“, má právo aj na **priznanie „sankčnej“ náhrady**.

Čo sa týka **súkromných osôb**, ktoré podali žalobu **proti médiám**, z rozhodnutia Najvyššieho súdu USA *Gertz v. Robert Welch, Inc.* vyplynulo pravidlo, že ak žalobca, ktorý je súkromnou osobou, **nepreukáže žalovanému médiu „skutočne zlý úmysel“**, nemá právo na „sankčnú“ náhradu.

Ako bolo uvedené vyššie, rozhodnutie Najvyššieho súdu USA *Dun & Bradstreet, Inc. v. Greenmoss Builders, Inc.* stanovilo pravidlo týkajúce sa priznávania sankčnej náhrady súkromným osobám, ktoré podali žalobu **proti iným súkromným osobám** a nie proti médiám. Najvyšší súd v tomto rozhodnutí uviedol, že ak sa spor netýka „záležitostí verejného záujmu“, tak súd môže žalobcovi – súkromnej osobe – priznať „sankčnú“ náhradu aj vtedy, ak žalovanému nedokáže „skutočne zlý úmysel“, ale nižšiu formu zavinenia. Čiže **v sporoch týkajúcich sa súkromných osôb a „súkromných záležitostí“** (nie „záležitostí verejného záujmu“) možno priznať žalobcovi „sankčnú“ náhradu **aj vtedy, ak bola žalovanému dokázaná iba „nedbanlivosť“**.

Z toho vyplýva, že **v sporoch týkajúcich sa „záležitostí verejného záujmu“** je možné žalobcovi – súkromnej osobe – priznať „sankčnú náhradu“ iba vtedy, **ak preukáže žalovanému „skutočne zlý úmysel“**.

Kritériá pre ukladanie a vyčísl'ovanie sankčnej náhrady

Treba podotknúť, že vzhľadom na to, že možnosť udeľovania sankčnej náhrady predstavuje pre slobodu prejavu vždy riziko, v niektorých štátoch USA nie je možné „sankčnú“ náhradu za poškodenie dobrej povesti vôbec udeliť.

⁶ K sankčnej náhrade pozri napr. Procházka, R.: *Mak proti Gatsbymu. Osud, vina a zodpovednosť za škodu*. Edition Ryba, 2009, s. 75.

Vo všeobecnosti sa akceptuje, že aby mohla byť žalovanému udelená povinnosť zaplatiť sankčnú náhradu, musí žalobca presvedčivými dôkazmi preukázať, že

- ujma, ktorú utrpel, bola spôsobená konaním žalovaného a
- toto konanie žalovaného bolo buď zlomyselné (teda že žalovaný žalobcovi vedome škodil), alebo žalovaný konal so svojvoľnou bezohľadnosťou voči právam iných osôb (teda vedel, že s vysokou pravdepodobnosťou môže niekoho poškodiť, avšak mu to bolo lahostajné).

Vychádzajúc z rozhodnutia Najvyššieho súdu štátu Kalifornia *Taylor v. Superior Court* možno konštatovať: „Na priznanie sankčnej náhrady sa vždy vyžaduje čosi viac, než len spáchanie civilného deliktu. Musí tu byť nejaká pritažujúca alebo poburujúca okolnosť, ako napríklad schválnosť, zlovnosť, podvodný alebo zlomyselný motív na strane škodcu, alebo taká vedomá a úmyselná absencia ohľadov na záujmy druhých, že jeho správanie možno nazvať zlovným alebo bezohľadným.“⁷

Pri rozhodovaní o tom, či bude udelená „sankčná“ náhrada, je potrebné zväziť napríklad nasledovné skutočnosti:

- pravdepodobnosť, že konanie žalovaného by spôsobilo závažnú ujmu,
- vedomosť žalovaného o možnosti spôsobenia závažnej ujmy alebo bezohľadná lahostajnosť ohľadom možnosti spôsobenia závažnej ujmy,
- správanie žalovaného po tom, ako sa dozvedel, že jeho správanie by mohlo spôsobiť závažnú ujmu,
- trvanie konania žalovaného, prípadne skutočnosť, či žalovaný svoje konanie skrýval.

⁷ Citované podľa Procházka, R.: *Mak proti Gatsbymu. Osud, vina a zodpovednosť za škodu*. Edition Ryba, 2009, s. 78.

Pri rozhodovaní o výške sankčnej náhrady je okrem predchádzajúcich kritérií potrebné zohľadniť aj nasledovné skutočnosti:

- výšku zisku žalovaného zo svojho škodlivého konania,
- čas, kedy ukončil svoju škodlivú činnosť,
- finančnú situáciu žalovaného a schopnosť žalovaného zaplatiť sankčnú náhradu,
- je nutné dbať na rozumný pomer medzi výškou náhrady skutočnej ujmy a výškou sankčnej náhrady, pretože príliš veľký nepomer medzi nimi môže viesť k porušeniu práva na spravodlivý proces (napr. rozhodnutia Najvyššieho súdu USA *BMW v. Gore* alebo *Pacific Mutual Line, Inc. v. Haslip*)

Na základe vyššie uvedených rozhodnutí súdov možno konštatovať, že v americkom práve existujú ohľadom priznávania finančného zadostučenia za poškodenie dobrej povesti **3 odlišné režimy, ktoré odlišujú rozdielnym postavením (statusom) žalobcu, skutočnosťou, či sú žalované médiá alebo súkromné osoby a existenciou alebo neexistenciou „záležitosti verejného záujmu“**.

V nižšie uvedenej tabuľke je zhrnuté, akú mieru zavinenia musia preukázať žalobcovia, aby im mohli byť priznané náhrady jednotlivých druhov ujmy. Ak túto mieru zavinenia žalobcovia nepreukážu, nemôžu byť v spore úspešní a nemôže im byť priznané finančné zadostučenie. V zátvorke sú pri jednotlivých alternatívach uvedené rozhodnutia Najvyššieho súdu USA, ktoré stanovili povinnosť preukázať príslušnú mieru zavinenia.

Aké zavinenie musí žalobca preukázať žalovanému, aby mu mohli byť priznané náhrady jednotlivých druhov ujmy

	náhrada skutočnej ujmy	náhrada predpokladanej ujmy	sankčná náhrada
žalobca je verejný činiteľ alebo verejná osoba	musí dokázať „skutočný zlý úmysel“ (New York Times v. Sullivan, Curtis Publishing Co. v. Butts)	musí dokázať „skutočný zlý úmysel“ (New York Times v. Sullivan, Curtis Publishing Co. v. Butts)	musí dokázať „skutočný zlý úmysel“ (New York Times v. Sullivan, Curtis Publishing Co. v. Butts)
žalobca je súkromná osoba + žalovaným sú médiá alebo prípad sa týka záležitosti verejného záujmu	musí dokázať aspoň „nedbanlivosť“ (Gertz v. Robert Welch, Inc.)	musí dokázať „skutočný zlý úmysel“ (Gertz v. Robert Welch, Inc.)	musí dokázať „skutočný zlý úmysel“ (Gertz v. Robert Welch, Inc.)
žalobca je súkromná osoba + prípad sa netýka záležitosti verejného záujmu	musí dokázať aspoň „nedbanlivosť“ (Gertz v. Robert Welch, Inc.)	musí dokázať aspoň „nedbanlivosť“ (Dun & Bradstreet, Inc. v. Greenmoss Builders, Inc.)	musí dokázať aspoň „nedbanlivosť“ (Dun & Bradstreet, Inc. v. Greenmoss Builders, Inc.)

Zhrnutie

Za účelom ochrany slobodného a nehateného šírenia informácií a za účelom, aby médiá neboli vystavené hrozbe, že budú musieť žalobcom platiť vysoké sumy odškodného, resp. náhrady ujmy, čo by malo utlmujúci účinok na šírenie informácií a viedlo by k sebacenzúre médií, boli v USA v sporoch o poškodení dobrej povesti **zámerne zavedené určité „bariéry“**. Tieto „bariéry“ majú podobu **skutočností, ktoré musia žalobcovia preukázať**, aby boli v takýchto sporoch úspešní a aby im bola priznaná finančná náhrada ujmy.

Ak sú **žalobcami verejní činitelia či verejné osoby alebo ak sú žalobcami súkromné osoby, ale ide o záležitosť verejného záujmu**, za účelom ochrany ústavného práva na slobodu prejavu a nehateného šírenia informácií o veciach verejného záujmu musia žalovaným **preukázať vyššiu mieru zavinenia** (táto skutočnosť je nazývaná ako „constitutional privilege“).

Vývoj v USA viedol k formulovaniu nasledujúcich skutočností, ktoré musí žalobca preukázať:

- Žalobca, ktorý má postavenie súkromnej osoby, musí vždy **preukázať, že u žalovaného existovalo zavinenie** – a to minimálne nedban-

livosť. V USA bol odmietnutý princíp tzv. objektívnej zodpovednosti za zverejnenie nepravdivého tvrdenia (teda zodpovednosti bez existencie zavinenia).

- Ak **žalobca – súkromná osoba** – požaduje od žalovaného nielen náhradu skutočnej ujmy, ale aj náhradu predpokladanej ujmy alebo sankčnú náhradu a prípad sa **týka** záležitosti verejného záujmu, je povinný preukázať žalovanému **skutočne zlý úmysel** (nestačí preukázať nedbanlivosť). Ak sa prípad **netýka** záležitosti verejného záujmu, na získanie náhrady predpokladanej ujmy alebo sankčnej náhrady nemusí preukázať žalovanému skutočne zlý úmysel, ale stačí mu preukázať **iba nedbanlivosť**.
- Žalobca, ktorý má **postavenie „verejného činiteľa“** alebo „**verejnej osoby**, musí žalovanému médiu preukázať vyšší stupeň zavinenia ako nedbanlivosť – musí mu preukázať, že nepravdivé tvrdenie zverejnil so **skutočne zlým úmyslom**. Ak tento skutočne zlý úmysel nepreukáže, **nemá nárok na priznanie žiadneho finančného zadosťučinenia**.
- Žalobca musí v spore o poškodení dobrej povesti **preukázať nepravdivosť tvrdenia** (tzv. podstatnú nepravdivosť). Bol odmietnutý princíp, že v súdnom spore musí preukazovať pravdivosť svojho tvrdenia žalovaný a že pokiaľ to žalovaný nepreukáže, predpokladá sa, že jeho tvrdenie je nepravdivé.
- Žalobca musí jasne preukázať, že z nepravdivého tvrdenia vyplýva, že toto tvrdenie je o ňom (že je identifikovateľný).

Okrem skutočností, ktoré musí žalobca v súdnom spore preukázať, americké právo poskytuje ďalšie **možnosti obrany proti žalobám** za poškodenie dobrej povesti. Žalovaný nie je zodpovedný za svoje tvrdenie v týchto prípadoch:

- Ak **dobrá povesť žalobcu bola už pred zverejnením** nepravdivého tvrdenia tak **poškodená** (napríklad v prípade zločinca odsúdeného za trestný čin), že zverejnením tvrdenia nemohla byť poškodená ešte viac (tento spôsob obrany je nazývaný ako tzv. „libel proof“).
- Ak tvrdenie žalovaného bolo **vyjadrením názoru** na verejné záležitosti, pričom žalovaný sa iba vyjadril k pravdivým faktom a z týchto faktov vyvodil vlastné závery (ide o tzv. „fair comment privilege“). Ak existujúce fakty umožňujú viacero výkladov, tak závery žalovaného vyvedené z týchto faktov môžu byť aj nesprávne. Tieto závery môžu byť vyjadrené aj neprijemným spôsobom alebo sarkasticky. Žalovaný však tieto závery musí prezentovať ako svoje názory vyvedené z faktov a nie ako existujúce fakty. V praxi ide napr. o tvrdenia týkajúce sa morálky, schopnosti alebo kvalifikácie verejných činiteľov alebo verejných osôb. (Tieto princípy boli vyjadrené napr. v rozhodnutí Najvyššieho súdu štátu Missouri *Warren v. Pulitzer Publishing Co.*)
- Ak tvrdenie žalovaného bolo **len reprodukovaním tvrdenia**, ktoré bolo urobené v rámci oficiálneho konania orgánu verejnej moci (ide o tzv. „qualified privilege“).
- Ak žalované médium „**zoberie späť**“ **svoje tvrdenie**, nárok žalobcu na priznanie náhrady je obmedzený. Žalobca má nárok iba na náhradu skutočnej finančnej, resp. materiálnej škody, prípadne nemá nárok na sankčnú náhradu. Pravidlo obmedzujúce nárok žalobcu na náhradu ujmy v prípade, ak žalované médium zoberie svoje tvrdenie späť, platí v 30 štátoch USA.
- Ak žalovaný namietna, že žalobca **podal žalobu po uplynutí zákonnej lehoty**. Žalobu za poškodenie dobrej povesti totiž možno podať iba v určitej lehote odkedy k poškodeniu dobrej povesti prišlo (ide o tzv. „statute of limitation“).

2. Prístup Európskeho súdu pre ľudské práva

Právo na slobodu prejavu je zakotvené v čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej „Dohovor“). Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „Európsky súd“) priznáva slobode prejavu kľúčový význam pre fungovanie demokratickej spoločnosti. Európsky súd v rozhodnutí *Lingens v. Rakúsko* uviedol, že „sloboda politickej diskusie je jadrom koncepcie demokratickej spoločnosti, ktorá preniká celým Dohovorom“.

Podľa čl. 10 ods. 1 prvá veta Dohovoru „Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice.“ Právo na slobodu prejavu však nie je absolútne. Dohovor v čl. 10 ods. 2 výslovne stanovuje podmienky, za splnenia ktorých môže byť právo na slobodu prejavu obmedzené. Podľa čl. 10 ods. 2 Dohovoru môže právo na slobodu prejavu okrem iného „podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú **nevyhnutné v demokratickej spoločnosti** v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinom, ochrany zdravia alebo morálky, **ochrany povesti alebo práv iných**, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.“ V čl. 10 ods. 2 Dohovoru sú teda vymenované legitímne ciele, kvôli ochrane ktorých je možné obmedziť slobodu prejavu, ak je to naozaj v demokratickej spoločnosti nevyhnutné.

Z Dohovoru vyplýva, že v sporoch o poškodení dobrej povesti vstupujú do hry **dve konkurujúce si základné práva – právo na slobodu prejavu a právo na ochranu dobrej povesti**. Prístup Európskeho súdu spočíva vo **vzájomnom vážení práva na slobodu prejavu a práva na ochranu dobrej povesti a v rozhodovaní, ktoré právo má v konkrétnom posudzovanom prípade väčšiu váhu a prednosť**. Podľa výsledku tohto vážení Európsky súd rozhodne, že buď odsúdenie autora určitého tvrdenia bolo v rozpore so slobodou prejavu, alebo že jeho odsúdenie bolo oprávnené, pretože bolo nevyhnutné na ochranu dobrej povesti dotknutej osoby.

Ako vyplýva zo znenia Dohovoru, pri posudzovaní toho, či naozaj prišlo k neoprávnenému poškodeniu dobrej povesti dotknutej osoby, Európsky súd vždy skúma, či bol zásah do slobody prejavu (napríklad odsúdenie novinára) naozaj na ochranu dobrej povesti dotknutej osoby „v demokratickej spoločnosti nevyhnutný“. Pojem „nevyhnutnosť“ treba podľa rozhodnutia Európskeho súdu *Lingens v. Rakúsko* vykladať v zmysle existencie „**naliehavej spoločenskej potreby**“.

Prístup Európskeho súdu pri posudzovaní toho, či bol zásah do slobody prejavu oprávnený, sa líši od prístupu uplatňovaného v USA. Ako bolo uvedené vyššie, v USA je pre výsledok sporu rozhodujúce najmä to, aké má osoba, ktorá podala žalobu za poškodenie svojej dobrej povesti, postavenie – teda či je verejnou alebo súkromnou osobou. Ak je v USA žalobca kvalifikovaný ako „verejný činiteľ“ alebo „verejná osoba“, automaticky na ňom leží veľmi prísne dôkazné bremeno a musí osobe, ktorá o ňom uviedla nepravdivé tvrdenie, preukázať, že to urobila so „skutočne zlým úmyslom“. Ak to nepreukáže, súdny spor prehrá.

Prístup Európskeho súdu je odlišný. Skutočnosť, že žalobca je verejne činnou osobou, je iba jedným z kritérií, ktoré Európsky súd posudzuje a táto skutočnosť nemá také závažné dôsledky pre výsledok súdneho sporu ako v USA. Európsky súd pri posudzovaní konkrétnych prípadov posudzuje rôzne skutočnosti – napríklad koho sa zverejnené tvrdenia týkajú (kto je kritizovaný), akých záležitostí sa tvrdenia týkajú (čo je kritizované), kde, za akých okolností a akým spôsobom boli tvrdenia zverejnené atď. Záver, či bolo zverejnenie určitého tvrdenia v súlade so slobodou prejavu, alebo či bolo neoprávneným zásahom do dobrej povesti, robí Európsky súd po súhrnnom posúdení a aplikovaní viacerých princípov a kritérií.

Európsky súd vo svojich rozhodnutiach uvádza, že posudzuje každý zásah do slobody prejavu „vo svetle prípadu ako celku a to vrátane konkrétnych tvrdení, kontextu, v ktorom boli urobené a tiež konkrétnych okolností, v ktorých sa nachádzali zainteresované osoby“, že zisťuje „či dôvody predložené vnútroštátnymi orgánmi na ospravedlnenie zásahu sú relevantné a dostatočné“, či bola „nevyhnutnosť“ zásahu do slobody prejavu „presvedčivo preukázaná“, či zásah bol „primeraný sledovanému legitímnemu cieľu“, či vnútroštátne orgány vychádzali z „akceptovateľného vyhodnotenia relevantných faktov“ a či „aplikovali zásady, ktoré sú v súlade s princípmi obsiahnutými v článku 10“ (napr. rozhodnutia *Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo*, *Thorgeir Thorgeirson v. Island* alebo *Feldek v. Slovensko*). Čo okrem iného znamená „aplikovať princípy obsiahnuté v článku 10“ bližšie špecifikoval Európsky súd napríklad v rozhodnutí **Europapress Holding d.o.o. v. Chorvátsko**, v ktorom uviedol: „Rozsudky vnútroštátnych súdov ukazujú, že vnútroštátne súdy si boli plne vedomé, že predmetný prípad zahŕňa konflikt medzi právom na poskytovanie informácií a ochranou dobrej povesti alebo práv iných a tento konflikt rozriešili zvažovaním relevantných úvah (faktorov)“. Ak sa teda vnútroštátne súdy pri posudzovaní konkrétneho prípadu budú v svojom rozhodnutí zaoberať iba aspektom ochrany dobrej povesti osoby a neposúdia vec aj z hľadiska princípov práva na slobodu prejavu, formulovaných Európskym súdom, dopustia sa porušenia Dohovoru.

Základné princípy a kritériá aplikované Európskym súdom

1. Európsky súd zdôrazňuje kľúčovú úlohu médií, ktoré sú „strážnym psom“ demokracie („public watchdog“). Každý zásah do slobody prejavu médií posudzuje veľmi prísne.

V rozhodnutí *Castells v. Španielsko* Európsky súd konštatoval: „V právnom štáte sa nesmie zabúdať na **nezastupiteľnú úlohu tlače**. ... Sloboda tlače poskytuje verejnosti najlepší prostriedok na odhalovanie a formovanie názorov na myšlienky a smerovanie jej politických vodcov. Osobitne dáva politikom príležitosť reagovať a komentovať to, čo je v centre pozornosti verejnej mienky. Týmto umožňuje každému účasť v slobodnej politickej diskusii, ktorá je základom koncepcie demokratickej spoločnosti.“

Európsky súd zdôrazňuje, že ak bude nejakým opatrením vnútroštátneho orgánu zasiahnuté do činnosti médií, bude toto opatrenie skúmať mimo-riadne prísne a dôkladne. Podľa rozhodnutia Európskeho súdu *Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko* „najviac starostlivej kontrole zo strany Súdu sú podrobené... opatrenia alebo sankcie uložené vnútroštátnymi orgánmi, ktoré by mohli byť schopné odradiť tlač v jej účasti v diskusiách o veciach legitímneho verejného záujmu.“

2. Európsky súd poskytuje zvýšenú ochranu šíreniu informácií a myšlienok o veciach verejného záujmu.

Európsky súd v mnohých rozhodnutiach uviedol, že úlohou tlače je poskytovať informácie a myšlienky o veciach verejného záujmu a verejnosť má na druhej strane právo tieto informácie dostávať. V rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* Európsky súd uviedol: „Hoci tlač nesmie prekročiť hranice stanovené, medzi iným, za účelom „ochrany povesti iných“, je napriek tomu **jej povinnosťou poskytovať informácie a myšlienky o veciach verejného záujmu**. Nielenže má tlač povinnosť poskytovať takéto informácie, ale aj verejnosť má právo tieto informácie dostať. Ak by to bolo inak, tlač by nebola schopná plniť svoju kľúčovú úlohu „verejného strážneho psa“.“

Európsky súd vo svojich rozhodnutiach posudzuje obmedzenia slobody prejavu veľmi prísne, ak sa tento prejav týkal vecí verejného záujmu. Vecami verejného záujmu sú v prvom rade nepochybne veci týkajúce sa politického diania a politikov. Avšak Európsky súd v rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* uviedol, že odmieta rozlišovať medzi politickou diskusiou a diskusiou o iných veciach verejného záujmu – doslovne uviedol, že v jeho rozhodovacej činnosti nemožno nájsť „**žiadny oprávnený dôvod rozlišovať... medzi politickou diskusiou a diskusiou o iných veciach verejného záujmu**.“

Tvrdenia, že lovci tuleňov používali pri love kruté postupy a porušovali predpisy (rozhodnutie *Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko*) alebo že plastický chirurg postupoval voči svojim pacientom nekompetentne (rozhodnutie *Bergens Tidende v. Nórsko*), boli Európskym súdom uznané za tvrdenia týkajúce sa vecí verejného záujmu a to napriek tomu, že sa netýkali politikov, verejne činných osôb alebo politických záležitostí. Z týchto rozhodnutí teda vyplýva, že **zvýšená ochrana je slobode prejavu poskytovaná aj vtedy, ak sa tvrdenia netýkajú verejne činných osôb, ale stačí, ak sa týkajú vecí verejného záujmu**. Vo všetkých týchto prípadoch Európsky súd rozhodol, že štáty porušili slobodu prejavu osôb, ktoré tieto tvrdenia šírili.

3. Osoby verejne činné alebo verejne známe musia zniesť väčšiu mieru kritiky než súkromné osoby. Čím viac bude obsah prejavu súvisieť s verejnou činnosťou dotknutej osoby, tým viac bude tento prejav chránený slobodou prejavu.

„Verejne činné“ osoby sú osoby, ktoré sa podieľajú na výkone verejnej moci, na chode štátu a správe vecí verejných a mali by sa verejnosti za svoju činnosť zodpovedať. Základnou kategóriou verejne činných osôb sú **politici**. Z rozhodnutia Európskeho súdu *Oberschlick v. Rakúsko* (č. 1) vyplýva, že na rozdiel od súkromných osôb, je u politikov potrebné pri stanovení rozsahu ich práva na ochranu dobrej povesti a súkromia zohľadniť verejný záujem na slobodnej diskusii o politických otázkach, ktorá je nevyhnutným prvkom každej demokratickej spoločnosti. Európsky súd v rozhodnutí *Lingens v. Rakúsko* uviedol: „Hranice prijateľnej kritiky sú širšie u politikov než u súkromných osôb. Na rozdiel od súkromnej osoby sa politik nevyhnutne a vedomo vystavuje dôkladnej kontrole každého svojho slova a činu zo strany novinárov, aj zo strany širokej verejnosti a v dôsledku toho musí preukázať vyššiu mieru tolerancie.“ Za politikov sa považujú najmä predstavitelia zákonodarnej moci, územných samospráv a vysokí predstavitelia výkonnej moci.

Ešte väčšiu mieru kritiky ako politici však musí zniesť vláda. Európsky súd v rozhodnutí *Castells v. Španielsko* uviedol, že „limity prípustnej kritiky sú širšie, ak ide o vládu a to v porovnaní so súkromnými osobami, či dokonca aj s politikmi. V demokratickej spoločnosti musí byť konanie i nečinnosť vlády predmetom prísneho prieskumu nielen zo strany orgánov zákonodarnej či súdnej moci, ale aj zo strany tlače a verejnej mienky.“

Medzi verejne činné osoby ďalej patria aj sudcovia, úradníci vo verejnej správe alebo predstavitelia ozbrojených zložiek (polície, armády).

Európsky súd v rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* uviedol, že „konanie zamestnancov verejnej správy by malo byť trvale predmetom skúmania a debát a malo by byť otvorené kritike“. V rozhodnutí *Thoma v. Luxembursko* Európsky súd uviedol: „Zamestnanci verejnej správy vykonávajúci svoju úradnú právomoc podliehajú, podobne ako politici, širšej akceptovateľnej miere kritiky než súkromné osoby.“ Radoví zamestnanci verejnej správy však požívajú vyššiu mieru ochrany ako politici, pretože nevstupujú do verejného života tak intenzívne ako politici a aby mohli úspešne vykonávať svoje úlohy, musia požívať dôveru verejnosti a pracovať bez prílišných rušivých vplyvov (napr. rozhodnutia *Janowski v. Poľsko* a *Lešník v. Slovensko*).

Za verejne činné osoby boli v rozhodnutiach Európskeho súdu uznaní napríklad poslanci parlamentu (rozhodnutie *Schwabe v. Rakúsko*), hajtman spolkovej krajiny v Rakúsku (rozhodnutie *Oberschlick v. Rakúsko* č. 2), riaditeľ štátom vlastneného poľnohospodárskeho podniku (rozhodnutie *Dalban v. Rumunsko*), starosta a právnička kritizovaní v súvislosti so spornou zákazkou (rozhodnutie *Cumpănă a Mazăre v. Rumunsko*) alebo predseda mestskej rady (rozhodnutie *Zakharov v. Rusko*).

„Verejne známe“ osoby sú osoby, ktoré sa sami svojou činnosťou na verejnosti dostali do predmetu záujmu verejnosti alebo médií, prípadne ktoré dobrovoľne a z vlastného rozhodnutia vstúpili do verejnej sféry. Môže ísť napríklad o umelcov, podnikateľov, známych športovcov, novinárov, právnikov alebo kandidátov na politické funkcie. Informácie a tvrdenia šírené o týchto osobách sa teda nemusia týkať výkonu ich verejnej funkcie, ale môžu sa týkať iných vecí verejného záujmu. V rozhodnutí *Paturol v. Francúzsko* Európsky súd uviedol, že aj združenia, organizácie a asociácie, ktoré

vstupujú do verejnej debaty, sa podrobujú verejnej kontrole a musia preukázať vyššiu mieru tolerancie voči kritike zo strany ich oponentov. V rozhodnutí *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. (č. 3) v. Rakúsko* bola za osobu, ktorá dobrovoľne vstúpila do verejnej sféry a ktorá musí zniesť vyššiu mieru kritiky, uznaná súkromná osoba, ktorá sama poskytla médiám viaceré rozhovory o svojom výlete s kontroverzným poslancom parlamentu. V rozhodnutí *Lopes Gomez da Silva v. Portugalsko* Európsky súd rozhodol, že aj kandidát na politickú funkciu musí zniesť vyššiu mieru kritiky voči svojej osobe.

Za verejne činné osoby sú považovaní aj **sudcovia**. Avšak na rozdiel od politikov a iných verejne činných osôb priznáva Európsky súd sudcom zvýšenú ochranu. Európsky súd uznáva potrebu chrániť dôveru verejnosti v súdnictvo „proti takým deštruktívnym útokom, ktoré sú zjavne neopodstatnené“, a to aj vzhľadom na to, že sudcovia majú obmedzenejšiu možnosť reagovať na kritiku svojej osoby (rozhodnutie *Prager a Oberschlick v. Rakúsko*). Z rozhodnutí Európskeho súdu vyplýva, že pri kritizovaní konkrétnych sudcov je prípustná miera kritiky nižšia, ako pri kritike súdov a súdnictva, kde je prípustná miera kritiky vyššia (napr. rozhodnutie *Barfod v. Dánsko*). Sudcovia vyšších súdov však musia zniesť tvrdšiu kritiku než sudcovia nižších súdov (rozhodnutie *Amihalachioaie v. Moldavsko*). Politici a médiá môžu podľa Európskeho súdu kritizovať sudcov a súde ostrejšie ako advokáti, ktorí musia zachovávať väčšiu mieru zdržanlivosti a dôstojnosti (napr. rozhodnutie *Kyprianou v. Cyprus*). Európsky súd priznáva vyššiu mieru ochrany kritike rozhodovacej činnosti, resp. rozhodnutia súdu, avšak pri kritike konkrétnej osoby sudcu treba byť opatrnejší (napr. rozhodnutie *Kobenter a Standard Verlags GmbH v. Rakúsko*). Ale kritika týkajúca sa profesionálnej činnosti sudcu zasa požíva vyššiu mieru ochrany ako kritika týkajúca sa súkromného života sudcu. Kritika sudcov a súdov zo strany advokátov a účastníkov konania odohrávajúca sa v súdnej sieni požíva vysokú mieru ochrany, vyššiu mieru ochrany požíva aj kritika vyslovená v neverejnej komunikácii (napr. rozhodnutie *Zakharov v. Rusko*), avšak kritika v médiách je riziková a preto požíva nižšiu mieru ochrany (rozhodnutie *Schöpfer v. Švajčiarsko*). V rozhodnutí *Hrico v. Slovensko* Európsky súd rozhodol, že vyššiu mieru kritiky musí zniesť ten sudca, ktorý je súčasne kandidátom na politickú funkciu, hoci kritika sudcov musí byť vo všeobecnosti citlivejšia ako kritika politikov.⁸

Jedným z najnovších rozhodnutí reprezentujúcich súčasný prístup Európskeho súdu ku kritike sudcov je rozhodnutie *Kobenter a Standard Verlags GmbH v. Rakúsko*. V tomto rozhodnutí posudzoval Európsky súd prípad, kedy sťažovateľ (zástupca rakúskej organizácie združujúcej gayov a lesbičky) verejne kritizoval konkrétneho sudcu za znenie jeho rozsudku. V tomto rozsudku sudca uviedol, že „homosexualitu v skutočnosti obsahuje rovnako svet lesbičiek a samozrejme aj svet zvierat“, následne v rozsudku podrobne popisoval „homosexuálne“ praktiky medzi rôznymi zvieratami. Vo svojej kritike zverejnenej v tlači sťažovateľa doslovne uviedli, že očakávali, že sudcov rozsudok sa aspoň trochu bude líšiť od „tradície stredovekých čarodějnických procesov“ a že „podporovanie homofóbnej nenávistnej kampane použitím nehorázných príkladov z kráľovstva zvierat vrhá pochybnosti na intelektuálnu a morálnu integritu dotknutého sudcu“.

Rakúsky vnútroštátny súd rozhodol, že tieto v tlači zverejnené tvrdenia ob-

viňovali sudcu z porušenia jeho povinností a boli schopné znížiť vážnosť sudcu na verejnosti a odsúdili jedného sťažovateľa na základe trestného zákona k peňažnému trestu vo výške 981 eur a druhého sťažovateľa na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 3633 eur. Vnútroštátne súde uviedli, že síce rozsudok sudcu obsahuje nevhodné poznámky, ale nemožno z neho vyvodzovať, že by sudca zastával názor, že homosexuálom nepatria také práva ako heterosexuálom alebo že by homosexuálov staval na rovnakú úroveň ako zvieratá. Vnútroštátne súde tiež uviedli, že priemerný čitateľ mohol porozumieť tvrdeniu o „stredovekých čarodějnických procesoch“ tak, že sudca hrubo porušil základné procesné práva a zásadu nestrannosti konania, čo bolo typické pre stredoveké súde s čarodějnicami, avšak toto tvrdenie sťažovateľa nepodložili konkrétnymi dôkazmi. Podľa vnútroštátnych súdov ani tvrdenie o „podporovaní homofóbnej nenávistnej kampane“ nebolo iba hodnotiacim úsudkom, ale bolo skutkovým tvrdením, pričom toto tvrdenie tiež naznačovalo, že sudca nebol nestranný.

Vláda v konaní pred Európskym súdom tiež tvrdila, že zverejnené tvrdenia sťažovateľov boli skutkovými tvrdeniami a nemožno ich považovať ani za prípustné hodnotiace úsudky, pretože im chýba dostatočná opora vo faktoch. Vláda tiež argumentovala, že tvrdeniami sťažovateľov nebola dotknutá len dobrá povest' konkrétneho sudcu, tieto tvrdenia boli aj útokom na dobrú povest' súdnej moci. Vláda konkrétne uviedla, že „verejnosti nepochybne neboli známe podrobnosti kritizovaného rozsudku a okolnosti prejednávanej trestnej veci do takej miery, aby ospravedlňovali tak závažné obvinenia sudcu vrátane útoku na povest' súdnej moci“.

Európsky súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že tlač má v demokratickej spoločnosti povinnosť šíriť informácie o veciach verejného záujmu a táto povinnosť sa vzťahuje aj na informácie súvisiace s fungovaním justície, ktorá je kľúčovou inštitúciou demokratickej spoločnosti. Európsky súd uviedol, že tlač je „jedným z prostriedkov ako si môžu politici a verejnosť overiť, či sudcovia plnia svoju ťažkú úlohu spôsobom, ktorý je v súlade s cieľom, ktorý tvorí základ úlohy im zverenej.“ Európsky súd však tiež zdôraznil, že súdnictvo má zvláštnu úlohu v spoločnosti a preto musí požívať dôveru verejnosti a je potrebné túto dôveru chrániť pred deštruktívnymi útokmi, ktoré sú zjavne neopodstatnené, aj vzhľadom na to, že kritizovaní sudcovia musia zachovávať zdržanlivosť, ktorá im bráni patrične reagovať. Súd ale pripomenul aj to, že sloboda prejavu sa vzťahuje aj na informácie a myšlienky, ktoré zraňujú, šokujú alebo znepokojujú, obmedzenie slobody prejavu musí byť vždy presvedčivo zdôvodnené a sloboda prejavu s politickým podtextom alebo o záležitostiach verejného záujmu požíva zvýšenú ochranu.

Vo svojom rozhodnutí Európsky súd vyslovil, že z tvrdenia sťažovateľa, že rozsudok rakúskeho sudcu sa nelíši od tradície „stredovekých čarodějnických procesov“, je jasné, že kritika smerovala voči zneniu samotného rozsudku a nie voči nestrannosti postupu sudcu v súdnom konaní. Európsky súd následne konštatoval, že hoci vnútroštátne súde rozhodli v prospech záujmu sudcu a súdnej moci na zachovaní ich dobrej povesti, podľa názoru Európskeho súdu „záujem sťažovateľa na šírení informácií k danej problematike, hoci boli formulované provokatívne a prehnané, v kontexte prejednávaného prípadu prevážil nad týmto záujmom ... [záujmom ochrany povesti sudcu a povesti súdnej moci]. Skutočnosť, že predmetné pasáže boli neskôr samotným sudcom vyňaté a po druhé, že sudcovi bolo v následnom disciplinárnom konaní udelené pokarhanie preukazuje, že sudca neplnil svoju úlohu spôsobom, ktorý by bol v súlade s cieľmi, ktoré sú sudcom zverené“. Európsky súd vyslovil, že tlač konala v súlade so svojou povinnosťou, vyžadovanou starostlivosťou a zodpoved-

⁸ K prípustnej miere kritiky sudcov a súdnictva pozri Kosař, D.: Kritika soudců: Mýty a polopravdy. In: Zborník z konferencie „Presvedčivosť a transparentnosť rozhodovania súdov“, uskutočnenej v roku 2009 v Senci, s. 57. Via Iuris – Centrum pre práva občana, 2010, dostupné na <http://www.viaiuris.sk/aktivity/publikacie.html>

nostou „verejného strážneho psa“ a že „kritika nepredstavovala neopodstatnené deštruktívne útoky voči konkrétnemu sudcovi alebo súdnej moci“.⁹

Možno konštatovať, že Európsky súd vytvoril svoju rozhodovaciu činnosť akýsi „rebríček“ verejne činných osôb, ktoré sú v tomto rebríčku usporiadané podľa miery prípustnej kritiky.

David Kosař uvádza: „Je všeobecne známe, že na vrchole tohto pomyselného rebríčka stoja členovia vlády (*Castells v. Španielsko*), nasledovaní radovými politikmi, či už pôsobiacimi na celoštátnej (*Lingens v. Rakúsko*) alebo lokálnej (*Kwicien v. Poľsko*) úrovni, či „iba“ kandidátni na politickú funkciu (*Kwicien v. Poľsko*), pričom na opačnom konci sa nachádzajú jednotlivci nezastávajúci žiadnu zvláštnu funkciu alebo významnú rolu v spoločnosti (*Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsesellschaft m. b. H. (č. 3) v. Rakúsko*). Medzi týmito dvomi pólmi sa však nachádza akási „šedá zóna“, kde Súd postupuje skôr prípad od prípadu. Do tejto „šedej zóny“ patria celebrity (*Urbi no Rodrigues v. Portugalsko*), členovia kráľovskej rodiny nezastávajúci žiadnu oficiálnu funkciu (*Von Hannover v. Nemecko*) a štátni zamestnanci, medzi ktorými možno ďalej rozlišovať. Všeobecne však možno povedať, že miera prípustnej kritiky policajtov (*Pedersen a Baadsgaard v. Dánsko*) a sudcov je nižšia ako u politikov a vyššia ako u radových členov spoločnosti...“¹⁰ (pozn.: názvy rozhodnutí v zátvorkách sme presunuli z poznámok pod čiarou obsiahnutých v texte článku Davida Kosařa).

4. Je potrebné rozlišovať, či je informácia skutkovým tvrdením, alebo či je hodnotiacim úsudkom. Hodnotiace úsudky požievajú vysokú mieru ochrany.

Ako uvádza vo svojej knihe Michal Bartoň, je podstatné, „či obsahom prejavu sú empiricky overiteľné fakty, teda konštatovanie určitej objektívnej skutočnosti, alebo či má prejav charakter hodnotiaceho (hodnotového) úsudku, t.j. subjektívneho názoru či postoja.“¹¹ Skutkové tvrdenie (nazývané aj „fakt“) je teda tvrdenie, o ktorom možno jednoznačne povedať, že je pravdivé alebo nepravdivé – napríklad tvrdenie, že konkrétna osoba má plat 800 Euro alebo že sa dopustila krádeže určitej sumy peňazí. Hodnotiaci úsudok (resp. názor, postoj) je naopak tvrdenie, ktorého pravdivosť sa nedá objektívne preukázať – napríklad tvrdenie, že určitá osoba je hlupák alebo že je veľmi nemorálna a neschopný politik. Hodnotiace úsudky požievajú silnú ochranu slobody prejavu. Nie je prípustné, aby žalované osoby (napr. médiá, novinári) boli nútené dokazovať pravdivosť, resp. správnosť svojich hodnotení, pretože ich pravdivosť ani dokázať nemožno.

V rozhodnutí *Lingens v. Rakúsko* Európsky súd posudzoval prípad, kedy novinár Lingens obvinil rakúskeho kancelára Bruna Kreiskeho z ochrany bývalých členov nacistickej organizácie SS a označil to za „najodpornejší oportunitizmus“ a „nemorálne a nedôstojné“ správanie. Rakúske právo však vyžadovalo, aby Lingens dokázal, že jeho tvrdenia sú pravdivé. Rakúske súdy novinára Lingensa odsúdili podľa trestného zákona na zaplatenie pokuty 20 000 rakúskych šilingov, pretože nedokázal pravdivosť svojich tvrdení. Európsky súd však rozhodol, že bolo porušené právo na slobodu prejavu, pretože vyjadrenia novinára Lingensa boli hodnotiacimi úsudkami. Vo

svojom rozhodnutí Európsky súd uviedol: „Podľa názoru Súdu treba starostlivo rozlišovať fakty a hodnotiace úsudky. Kým pravdivosť faktov možno dokázať, pravdivosť hodnotiacich úsudkov dokázať nemožno. Nemožno splniť požiadavku na preukázanie pravdivosti hodnotiaceho úsudku a takáto požiadavka sama o sebe porušuje slobodu zastávať názory, ktorá tvorí základnú súčasť práva chráneného článkom 10.“ V rozhodnutí *Grinberg v. Rusko* Európsky súd konštatoval, že výrok, že konkrétna osoba konala bez akejkoľvek „hanby a zábran“ je „najčistejším príkladom hodnotiaceho úsudku“, ktorého pravdivosť nemožno dokazovať a že odsúdenie autora tohto výroku bolo porušením slobody prejavu podľa Dohovoru.

Naopak, je možné vyžadovať, aby autor tvrdenia preukázal pravdivosť svojho skutkového tvrdenia. Európsky súd napríklad v rozhodnutí *Euro-papress Holding d.o.o. v. Chorvátsko* uviedol, že „kým požiadavka dokázať pravdivosť hodnotiaceho úsudku je vo všeobecnosti nespĺniteľná a porušuje článok 10... požiadavka dokázať v primeranej miere pravdepodobnosti [„to prove to a reasonable standard of proof“] že skutkové tvrdenie bolo podstatne pravdivé [„substantially true“] nie je v rozpore s článkom 10 Dohovoru.“

Často krát môže byť sporné, či ide o skutkové tvrdenie alebo o hodnotiaci úsudok. Európsky súd v rozhodnutí *Feldek v. Slovensko* posudzoval situáciu, či možno výrok, že minister má „fašistickú minulosť“, považovať za skutkové tvrdenie faktu, že minister aktívne propagoval fašistické ideály. Hoci vnútroštátne súdy považovali výrok o „fašistickej minulosti“ za skutkové tvrdenie, že minister aktívne propagoval fašizmus (a autora výroku odsúdili, pretože túto skutočnosť nepreukázal), Európsky súd tento výrok vyhodnotil ako hodnotiaci úsudok resp. hodnotenie všeobecne známej skutočnosti, že minister bol členom Hlinkovej mládeže a zúčastnil sa špeciálneho výcviku tejto organizácie. Európsky súd v rozhodnutí uviedol: „Súd sa rovnako nemôže podpísať pod reštriktívnu definíciu pojmu „fašistická minulosť“. Pojem je široký, môže v tých, čo ho čítajú, vyvolať rôzne predstavy, pokiaľ ide o jeho obsah a význam. Jednou z nich môže byť tá, že osoba bola vo fašistickej organizácii ako člen, dokonca aj keď to nebolo spojené s osobitnými aktivitami propagujúcimi fašistické ideály.“

5. Aj hodnotiace úsudky však musia vychádzať z určitého skutkového základu.

Z rozhodnutí Európskeho súdu vyplýva, že hoci nie je možné preukazovať pravdivosť názoru, resp. hodnotiaceho úsudku, aj názor či hodnotiaci úsudok môže byť excesom a nemusí byť v súlade so slobodou prejavu – a to najmä vtedy, keď hodnotiaci úsudok nemá žiadny faktický (skutkový) základ, od ktorého by sa odvíjal. Európsky súd v rozhodnutiach *De Haes and Gijssels v. Belgicko* a *Feldek v. Slovensko* uviedol: „Tam, kde tvrdenie je hodnotiacim úsudkom, môže primeranosť zásahu závisieť od toho, či existuje dostatočný skutkový základ pre napadnuté tvrdenie, pretože dokonca aj hodnotiaci úsudok bez akéhokoľvek skutkového základu, ktorý by ho podporoval, môže byť neprimeraný.“

Európsky súd zároveň uvádza, že pri uvádzaní názorov či hodnotiacich úsudkov nie je vždy potrebné súčasne výslovne uviesť aj fakty, na ktorých sa názory zakladajú. V rozhodnutí *Feldek v. Slovensko* Európsky súd uviedol: „...Súd zásadne nemôže prijať tvrdenie, že hodnotiaci výrok môže byť za takýto považovaný, len ak je sprevádzaný faktami, na ktorých bol výrok založený... Nevyhnutnosť spojenia medzi hodnotiacim výrokom a faktami na jeho podporu sa môže pohybovať od prípadu k prípadu

⁹ Popis rozhodnutia bol spracovaný podľa Kosař, D.: *Kobenter proti Rakousku: Přípustná míra kritiky soudcovského stavu. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva*, č. 1/2007.

¹⁰ Kosař, D.: *Kobenter proti Rakousku: Přípustná míra kritiky soudcovského stavu. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva*, č. 1/2007.

¹¹ Bartoň, M.: *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Nakladatelství Leges s. r. o., 2010, s. 85.

podľa osobitných okolností. V tejto veci je Súd uspokojený tým, že **hodnotiaci výrok, ktorý urobil sťažovateľ, bol založený na informáciách, ktoré už boli známe širšej verejnosti,** pretože bol známy politický život pána Slobodníka a informácie o jeho minulosti boli ním odhalené v jeho knihe a publikáciách v tlači, ktoré predchádzali vyhláseniu sťažovateľa.“ Ak sú teda určité fakty všeobecne známe, médiá pri vyjadrovaní hodnotiacich úsudkov alebo názorov nemusia výslovne odkazovať na tieto známe fakty. Z rozhodnutia Európskeho súdu **Thorgeir Thorgeirson v. Island** zasa možno vyvodit', že hodnotiace úsudky môžu byť založené aj na zvestiach alebo príbehoch, ktoré sú širokou verejnosťou považované za pravdivé, pričom nemusia byť preukázané striktnými faktami.

6. Chrání sa nielen obsah prejavu, tvrdenia či myšlienky, ale aj spôsob, resp. forma, ktorými sú vyjadrované.

V rozhodnutí **Handyside v. Spojené kráľovstvo** Európsky súd uviedol, že „sloboda prejavu sa vzťahuje nielen na „informácie“ alebo „myšlienky“, ktoré sú prijímané priaznivo alebo sú považované za neškodné alebo je k nim zaujímavý lahostajný postoj, ale aj na také, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo určitú časť obyvateľstva. Také sú požiadavky pluralizmu, tolerancie a znášanlivosti, bez ktorých nemôže existovať demokratická spoločnosť.“

Jiří Herczeg vo svojej knihe o slobode prejavu uvádza: „To, že určité výroky ironizujú, odsudzujú či zavrhnú určité konanie, ich ešte nerobí hanobiacimi. Sloboda prejavu chrání nielen obsahovú náplň myšlienok a informácií, ale aj formu, v ktorej sú vyjadrované. O hanobiacu kritiku preto nejde v prípadoch, kde je určitý výrok iba prehnaný alebo útočný. K prebudeniu verejnosti z letargie je niekedy nutné použiť aj ostrejších výrazov, ktoré by za iných okolností mohli byť považované za urážlivé. Požiadavka, aby každá kritika mala umiernenú podobu, by na škodu veci zbavovala kritiku určitého emocionálneho náboja, ktorý má často svoje opodstatnenie.“¹²

Z rozhodnutia Európskeho súdu **Lingens v. Rakúsko** vyplýva, že v diskusii o veciach verejného záujmu **možno používať aj silnejšie výrazy.** Európsky súd považuje za prípustné aj **preháňanie** alebo dokonca aj **provokáciu.** Podľa rozhodnutia Európskeho súdu **Prager a Oberschlick v. Rakúsko** „novinárska sloboda zahŕňa aj možnosť uchýliť sa k určitej miere preháňania alebo dokonca provokácie.“

Za určitých okolností však aj názory a hodnotiace úsudky môžu prekročiť medze slobody prejavu a stať sa neoprávneným poškodením dobrej povesti (ide o tzv. hanobiacu kritiku). „Kritické výroky nadobúdajú charakter hanobiacej kritiky najmä vtedy, ak v popredí nestojí vecné vysporiadanie sa s problémom, ale urážanie poškodeného. Ak sú v kritike použité výrazy, ktorých miera expresivity je v značnom nepomere k cieľu kritiky a z nich vyplýva úmysel kritizovanú osobu uraziť, ide o kritiku neprimeranú, ktorá je spôsobilá zasiahnuť do práva na ochranu osobnosti.“¹³

Vo viacerých rozhodnutiach však Európsky súd vyslovil, že aj použitie značne expresívnych až urážlivých výrazov bolo primerané vzhľadom na okolnosti situácie, v ktorej boli použité a teda ich použitie bolo v rámci slobody prejavu.

V rozhodnutí **Oberschlick v. Rakúsko (č. 2)** Európsky súd posudzoval prípad, kedy novinár označil kontroverzného rakúskeho politika Jörga

Haidera za „**idiota**“ („trottel“). Toto označenie bolo reakciou na vyjadrenie Jörga Haidera na adresu, že vojaci nemeckej armády počas 2. svetovej vojny bojovali za slobodu a demokraciu. Európsky súd považoval novinárovo vyjadrenie na adresu Jörga Haidera za chránené slobodou prejavu a to **napriek tomu, že takéto označenie mohlo politika uraziť.** Európsky súd konštatoval, že výraz „idiot“, ktorým Haidera označil novinára, je hodnotiacim úsudkom a preto nemožno od novinára požadovať, aby preukázal jeho pravdivosť. Európsky súd zároveň konštatoval, že tento hodnotiaci úsudok nemožno považovať za neprimeraný, pretože bol reakciou na **kontroverzné výroky Jörga Haidera (mal skutkový základ) a bol primeraný rozhorčeniu, ktoré samotný Haider vedome vyvolal svojimi kontroverznými výroky.**

V rozhodnutí **Thorgeir Thorgeirson v. Island** Európsky súd posudzoval prípad, kedy novinár uverejnil články, v ktorých kritizoval zákroky islandských policajtov a uviedol, že policajti sú „netvory v uniformách“ a „sadiť prenechávajúci voľný priechod svojej zvrátenosti“. Novinár bol za tieto výroky islandskými súdmi odsúdený v trestnom konaní, avšak Európsky súd konštatoval, že keďže účelom článkov bolo vyzvať ministra spravodlivosti na prešetrenie sťažností na brutálne zákroky polície, články sa týkali otázky verejného záujmu a vzhľadom na tvrdé vyjadrenia použité v článku neboli neprimerané a boli v súlade so slobodou prejavu.

7. Tvrdenia urobené v dobrej viere požívajú zvýšenú ochranu. Mediá majú právo na ospravedliteľný omyl.

Európsky súd uznáva, že médiá často disponujú informáciami, ktoré je potrebné zverejniť vo verejnom záujme a to v čo najkratšom čase. V rozhodnutí **Sunday Times v. Spojené kráľovstvo** Európsky súd uviedol: „Správy sú pominuteľným produktom a zdržiavať ich zverejnenie, dokonca aj na krátky čas, môže výrazne znížiť ich hodnotu a zaujímavosť.“ Veľa dôležitých informácií a príbehov zverejňovaných v médiách (skutkových tvrdení) však pochádza zo zdrojov, ktorých pravdivosť nie je možné v súdnom spore o poškodení dobrej povesti preukázať. Nebolo by spravodlivé požadovať od médií, aby informácie zverejňovali až vtedy, keď bude ich pravdivosť potvrdená s úplnou istotou. Mediá by v takom prípade nemohli plniť svoju povinnosť informovať verejnosť o veciach verejného záujmu. A zároveň by boli postavené pred nesplniteľnú úlohu. Aj najpochvejší a najdôkladnejší novinár niekedy urobí neúmyselnú chybu a trestanie každej takejto chyby by mohlo zmařit či zabrzdiť včasné poskytovanie informácií o veciach verejného záujmu a verejnú diskusiu, ktorá je základným predpokladom demokratickej spoločnosti.

Preto Európsky súd chrání tvrdenia zverejnené médiami v „dobrej viere“. Európsky súd vo svojich rozhodnutiach uvádza, že „záruka poskytovaná podľa článku 10 novinárom informujúcim o záležitostiach všeobecného záujmu je podmienená tým, že novinári **konajú v dobrej viere s cieľom poskytovať presné a spoľahlivé informácie v súlade s etikou žurnalistiky**“ (napr. rozhodnutia **Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko, Fressoz a Roire v. Francúzsko** alebo **Goodwin v. Spojené kráľovstvo**).

V rozhodnutí **Bladet Tromsø and Stensaas v. Nórsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy noviny Bladet zverejnili články o krutých praktikách lovcov tuleňov z lode menom Harmoni, pričom v článkoch sa uvádzalo, že lovcovia používajú „**beštialne spôsoby zabíjania**“ a že „**tulene sú sfáňované z kože zaživa**“. Článok vychádzal z oficiálnej správy určenej pre ministerstvo spracovanej inšpektorom pre lov tuleňov, ktorý bol vymenovaný ministerstvom.

¹² Herczeg, J.: *Meze svobody projevu*. Praha: Nakladatelství Orac, 2004, s. 71.

¹³ Tamtiež, s. 71.

Po zverejnení článku a po preskúmaní správy však samo ministerstvo spochybnilo serióznosť tejto správy a stiahlo ju. Lovci tuleňov následne podali proti novinám *Bladet* žalobu za poškodenie dobrej povesti a vnútroštátne súdy žalobe vyhovel. Európsky súd ale rozhodol, že bolo porušené právo novin *Bladet* na slobodu prejavu. Hoci boli obvinenia voči lovcovi obsahujúce v článku závažné, žiadny z lovcov nebol v článku konkretizovaný, noviny konali v dobrej viere a v situácii, za akej sa noviny dostali k predmetným informáciám, bolo legitímne spoliehať sa na informácie obsiahnuté v oficiálnej správe bez toho, aby novinári museli sami skúmať správnosť týchto informácií. Európsky súd v rozhodnutí uviedol: „Ak tlač prispieva do verejnej debaty o veciach legitímneho záujmu, mala by zvyčajne mať právo **spoliehať sa na obsah oficiálnych správ bez toho, aby bola sama povinná vykonávať nezávislý prieskum**. V opačnom prípade by mohla byť podkopaná jej kľúčová rola „strážneho psa“.“

V rozhodnutí *Colombani a iní v. Francúzsko* Európsky súd konštatoval, že noviny boli oprávnené spoliehať sa na obsah utajovanej a dôvernej správy, ktorá „unikla“ zvnútra agentúry Európskej únie, hoci samostatne nepreskúmali správnosť faktov obsiahnutých v tejto správe.

Európsky súd v rozhodnutiach *Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko* a *McVicar v. Spojené kráľovstvo* sformuloval princíp, že „pred tým, ako môžu byť noviny **zbavené ich obvyklej úlohy preveriť pravdivosť skutkových tvrdení**, ktoré zasahujú do dobrej povesti jednotlivcov, je vyžadovaná **existencia osobitných dôvodov**. Otázka, či také dôvody existujú, závisí osobitne na povahe a miere predmetného zásahu do dobrej povesti a na miere, v ktorej môžu noviny rozumne považovať ich zdroje za spoľahlivé vo vzťahu k predmetným tvrdeniam.“

V rozhodnutí *Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko* Európsky súd uviedol, že otázka, či môžu noviny považovať svoje zdroje za spoľahlivé, treba posudzovať „vo svetle situácie ako sa javila novinám *Bladet Tromsø* v konkrétnom čase, a nie ako sa javila s odstupom času na základe zistení vyšetrovacej komisie dlho potom.“

V rozhodnutí *Tønsbergs Blad AS a Haukom v. Nórsko* Európsky súd potvrdil názor vnútroštátnych súdov, že ak obvinenie voči určitej osobe (skutkové tvrdenie) pochádza z anonymného zdroja, „nie sú dané osobitné dôvody pre to, aby boli noviny zbavené ich obvyklej povinnosti preveriť pravdivosť skutkových tvrdení, ktoré zasahujú do dobrej povesti jednotlivcov“. Na takéto tvrdenia sa vzťahuje prísnejšia povinnosť postupovať starostlivo a opatrne. Európsky súd sa stotožnil s názorom, že keďže pri zverejnení tvrdení pochádzajúcich z anonymného zdroja nemožno preskúmať mieru spoľahlivosti tohto zdroja, na ktorý sa novinár spoliehal (nemožno preskúmať, či sa na tento zdroj novinár spoliehal dôvodne), tvrdenia pochádzajúce z anonymného zdroja musia byť pripísané samotnému novinárovi a novinám. Ak noviny zverejnia takéto tvrdenie, pôjde teda predovšetkým o riziko týchto novín, ak budú tvrdenia nepravdivé.

Európsky súd pripomína, že „**čím závažnejšie je nejaké tvrdenie, tým viac spoľahlivý by mal byť faktický základ**“ tohto tvrdenia (napr. rozhodnutie *Pedersen a Baadsgaard v. Dánsko*). Podľa rozhodnutia Európskeho súdu *Tønsbergs Blad AS a Haukom v. Nórsko* je potrebné, aby médiá postupovali veľmi zodpovedne napríklad vtedy, „keď ide o **útok na dobrú povesť konkrétne menovaného jednotlivca**...“

Európsky súd teda uznáva, že existujú určité okolnosti, kedy záujmy spoločnosti vyžadujú, aby boli žalované médiá oslobodené od ich povinnosti preverovať a potvrdiť si pravdivosť skutkových tvrdení. Pri posudzovaní toho, či tieto okolnosti existujú, Európsky súd zohľadňuje **povahu a mieru zásahu do dobrej povesti a spoľahlivosť zdrojov** (rozhodnutia *Bladet Tromsø a Stensaas v. Nórsko* a *McVicar v. Spojené kráľovstvo*). Správanie žalovaného (médiá) je však tiež dôležité. Európsky súd okrem iného posudzuje, **či žalovaný vykonal dostatočný prieskum predtým než zverejnil skutkové tvrdenie** (rozhodnutie *Prager a Oberschlick v. Rakúsko*), **či prezentoval tvrdenia vyvážené** (rozhodnutie *Bergens Tidende v. Nórsko*, § 57) a **či dotknutej osobe poskytol možnosť brániť sa** (rozhodnutie *Bergens Tidende v. Nórsko*, § 58).¹⁴

Aj v rozhodnutí *Tønsbergs Blad AS a Haukom v. Nórsko* Európsky súd naznačil, ktoré skutočnosti považuje pri posudzovaní postupu médií za významné. Európsky súd uviedol: „Súd posúdi správu uverejnenú v novinách ako celok a osobitne zohľadní formulácie použité v sporných častiach správy a kontext, v ktorom boli publikované, ako aj spôsob, ktorým bola správa pripravená... Súd musí preskúmať, či sťažovatelia konali v dobrej viere a či splnili obvyklú povinnosť novinára preveriť pravdivosť skutkových tvrdení. Táto povinnosť vyžadovala, že sa mali spoľahnúť na dostatočne presný a spoľahlivý skutkový (faktický) základ, ktorý mohol byť považovaný za primeraný povahe a miere závažnosti ich tvrdení, pričom čím sú tvrdenia závažnejšie, tým musí byť tento skutkový základ spoľahlivejší (dôveryhodnejší)...“

Európsky súd v rozhodnutí *Tønsbergs Blad AS a Haukom v. Nórsko* posudzoval prípad, kedy bol významný nórsky podnikateľ obvinený novinami, že porušuje pravidlá vzťahujúce sa na trvalý pobyt v oblúbenej rekreačnej oblasti. Tieto tvrdenia sa však nakoniec ukázali ako nepravdivé. V tomto rozhodnutí Európsky súd zohľadnil, že noviny v predmetnom prípade formulovali svoje skutkové tvrdenia opatrne (napr. použili formuláciu, že určitá negatívna situácia „môže“ nastať „podľa porozumenia“ novín alebo že určitá skutočnosť „je považovaná“ za rozpornú s existujúcimi pravidlami), že noviny zverejnili vyjadrenie dotknutej osoby k prípadu, že novinár vychádzal z dokumentu vypracovaného obecným úradom a že hoci obvinenie z porušenia pravidiel pôvodne pochádzalo z anonymného zdroja (od neznámej osoby), tak novinár pracoval na prípade dostatočne dlhý čas a kvôli zisteniu skutkového stavu kontaktoval viaceré kompetentné osoby, ktorých názory boli zhodné s tvrdením uverejneným v novinách. Preto Európsky súd rozhodol, že noviny konali v dobrej viere, že vykonal dostatočné kroky smerujúce k prevereniu pravdivosti sporných tvrdení a teda odsúdením týchto novín vnútroštátnymi súdmi bola porušená sloboda prejavu.

Európsky súd sa vyjadril aj k možnosti požadovať od médií preukázanie pravdivosti všetkých ich zdrojov, z ktorých médiá vychádzajú pri informovaní o veciach verejného záujmu. V rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* Európsky súd posudzoval články novinára obviňujúce príslušníkov polície z brutálnych zákrokov, pričom tieto články boli založené na príbehoch a rozprávaniach pochádzajúcich od rôznych ľudí a kolujúcich medzi verejnosťou a tiež od jednej obete policajného zákroku. Niektoré z tvrdení však neboli novinárom preukázané a novinár bol aj z tohto dôvodu odsúdený. Európsky súd uviedol, že sa nepreukázalo, že novinárovi články boli úplne nepravdivé alebo vymyslené, a že ak bol novinár pred vnútroštátnym súdom nútený, aby preukázal pravdivosť všetkých tvrdení, bol postavený pred „**nezmyselnú, ak nie nemožnú úlohu**“.

¹⁴ Podľa Ovey, C. – White, R.: *The European Convention on Human Rights. Fourth Edition.* Oxford University Press, 2006, s. 327.

Aj z tohto dôvodu bolo podľa Európskeho súdu porušené právo novinára na slobodu prejavu.

Európsky súd tiež zdôrazňuje, že treba zohľadniť aj časový moment, kedy je podaná žaloba za poškodenie dobrej povesti a kedy sa od médií vyžaduje, aby preukázali svoje skutkové tvrdenia. V rozhodnutí **Flux v. Moldavsko**, kde Európsky súd posudzoval prípad, kedy žaloba za poškodenie dobrej povesti bola podaná až 1 rok po zverejnení určitého tvrdenia v novinách, Európsky súd uviedol, že čím viac času uplynie od zverejnenia tvrdenia, tým je pre médiá „oveľa ťažšie preukázať fakty, z ktorých vychádzali...“ Svoj záver, že prišlo k porušeniu slobody prejavu médií, Európsky súd založil aj na tom, že „noviny čelili mimoriadnym ťažkostiam pri preukazovaní udalostí, ktoré sa udiali dávno predtým, ako bolo iniciované súdne konanie...“

Európsky súd sa vyjadril aj k otázke, či môžu byť médiá automaticky zodpovedné za opakovanie resp. reprodukovanie tvrdení, ktoré urobili iné osoby. V rozhodnutí **Thoma v. Luxembursko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy novinár pracujúci v rádiu citoval z článku uverejneného v jednom časopise, ktorý obsahoval tvrdenia, že až na jednu osobu, všetkých 80 pracovníkov verejnej správy majúci na starosti lesníctvo v Luxembursku, je skorumpovaných. Novinár pracujúci v rádiu podľa vnútroštátnych súdov neoprávnené poškodil dobrú povest týchto pracovníkov. Európsky súd však vyslovil porušenie slobody prejavu tohto novinára a v rozhodnutí konštatoval, že potrestanie novinára „za napomáhanie pri rozširovaní tvrdení urobených inou osobou... by závažne bránilo tomu, aby tlač prispievala do diskusie o veciach verejného záujmu a nemožno to akceptovať, kým pre to nie sú osobitne závažné dôvody.“ Európsky súd v tomto rozhodnutí výslovne uviedol, že „všeobecná požiadavka na novinárov, aby sa sústavne a formálne distancovali od obsahu citácií, ktoré by mohli uraziť alebo provokovať iných alebo poškodiť ich povest, nie je zlučiteľná s úlohou tlače poskytovať informácie o aktuálnych udalostiach, názoroch alebo myšlienkach.“

Európsky súd pripúšťa vo verejnom záujme aj zverejnenie informácií a materiálov, ktoré sú inak zákonmi považované za dôverné. V rozhodnutí **Guja v. Moldavsko** Európsky súd uviedol: „V demokratickom systéme musia skutky alebo nečinnosť vlády podliehať silnej kontrole nielen zákonodarných alebo súdnych orgánov, ale aj médií a verejnej mienky. **Záujem, ktorý verejnosť môže mať na konkrétnej informácii, môže byť niekedy tak silný, že preváži dokonca aj zákonom uloženú povinnosť zachovávať dôvernosť** [„legally imposed duty of confidence“] (pozri *Fressoz a Roire v. Francúzsko* ... a *Rádio Twist v. Slovensko* ...).“

Medzi tvrdenia, ktoré poživajú osobitnú ochranu, patria aj tvrdenia urobené v priebehu súdneho konania stranami súdneho konania alebo ich právnymi zástupcami (napr. rozhodnutie *Nikula v. Fínsko*). Osobitnú ochranu poživajú aj tvrdenia urobené v podaniach a listoch adresovaných verejným činiteľom alebo orgánom verejnej moci. Dohovor vo zvýšenej miere chráni možnosť otvorene komunikovať s orgánmi verejnej moci. V rozhodnutí **Zakharov v. Rusko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy sťažovateľ zaslal zástupcovi gubernátora súkromný list, v ktorom sa sťažoval na konanie predsedu mestskej rady. Vnútroštátne súdy sťažovateľa odsúdili za poškodenie dobrej povesti predsedu mestskej rady, avšak Európsky súd rozhodol, že bolo porušené právo sťažovateľa na slobodu prejavu. V rozhodnutí Európsky súd uviedol, že „v okolnostiach predmetného prípadu je pre posúdenie primeranosti zásahu podstatný fakt, že sťažovateľ adresoval svoju sťažnosť súkromným listom štátnemu predstaviteľovi kompetentnému prešetriť celú záležitosť. To,

aby občania mohli upovedomiť kompetentných štátnych predstaviteľov o konaní pracovníkov verejnej správy, ktoré sa im zdá zvláštne alebo nezákonné, je jedným z princípov právneho štátu.“

8. Sankcia za poškodenie dobrej povesti musí byť primeraná a predvídateľná.

Európsky súd zdôrazňuje, že sankcia za poškodenie dobrej povesti nesmie byť taká, že by médiá prehnane odstrašovala od šírenia informácií o záležitostiach verejného záujmu. Z rozhodnutí Európskeho súdu však vyplýva, že aj keď prišlo k neoprávnenému poškodeniu dobrej povesti dotknutej osoby, tak **sankcie uložené vnútroštátnymi súdmi** za poškodenie dobrej povesti (napr. náhrada ujmy uložená v civilnom konaní alebo trest uložený v trestnom konaní) môžu mať **v dôsledku svojej neprimeranosti a prílišnej výšky či tvrdosti** nebezpečný „tlmiaci účinok“ („chilling effect“) na slobodu prejavu a **už len tým môžu porušovať právo na slobodu prejavu**. Podľa rozhodnutí Európskeho súdu Dohovor vyžaduje, aby boli sankcie uložené vnútroštátnymi súdmi za poškodenie dobrej povesti **primerané** (proporcionálne) povahe a dôsledkom skutku (utrpenej ujme) a aby boli **predvídateľné**.

Posudzovanie primeranosti a predvídateľnosti sankcie za poškodenie dobrej povesti

VŠEOBECNÉ ZÁSADY

Podľa rozhodnutí Európskeho súdu jedným z faktorov, ktoré sa berú do úvahy pri posudzovaní toho, či bol zásah do slobody prejavu primeraný, je aj „povaha a prísnosť uložených trestov“ (napr. rozhodnutia *Ceylan v. Turecko*, *Tammer v. Estónsko* alebo *Skalka v. Poľsko*). V rozhodnutí **Hachette Filippachi Associes v. Francúzsko** Európsky súd uviedol, že „pri posudzovaní primeranosti zásahu musí byť zohľadnená povaha uloženej sankcie... špeciálne v prípadoch, kde táto sankcia môže mať odstrašujúci účinok na výkon dotknutého práva.“

Európsky súd v rozhodnutí **Cumpănă a Mazăre v. Rumunsko** uviedol, že štáty pri regulácii slobody prejavu **nesmú túto reguláciu robiť tak, aby „prehnane odstrašovali médiá od plnenia ich úlohy upozorňovať verejnosť na zjavné alebo domnelé zneužívanie verejnej moci...“** Európsky súd uviedol, že musí byť „maximálne opatrný v prípadoch, kde opatrenia alebo sankcie uložené vnútroštátnymi orgánmi sú také, že by boli schopné odradiť tlač v jej účasti v diskusiách o veciach legitímneho verejného záujmu...“

Podľa Európskeho súdu však môžu existovať situácie, kedy akákoľvek sankcia, bez ohľadu na jej miernosť, porušuje čl. 10 Dohovoru. V rozhodnutí **Steur v. Holandsko** posudzoval Európsky súd prípad, kedy advokát zastupujúci klienta obžalovaného z podvodu obvinil vyšetrojúceho úradníka z toho, že robil neprimeraný nátlak na jeho klienta, aby od neho získal usvedčujúci dôkaz. Tento úradník podal na advokáta disciplinárny návrh, ktorému bolo vyhovené a toto disciplinárne rozhodnutie bolo potvrdené aj vnútroštátnymi súdmi. Avšak advokátovi nebola uložená žiadna sankcia.

Európsky súd však napriek tomu konštatoval, že už len samotné konštatovanie viny advokáta (resp. jeho pochybenia) bolo neprimeraným zásahom do jeho práva na slobodu prejavu, pretože mohlo mať tlmiači a odradzujúci účinok na jeho snahu a schopnosť vykonávať jeho profesionálnu povinnosť – horlivo obhajovať záujmy klienta.¹⁵

TRESTNÁ SANKCIA ZA POŠKODENIE DOBREJ POVESTI

Hoci v mnohých prípadoch Európsky súd posúdil uloženie trestnej sankcie za poškodenie dobrej povesti (napríklad odsúdenie za trestný čin alebo priestupok) ako neprimerané a nesplňajúce podmienku primeranosti („nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti“), vo svojich rozhodnutiach vo všeobecnosti **nevlúčil možnosť ukladať za poškodenie dobrej povesti aj trestnú sankciu**.

Štáty však musia byť pri zavádzaní a ukladaní trestných sankcií zdržanlivé. V rozhodnutí *Castells v. Španielsko* Európsky súd uviedol, že „dominantná pozícia, ktorú má vláda, znamená nevyhnutnosť **prejaviť zdržanlivosť pri používaní trestnoprávnych prostriedkov**, osobitne tam, kde sú k dispozícii iné spôsoby, ako odpovedať na neopodstatnené útoky a kritiku zo strany jej protivníkov alebo médií.“ V rozhodnutí *Castells v. Španielsko* Európsky súd ďalej uviedol: „Je na kompetentných štátnych orgánoch, aby pri vykonávaní ich úloh zabezpečovateľov **verejného poriadku** prijali opatrenia, **dokonca trestnoprávnej povahy**, s cieľom **vhodne a bez excesov** reagovať na obvinenia poškodzujúce dobrú povesť, ktoré sú nepodložené alebo urobené so zlým úmyslom.“ Európsky súd naznačuje, že uloženie trestnej sankcie je legitímne tam, kde je potrebné chrániť aj verejný poriadok a nie iba samotnú povesť osoby.

Uloženie trestu odňatia slobody alebo inej závažnej trestnej sankcie za poškodenie dobrej povesti Európsky súd **vždy vyhlásil za neprimeranú sankciu** a za porušenie práva na slobodu prejavu. Európsky súd v rozhodnutí *Cumpănă a Mazăre v. Rumunsko* uviedol, že „uloženie trestu odňatia slobody pre porušenie zákona zo strany tlače bude v súlade so slobodou prejavu novinárov... iba vo výnimočných prípadoch, najmä ak boli vážne poškodené iné základné práva, ako **napríklad v prípade nenávisťných prejavov** [„hate speech“] alebo v prípade **podnecovania k násiliu**...“

Európsky súd v rozhodnutí *Cumpănă a Mazăre v. Rumunsko* posudzoval prípad, v ktorom bol za poškodenie dobrej povesti uložený trest odňatia slobody a zákaz výkonu novinárskeho povolania. Európsky súd v tomto rozhodnutí uviedol, že „okolnosti predmetného prípadu – klasického prípadu ochrany dobrej povesti jednotlivca v kontexte diskusie o záležitosti legitímneho verejného záujmu – **neposkytujú absolútne žiadny dôvod pre uloženie trestu odňatia slobody**.“ Európsky súd ďalej uviedol: „Investigatívni novinári sú náchylní k tomu byť brzdení od informovania o záležitostiach všeobecného verejného záujmu – napríklad o podozrivých nezrovnalostiach pri udeľovaní verejných zákaziek komerčným subjektom – ak im hrozí ... odsúdenie na trest odňatia slobody alebo zákaz výkonu ich povolania. Je evidentné, že strach z takýchto sankcií má na výkon novinárskej slobody prejavu tlmiači účinok [„chilling effect“].“ Európsky súd nakoniec konštatoval, že „trestná sankcia a sprievodné zákazy, ktoré im uložili vnútroštátne sudy, **boli svojou povahou a prísnosťou zjavne neprimerané**“. Preto Európsky súd rozhodol, že bolo porušené právo sťažovateľov na slobodu prejavu.

¹⁵ Podľa Ovey, C. – White, R.: *The European Convention on Human Rights. Fourth Edition.* Oxford University Press, 2006, s. 328.

PRIMERANOSŤ NÁHRADY UJMY

Základným rozhodnutím Európskeho súdu, ktoré stanovilo pravidlá pre posudzovanie výšky priznanej náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti bolo rozhodnutie *Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo* z roku 1995. Európsky súd v tomto rozhodnutí stanovil pravidlo, že „**náhrada za poškodenie dobrej povesti musí byť rozumné primeraná vo vzťahu k utrpenej ujme na dobrej povesti**.“ („reasonable relationship of proportionality to the injury to reputation“) a že **priznanie neprimerane vysokej náhrady za poškodenie dobrej povesti je v rozpore s čl. 10 Dohovoru**.

V prípade išlo konkrétne o to, že sťažovateľ – historik gróf Tolstoy-Miloslavsky – spísal pamflet (leták), v ktorom tvrdil, že správca fakulty Winchester College lord Aldington bol ako vysoký britský armádny dôstojník slúžiaci v okupovanom Rakúsku na konci 2. svetovej vojny zodpovedný za vydanie 70 000 kozáckych a juhoslovanských vojnových zajatcov a utečencov sovietskej armáde a to bez súhlasu najvyššieho vojenského veliteľa Spojencov, pričom vedel, že by ich mohol očakávať krutý osud – a títo zajatci a utečenci boli nakoniec povrazení alebo poslaní do krutých pracovných táborov. Pamflet bol rozdávaný rodičom, študentom a zamestnancom fakulty, členom oboch snemovní britského parlamentu a tlači. Lord Aldington zažaloval sťažovateľa Tolstoya-Miloslavského za poškodenie dobrej povesti a súdna porota mu priznala finančnú náhradu ujmy vo výške 1,5 milióna britských libier, čo bola trojnásobne vyššia suma, ako najvyššia suma priznaná dovtedy v Anglicku za poškodenie dobrej povesti. Počas súdneho konania navrhol lord Aldington sťažovateľovi, že môžu spor urovnať vzájomnou dohodou, ak mu sťažovateľ zaplatí náhradu ujmy vo výške 300 000 libier, avšak sťažovateľ túto ponuku odmietol. Hoci sťažovateľ uznal svoju zodpovednosť za poškodenie dobrej povesti, podal na Európsky súd sťažnosť z dôvodu, že vnútroštátne sudy porušili jeho právo na slobodu prejavu tým, že mu uložili povinnosť uhradiť takú obrovskú finančnú náhradu.

Európsky súd uznal, že poškodenie dobrej povesti, za ktoré bol sťažovateľ odsúdený, bolo naozaj mimoriadne závažné a zdôraznil, že **nebude posudzovať opodstatnenosť sťažovateľovho odsúdenia, ale iba výšku priznanej náhrady ujmy a vlastnosti súdnej kontroly existujúcej v čase sťažovateľovho odsúdenia**.

Európsky súd uviedol, že uloženie povinnosti sťažovateľovi, aby zaplatil náhradu ujmy za poškodenie dobrej povesti, „**predstavovalo zásah do výkonu práva sťažovateľa na slobodu prejavu zaručeného čl. 10 ods. 1**“. Európsky súd preto ďalej uviedol, že bude skúmať, či tento zásah spĺňa podmienky stanovené Dohovorom pre obmedzenie práva na slobodu prejavu. Ide o skúmanie toho, či bol tento zásah „stanovený zákonom“ („prescribed by law“), či zásah sledoval legitímny cieľ, v záujme ktorého možno obmedziť slobodu prejavu podľa čl. 10 ods. 2 Dohovoru a či bol tento zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ na dosiahnutie tohto cieľa.

Podľa Európskeho súdu zásah (uloženie finančnej náhrady) možno považovať za „stanovený zákonom“, pretože príslušné právne pravidlá týkajúce sa priznávania náhrady za poškodenie dobrej povesti boli formulované s dostatočnou presnosťou. Európsky súd konštatoval aj to, že zásah sledoval legitímny cieľ – ochranu dobrej povesti iných osôb. Preto prešiel k posudzovaniu tretej podmienky – či uloženie finančnej náhrady v takejto výške bolo „v demokratickej spoločnosti nevyhnutné“ na ochranu dobrej povesti lorda Aldingtona.

Európsky súd zistil, že priznaná náhrada ujmy bola trikrát vyššia ako najvyššia náhrada ujmy dovtedy priznaná v Anglicku za poškodenie dobrej povesti a že odvtedy nebola uložená žiadna porovnateľná náhrada ujmy. Preto Európsky súd uviedol, že uložená náhrada ujmy naznačuje, že vnútroštátne právo zlyháva pri zabezpečení požiadavky primeranosti pri priznávaní náhrad ujmy. Európsky súd tiež poznamenal, že vnútroštátne právo poskytovalo súdnej porote rozhodujúcej v prvom stupni veľkú voľnosť a ani odvolací súd nemal oprávnenie zrušiť priznanú náhradu ujmy z dôvodu, že bola neprimerane veľká. Podľa Európskeho súdu hoci aj sťažovateľ odmietol ponuku lorda Aldingtona dohodnúť sa na urovaní sporu za nižšiu sumu, nezmenšuje to zodpovednosť Spojeného kráľovstva podľa Dohovoru za namietanú náhradu ujmy.

Európsky súd v rozhodnutí napokon uviedol, že nemožno konštatovať, „že súdna porota mala voľnosť udeliť akúkoľvek náhradu ujmy, ktorú považovala za vhodnú, pretože podľa Dohovoru **náhrada za poškodenie dobrej povesti musí byť rozumne primeraná vo vzťahu k utrpenej ujme na dobrej povesti.**“ Európsky súd ďalej uviedol, že „nemôže nepodporiť zistenie Odvolacieho súdu, že rozsah súdnej kontroly počas súdneho procesu a odvolacieho konania v čase prejednávania sťažovateľovho prípadu **neponúkal primerané a účinné záruky proti priznaniu neúmerne veľkej náhrady ujmy.**“ Európsky súd napokon vo svojom rozhodnutí konštatoval, že zohľadniac „výšku náhrady ujmy v sťažovateľovom prípade v spojení s chýbajúcimi primeranými a účinnými zárukami proti priznaniu neúmerne veľkej náhrady ujmy v príslušnom čase, Súd konštatuje, že prišlo k porušeniu práv sťažovateľa podľa článku 10 Dohovoru. ... Zhrnúc všetko, Súd prišiel k záveru, že náhrada ujmy bola „stanovená zákonom“, avšak **nebola „nevyhnutná v demokratickej spoločnosti“.**“

V rozhodnutí **Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo** Európsky súd rozhodol, že tým, že vnútroštátne súdy udelili povinnosť zaplatiť náhradu za poškodenie dobrej povesti vo výške okolo 40 000 britských libier takým žalovaným, ktorí mali iba **nevelké príjmy**, bola udelená **neprimeraná sankcia** za poškodenie dobrej povesti a tým prišlo **k porušeniu článku 10 Dohovoru.**

Prípada sa týkal pani Steelovej a pána Morrisa, ktorí v letákoch obviňovali spoločnosť McDonald's medzi iným z toho, že použila smrteľné jedo na zničenie rozsiahlych území dažďového pralesa, že v pralesoch vyháňa pôvodné kmene z ich pôvodných území, že pri konzumácii jedla od spoločnosti McDonald's hrozí vážna hrozba, že človek dostane rakovinu alebo infarkt, a že spoločnosť McDonald's o týchto rizikách vie, ale ich zamlčeva, alebo že spoločnosť McDonald's predáva mäsové produkty s vedomím, že vystavuje svojich zákazníkov riziku otravy. V letákoch, ktoré v počte niekoľko tisíc exemplárov rozširovali, uviedli aj nepravdivé informácie. Vnútroštátne súdy odsúdili pani Steelovú na zapltenie náhrady vo výške 36 000 libier a pána Morrisa na zapltenie náhrady vo výške 40 000 libier za poškodenie dobrej povesti spoločnosti McDonald's. Pani Steelová, ktorá zarabala 260 libier mesačne a bola závislá na finančnej podpore a pán Morris, ktorý bol tiež závislý na finančnej podpore, však podali sťažnosť na Európsky súd a okrem iného namietali aj neprimeranú výšku náhrady, ktorú im vnútroštátne súdy uložili zaplatiť.

Európsky súd vo svojom rozhodnutí konštatoval: „Súd poznamenáva, že ... **výška náhrad uložená v predmetnom prípade... hoci je relatívne mierna v porovnaní so súčasnými štandardmi uplatňovanými v sporoch o poškodení dobrej povesti v Anglicku a Wales, bola veľmi veľká ak ju porov-**

náme s nevelkými príjmami a zdrojmi oboch sťažovateľov.“ Európsky súd ďalej uviedol, že hoci letáky rozširované sťažovateľmi obsahovali závažné nepravdivé tvrdenia, tak žalobcami v predmetnom prípade boli „**veľké a mocné korporácie**“, ktoré navyše ani „**nepreukázali, že naozaj utrpeli v dôsledku publikácie „niekoľkých tisícov“ letákov nejakú finančnú stratu.**“ Európsky súd napokon uviedol: „**Za takýchto okolností Súd konštatuje, že náhrada ujmy v predmetnom prípade bola neprimeraná sledovanému legitímnemu cieľu.**“ Európsky súd preto vyslovil porušenie čl. 10 Dohovoru.

V rozhodnutí **Sorguç v. Turecko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy profesor univerzity v Istanbule Sorguç počas verejnej prednášky kritizoval spôsob, akým sú skúšaní pomocní profesori na univerzite. Dotknutý pomocný profesor podal proti nemu žalobu a vnútroštátne súdy uložili profesorovi Sorguçovi povinnosť zaplatiť náhradu ujmy a súdne trovy v celkovej výške 3 455 215 000 tureckých lír (išlo asi o 2 000 eur). Európsky súd rozhodol, že bolo porušené právo profesora na slobodu prejavu a k výške náhrady ujmy uviedol, že „**hoci sťažovateľ nešpecifikoval jeho mesačný príjem v relevantnom období, Súd považuje náhradu ujmy, ktorá mu bola uložená, za veľmi vysokú, v porovnaní s platmi a zdrojmi akademických pracovníkov vo všeobecnosti.**“

V rozhodnutí **Filipović v. Srbsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy daňový inšpektor na zhromaždení, na ktorom bol prítomný aj podpredseda srbskej vlády a okolo 80 predstaviteľov samospráv, verejne vyhlásil, že primátor mesta Babušnica nie je správna osoba pre výkon funkcie primátora, pretože spreneveril 500 000 nemeckých mariek. Vnútroštátny súd odsúdil daňového inšpektora za poškodenie dobrej povesti na zapltenie sumy 2077 eur, čo predstavovalo jeho čistý príjem za obdobie 6 mesiacov. Európsky súd rozhodol, že vzhľadom na okolnosti prípadu bolo porušené právo daňového inšpektora na slobodu prejavu, pričom tento záver urobil Európsky súd aj preto, lebo mu „**civilné súdy uložili zaplatiť náhradu ujmy rovnajúcu sa výške jeho čistého platu za šesť mesiacov v predmetnom čase.**“

V rozhodnutí **Keller v. Maďarsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy poslanec parlamentu obvinil v televíznom vysielaní ministra majúceho na starosti tajné služby, že úmyselne nevyšetruje činnosť pravicových extrémistov a to preto, lebo jeho otec je členom hnutia, ktoré s extrémnou pravicou a nacistami sympatizuje. Vnútroštátne súdy považovali tvrdenie o tom, že minister nevyšetruje pravicových extrémistov a tvrdenie, že to robí kvôli sympatiám svojho otca k pravicovým extrémistom, za skutkové tvrdenia (nie hodnotiace úsudky). Tieto tvrdenia však poslanec Keller v konaní pred vnútroštátnymi súdmi žiadnym spôsobom nepreukázal. Vnútroštátne súdy preto uložili poslancovi Kellerovi uverejniť rozsudok súdu na jeho náklady v denníku Magyar Hírlap a zaplatiť ministrovi náhradu ujmy za poškodenie dobrej povesti a súdne trovy v celkovej výške asi 800 000 maďarských forintov (asi 3 240 eur). Hrubý mesačný plat poslanca Kellera bol v tom čase 462 000 maďarských forintov.

Európsky súd sa stotožnil so závermi vnútroštátnych súdov, že tvrdenia poslanca Kellera predstavovali v podstate skutkové tvrdenia, ktorých pravdivosť poslanec nepreukázal. Európsky súd poznamenal, že poslanec Keller pred vnútroštátnymi súdmi ani nenamietol, že vyšetrovanie pravicových extrémistov sa nevykonávalo. Európsky súd sa tiež stotožnil so záverom vnútroštátného súdu, že poslancovi Kellerovi chýbal dostatočný skutkový základ na urobenie tvrdenia, že minister porušil svoje úradné povinnosti kvôli svojmu otcovi.

Európsky súd však posudzoval aj výšku náhrady ujmy, ktorú musel poslanec zaplatiť ministrovi. Európsky súd konštatoval, že poslanec bol zaviazaný uverejniť rozhodnutie súdu v denníku a zaplatiť náhradu ujmy „vo výške, ktorá bola menšia ako dvojnásobok jeho hrubého mesačného platu, ktorý v predmetnom čase poberal“. Európsky súd konštatoval, že „v predmetných okolnostiach nepovažuje tieto sankcie za neprimerané“. Európsky súd preto vyhodnotil sťažnosť poslanca ako zjavne neopodstatnenú (rozhodol o neprijateľnosti sťažnosti). K porušeniu práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru teda neprišlo.

V rozhodnutí **Wotek, Kasprów a Łęski v. Poľsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy denník „Życie“ zverejnil článok, v ktorom uviedol, že poľský prezident Alexander Kwaśniewski predtým ako bol zvolený za prezidenta strávil svoju dovolenku v rovnakom hoteli ako istý ruský agent pôsobiaci v Poľsku, a že s týmto agentom mal počas pobytu v hoteli živé a dôverné spoločenské kontakty. Prezident podal proti vydavateľovi a redaktorom denníka žalobu za poškodenie dobrej povesti zverejnením nepravdivých tvrdení a žiadal od nich zverejnenie ospravedlnenia a tiež to, aby zaplatili na účet Červeného kríža sumu 2 500 000 poľských zlotých (asi 625 000 eur).

V súdnom konaní sa po vypočutí mnohých svedkov a preskúmaní listinných dôkazov preukázalo, že informácie zverejnené v článku boli nepravdivé, pretože Alexander Kwaśniewski sa síce zdržoval v predmetnom hoteli, ale nie v dňoch, v ktorých v ňom býval ruský agent a teda nebolo možné, aby sa spolu v hoteli stretli. Vnútroštátne súdy rozhodli, že sťažovatelia nepostupovali starostlivo pri zhromažďovaní informácií pre ich článok a materiály, ktoré mali k dispozícii pre zverejnením článku, neboli dostatočným skutkovým základom pre urobenie záveru, prezentovaného v článku. Vnútroštátne súdy nariadili sťažovateľom uverejniť ospravedlnenie a každému zo sťažovateľov uložili povinnosť zaplatiť Kwaśniewskemu náhradu trov konania 4 900 poľských zlotých (asi 1 225 eur), čo bola výška súdneho poplatku, ktorý musel zaplatiť za podanie žaloby. V odvolacom konaní, v ktorom boli sťažovatelia neúspešní, im bola uložená povinnosť zaplatiť Kwaśniewskemu ďalších 450 zlotých (asi 112 eur) ako náhradu trov odvolacieho konania. Avšak návrh Alexandra Kwaśniewského na zaplatenie sumy 2 500 000 poľských zlotých vnútroštátne súdy zamietli.

Európsky súd vo svojom rozhodnutí konštatoval, že hoci politici musia tolerovať vyššiu mieru kritiky ako súkromné osoby, aj politici by mali mať možnosť brániť sa pred nepravdivými tvrdeniami spôsobilými uviesť do omylu verejnú mienku. Európsky súd konštatoval, že keďže sa skutkové tvrdenia zverejnené v článku týkali konkrétnej osoby identifikovanej menom, znamená to, že sťažovatelia mali povinnosť zaobstarať si pre tieto tvrdenia dostatočný skutkový základ. Európsky súd konštatoval, že záver vnútroštátnych súdov, že novinári nepreukázali dostatočnú starostlivosť a opatrnosť pri zverejňovaní tvrdení, bol podporený rozsiahlym dokazovaním pred vnútroštátnymi súdmi, pri ktorom dostali novinári možnosť preukázať, že ich tvrdenia mali dostatočný skutkový základ. Európsky súd uviedol, že zásah do slobody prejavu novinárov bol zo strany vnútroštátnych súdov zdôvodnený dostatočnými a relevantnými argumentmi.

Európsky súd sa vyjadril aj k výške sumy, ktorú boli sťažovatelia na základe rozhodnutia vnútroštátnych súdov povinní zaplatiť Alexandrovi Kwaśniewskemu. Európsky súd konštatoval, že sťažovateľom bolo uložené zaplatiť iba sumu vo výške súdneho poplatku a nahradit' trovy odvolacieho konania a že Kwaśniewskemu „nebola priznaná žiadna náhrada ujmy a to napriek tomu, že požadoval priznať sumu 2 500 000 poľských zlotých [asi 625 000 eur], ktorá

mala byť zaplatená na účet poľského Červeného kríža a ktorá, ak by bola priznaná, by veľmi pravdepodobne mohla byť ničivá [„ruinous“] pre vydavateľa denníka...“. Európsky súd konštatoval, že z toho dôvodu finančný dopad namietaných rozhodnutí vnútroštátnych súdov nemôže byť považovaný za neprimeraný. Európsky súd preto vyhodnotil sťažnosť sťažovateľov ako zjavne neopodstatnenú (rozhodol o neprijateľnosti sťažnosti), čo znamená, že nedošlo k porušeniu ich práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

V rozhodnutí **Europapress Holding d.o.o. v. Chorvátsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy najväčšia tlačová a vydavateľská spoločnosť v Chorvátsku zverejnila vo svojom týždenníku Globus článok, v ktorom tvrdila, že minister financií a podpredseda vlády B. Š. nahnevaný článkom novinárky E. V. na ňu v tlačovej miestnosti sídla vlády namieril hlavň pistoľe, ktorú zbral pracovníkovi bezpečnostnej služby, hovoriac jej, že ju zabije a následne sa pustil do smiechu na svojom žarte. Minister následne tlačovú spoločnosť zažaloval za zverejnenie nepravdivých informácií a poškodenie dobrej povesti. V súdnom konaní týždenník Glóbus nepreukázal pravdivosť svojich skutkových tvrdení, viacerí očití svedkovia udalosti uviedli, že minister síce v rukách zbraň držal, ale nemieril ňou na novinárku a navyše týždenník nevykonal dostatočné preverenie pravdivosti tvrdenia, pretože sa spoliehal iba na vyjadrenie novinárky E. V., ktorá nebola nezaujatým svedkom a ktorá napokon v súdnom konaní ani nevedela s určitosťou potvrdiť, či minister mieril zbraňou na ňu.

Vnútroštátne súdy rozhodli, že dobrá povesť ministra bola neoprávnene poškodená a uložili tlačovej a vydavateľskej spoločnosti povinnosť zaplatiť ministrovi náhradu ujmy vo výške 60 000 chorvátskych kún (asi 8 000 eur) a trovy súdneho konania.

Európsky súd sa so závermi vnútroštátnych súdov týkajúcimi sa poškodenia dobrej povesti stotožnil. Čo sa týka výšky priznanej náhrady ujmy, Európsky súd uviedol, že „výška náhrady ujmy nenarušuje rovnováhu medzi slobodou prejavu sťažovateľa a potrebou chrániť dobrú povesť B. Š.“ Európsky súd konštatoval, že povinnosť zaplatiť sumu 60 000 chorvátskych kún (asi 8 000 eur) „sa v konkrétnych okolnostiach predmetného prípadu nejaví neprimeraná“. Európsky súd uviedol, že „pripisuje osobitný význam skutočnosti, že náhrada ujmy bola uložená spoločnosti, ktorá je najväčším vydavateľom tlače v krajine a nie redaktorovi týždenníka Globus alebo jednotlivému novinárovi.“ Európsky súd tiež poznamenal, že vnútroštátne súdy „uložili náhradu ujmy, ktorá nedosahuje ani jednu pätinu sumy, ktorú požadoval B. Š.“. Napokon Európsky súd konštatoval, že neprimeranou sankciou nebola ani skutočnosť, že tlačovej spoločnosti „bolo uložené zaplatiť B. Š. trovy súdneho konania, ktoré neboli nerozumne vysoké“. Pre dokreslenie možno uviesť, že tlačová spoločnosť Europapress Holding vydáva 5 denníkov a viac ako 30 časopisov s priemerným ročným nákladom 177 miliónov výtlačkov. Aj z vyššie uvedených dôvodov Európsky súd rozhodol, že neprišlo k porušeniu práva na slobodu prejavu podľa Dohovoru.

V rozhodnutí **Público-Comunicação Social, S.A. v. Portugalsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy noviny Público zverejnili informáciu, že futbalový klub Sporting Clube de Portugal, ktorý je jedným z najväčších futbalových klubov v Portugalsku, dlží okolo 2,3 milióna eur na príspevokoch na sociálne poistenie. Článok obsahoval aj vyjadrenie predstaviteľov klubu, ktorý túto informáciu poprel. Ďalší deň zverejnili noviny Público informáciu, že futbalový klub znovu oficiálne poprel tieto informácie. Futbalový klub podal proti novinám žalobu za poškodenie dobrej povesti klubu a vnútroštátne súdy priznali klubu náhradu ujmy vo výške 75 000 eur. Eu-

rópsky súd konštatoval, že náhrada ujmy vo výške 75 000 eur „je nepochybne nezvyčajne vysoká suma, osobitne v porovnaní s inými prípadmi týkajúcimi sa poškodenia dobrej povesti, ktoré boli prejednávané portugalskými súdmi“ a tiež „ak zoberieme do úvahy, že prípad sa týkal dobrej povesti korporácie (právnickej osoby) a nie jednotlivca“. Európsky súd uviedol, že taká vysoká náhrada ujmy „môže jednoznačne odstrašiť novinárov od prispievania do verejnej diskusie o záležitostiach ovplyvňujúcich život spoločnosti“ a bránila by médiám vo vykonávaní ich úloh informovať a kontrolovať“. Aj z tohto dôvodu Európsky súd rozhodol, že bolo porušené právo novinárov na slobodu prejavu podľa Dohovoru.

V rozhodnutí **Kwiecień v. Poľsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy sťažovateľ rozširoval otvorený list vedúcemu obvodného úradu, ktorého v tomto liste obviňoval z viacerých nezákonných rozhodnutí a postupov. Tento otvorený list zaslal sťažovateľ úradom, starostom, predsedovi vlády a rôznym miestnym novinám a tisíce exemplárov tohto listu bolo dostupných pre miestnych obyvateľov. V liste sťažovateľ zároveň vyzýval vedúceho obvodného úradu, aby sa vzdal kandidatúry v miestnych voľbách. Vedúci obvodného úradu podal na sťažovateľa žalobu za poškodenie dobrej povesti. Vnútroštátne súdy rozhodli v neprospech sťažovateľa a uložili mu, aby zabezpečil uverejnenie opravy v tlači, aby zaplatil žalobcovi 10 000 poľských zlotých (zhruba 2 500 eur) ako náhradu ujmy za poškodenie dobrej povesti a aby zaplatil ďalších 10 000 poľských zlotých na charitatívne účely. Celkom mu teda vnútroštátne súdy uložili zaplatiť sumu asi 5 000 eur.

Európsky súd posúdil zaslanie listu ako legitímnu diskusiu o veciach verejného záujmu. Európsky súd však vo svojom rozhodnutí posudzoval aj prísnosť uloženej sankcie. Európsky súd uviedol: „Povaha a prísnosť uloženej sankcie sú tiež faktory, ktoré je potrebné vziať do úvahy pri hodnotení primeranosti zásahu podľa článku 10 Dohovoru. Podľa Dohovoru, náhrada za poškodenie dobrej povesti, alebo podobné prostriedky, napríklad také, ako boli udelené v prejednáwanej veci, musia byť rozumne primerané vo vzťahu k utrpenej ujme na dobrej povesti.“ Európsky súd konštatoval, že obe náhrady ujmy boli udelené v maximálnej výške, akú bolo možné v príslušnom čase uložiť podľa zákona o miestnych voľbách. Európsky súd ďalej konštatoval, že súčet týchto uložených náhrad predstavuje viac než šesťnásobok priemernej mesačnej mzdy v rozhodnom čase. Európsky súd pripomenul, že v roku 2002 parlament zmenil ustanovenie zákona o miestnych voľbách tak, že zrušil ustanovenie, ktoré umožňovalo žalobcovi požadovať náhradu od sťažovateľa.

Napokon Európsky súd v rozhodnutí konštatoval, že „pri ukladaní peňažných sankcií sťažovateľovi vnútroštátne súdy neposkytli žiadne dôvody pre uloženie maximálnej finančnej sankcie sťažovateľovi a teda ani nevykonali žiadne posúdenie primeranosti sankcie. Za týchto okolností Súd konštatuje, že finančná sankcia uložená sťažovateľovi bola príliš vysoká [„excessive“].“ Európsky súd ďalej uviedol, že „rozhodnutia vnútroštátnych súdov proti žalobcovi a uložené sankcie boli neprimerané vzhľadom k legitímnemu cieľu, a že dôvody poskytnuté vnútroštátnymi súdmi pre zdôvodnenie týchto opatrení neboli „relevantné a dostatočné“. V dôsledku toho namietany zásah nebol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru.“ Podľa Európskeho súdu preto bolo porušené právo na slobodu prejavu.

V rozhodnutí **Flux v. Moldavsko** Európsky súd posudzoval prípad, kedy predseda komunistickej strany a šéf parlamentnej väčšiny v Moldavsku žaloval noviny Flux za to, že noviny zverejnili informáciu, že schválenie zákona o odložení výberu dane pre dovozcov palív, ktoré znamenalo zisk pre

určitých podnikateľov, súvisí s luxusným obedom, ktorý predseda strany absolvoval v predvečer hlasovania o návrhu zákona a ktorý podľa anonymných zdrojov bol platený z peňazí najväčšieho dovozcu palív. Predseda komunistickej strany podal žalobu na noviny Flux až 1 rok po tom, ako bola predmetná informácia v novinách zverejnená. Vnútroštátne súdy uložili novinám Flux povinnosť zaplatiť predsedovi komunistickej strany náhradu ujmy v maximálnej výške, aká bola vtedy prípustná podľa moldavského zákona (išlo o 278 eur) a tiež zaplatiť aj súdne trovy. Európsky súd po posúdení všetkých okolností prípadu rozhodol, že bolo porušené právo na slobodu prejavu sťažovateľa (moldavských novin) a to aj z dôvodu výšky priznanej náhrady ujmy. Európsky súd sa pozastavil nad tým, že vnútroštátne súdy priznali žalobcovi maximálnu náhradu ujmy, ktorú bolo možné podľa zákona priznať, hoci sa „nikdy neoboznámili so žiadnym dôkazom, ktorý by im predložil za účelom stanovenia výšky ujmy, ktorá mu údajne bola spôsobená“. Európsky súd tiež konštatoval, že treba zohľadniť aj tú skutočnosť, že „akákoľvek ujma spôsobená žalobcovi sa uplynutím času značne zmenšila“.

Viaceré rozhodnutia Európskeho súdu sa zaoberajú **vyčíslovaním náhrady ujmy za porušenie iných osobnostných práv** – napríklad práva na súkromie. Princípy vyslovené v týchto rozhodnutiach sú však aplikovateľné aj na spory týkajúce sa poškodenia dobrej povesti.

V rozhodnutí **Karhuvaara a Iltalehti v. Fínsko** z roku 2004 Európsky súd posudzoval prípad, kedy istý fínsky časopis zverejnil informáciu, že členka finskeho parlamentu a predsedníčka výboru pre vzdelávanie a kultúru pani A. je manželkou človeka, ktorý bol odsúdený za výtržnosť spáchanú v opitosti a za útok na policajta. Táto skutočnosť bola neskôr aj predmetom televízneho satirického programu. Pani A. podala žalobu za porušenie jej práva na súkromie. Vydavateľ časopisu pán Karhuvaara bol na základe toho vnútroštátnymi súdmi odsúdený za porušenie práva na súkromie a bolo mu nariadené zaplatiť sumu 7 965 eur. Vydavateľovi a časopisu tiež súdy nariadili zaplatiť pani A. náhradu ujmy vo výške 29 400 eur.

Európsky súd rozhodol, že odsúdenie vydavateľa a časopisu bolo vzhľadom na okolnosti prípadu a na to, že politici musia tolerovať zvýšenú mieru kritiky, porušením ich práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

Európsky súd tiež posudzoval aj primeranosť sankcie, ktorá bola uložená vydavateľovi a časopisu. Európsky súd uviedol, že podľa finskeho práva maximálna výška náhrady za utrpenie a bolesť (ktoré boli spôsobené medzi iným aj telesnými zraneniami) bola vo výške asi 16 800 eur. Európsky súd poznamenal, že keďže sťažovateľom bolo vnútroštátnymi súdmi nariadené zaplatiť sumy vo výške 7 965 eur a 29 400 eur, „prísnosť rozsudku a výška náhrady musí byť považovaná za „veľmi veľkú“, ak uvážime, že maximálna náhrada priznávaná obetiam závažných násilných činov bola približne 16 819 eur...“. Európsky súd na základe toho konštatoval, že tak prísne sankcie uložené za iba obmedzený zásah do súkromia pani A. predstavujú „šokujúcu neprimeranosť“ medzi záujmom na ochrane súkromia a slobodou prejavu. Aj preto vyslovil, že bolo porušené právo na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

V rozhodnutí týkajúcom sa rovnakých sťažovateľov ako v predchádzajúcom prípade **Iltalehti a Karhuvaara v. Fínsko** z roku 2010 Európsky súd posudzoval prípad pani B., ktorej fotografia a identita bola zverejnená v časopise v súvislosti s jej účasťou na incidente, na ktorom sa zúčastnil aj jej priateľ zastávajúci významnú verejnú funkciu vo Fínsku a na základe ktorého boli obaja odsúdení za trestný čin. Pani B. podala na časopis ža-

lobu za porušenie svojho práva na súkromie. Vnútroštátne sudy rozhodli, že časopis porušil jej právo na súkromie a nariadili časopisu zaplatiť pani B. náhradu ujmy a kompenzáciu celkovo vo výške 14 374 eur. Európsky súd rozhodol, že zverejnenie jej identity v súvislosti s incidentom, ktorého sa zúčastnil aj jej priateľ zastávajúci významnú verejnú funkciu, nebolo neoprávneným zásahom do jej súkromia a to aj preto, lebo išlo o záležitosť verejného záujmu.

Európsky súd však posudzoval aj prísnosť sankcie udelenej časopisu. Podľa Európskeho súdu „výška sumy náhrady ujmy musí byť považovaná za značnú, ak zohľadníme, že maximálna náhrada ujmy priznávaná obetiam závažných násilných činov bola v tom čase približne 17 000 eur...“. Európsky súd však tiež odkázal na rozhodnutia finskeho Najvyššieho súdu, podľa ktorého opakované porušenie práva nezakladá právo na priznanie rovnakej výšky náhrady ujmy, ako skoršie porušenie tohto práva. Európsky súd uviedol, že pani B. už dostala zaplatenú sumu 8 000 eur za zverejnenie jej identity v televízii a podobná suma jej bola priznaná za zverejnenie jej identity v iných časopisoch. Európsky súd preto nakoniec rozhodol, že tak prísne sankcie, ktoré boli uložené časopisu, boli vzhľadom na okolnosti prípadu neprimerané a aj z tohto dôvodu prišlo k porušeniu čl. 10 Dohovoru.

Špecifickou otázkou sú žaloby sudcov na médiá za poškodenie ich dobrej povesti, na základe ktorých sú sudcom často priznávané **mimoriadne vysoké náhrady nemajetkovej ujmy**. O týchto žalobách sudcov český ústavnoprávny teoretik David Kosař uvádza: „Špecifickú kategóriu predstavujú žaloby na ochranu osobnosti podávané sudcami. S týmito žalobami sa najmä na Slovensku roztrhlo vrece, pričom náhrady nemajetkovej ujmy v týchto kauzách dosahujú miliónových čiastok. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že „ochrana sudcu pred kritikou nemá slúžiť sudcovi samotnému. Zvýšená „imunita“ sudcov pred kritikou, podobne ako poslancská imunita, má len inštrumentálnu povahu. Dôvodom, prečo sudcovia požívajú zvýšenej ochrany teda nie je ochrana sudcu samého o sebe, ale zachovanie jeho nestrannosti a zaistenie férového súdneho konania. Miliónové náhrady nemajetkovej ujmy však k nestrannosti sudcu ani k férovosti súdneho procesu rozhodne neprispievajú. Skutočnosť, že kritizovaná osoba zastáva funkciu sudcu tak nie je dôvodom pre priznanie zvýšenej náhrady nemajetkovej ujmy. Práve naopak, miliónové čiastky priznávané sudcom majú odradzujúci účinok (tzv. chilling effect) na slobodu prejavu a teda predstavujú z hľadiska čl. 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach prinajmenšom neprimeranú sankciu.“¹⁶

PREDVÍDATEĽNOSŤ NÁHRADY UJMY

Európsky súd v rozhodnutí *Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo* uviedol, že „akceptuje, že vnútroštátne právo ohľadom vyčísľovania výšky náhrady za poškodenie dobrej povesti musí zohľadňovať existenciu neurčitého množstva skutkových situácií“ a že Dohovor nevyžaduje, aby sťažovateľ „mohol predvídať s nejakým stupňom istoty výšku náhrady ujmy, ktorá môže byť v priznaná v jeho konkrétnom prípade.“ Z rozhodnutia Európskeho súdu však vyplýva, že **úvaha súdu pri vyčísľovaní výšky náhrady ujmy nesmie byť „ničím nespútaná“ resp. „neobmedzená“**, že **súd musí mať stanovené kritériá, ktoré musí pri vyčísľovaní výšky náhrady zohľadniť** (napr. citovú ujmu, absenciu ospravedlnenia zo strany autora

tvrdení poškodujúcich dobrú povest, potrebu rehabilitovať dobrú povest žalobcu atď.) a že **musí existovať možnosť zabezpečiť** (napr. aj v odvolacom konaní), **aby výška náhrady ujmy bola naozaj primeraná spôsobenej ujme.**

¹⁶ Kosař, D.: *Kritika soudců: Mýty a polopravdy*. In: Zborník z konferencie „Presvedčivosť a transparentnosť rozhodovania súdov“, uskutočnenej v roku 2009 v Senci, s. 57. Via Iuris – Centrum pre práva občana, 2010, dostupné na <http://www.viaiuris.sk/aktivity/publikacie.html>.

Zhrnutie

Z vyššie uvedených rozhodnutí Európskeho súdu možno vyvodit nasledovné kritériá pre posudzovanie primeranosti náhrady za poškodenie dobrej povesti:

Primeranosť sankcie (náhrady ujmy):

- náhrada musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti (*Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo, Público-Comunicação Social, S.A. v. Portugalsko*)
- náhrada musí byť primeraná konkrétnym okolnostiam a povahe skutku, ktorým bola poškodená dobrá povest' (*Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo*)
- pri určovaní výšky náhrady treba zohľadniť to, či poškodený preukázal, že mu vznikla skutočná finančná strata alebo škoda (*Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo*)
- pri určovaní výšky náhrady je relevantné aj postavenie a finančná situácia resp. bohatstvo žalobcu (*Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo*)
- náhrada nesmie byť neprimeraná príjmom a zdrojom žalovaného; ak má žalovaný nízke príjmy, treba náhradu znížiť, hoci jej výška môže byť z hľadiska celkového priemeru priznávaných náhrad štandardná (*Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo, Sorguç v. Turecko, Filipović v. Srbsko, Keller v. Maďarsko, Europapress Holding d.o.o. v. Chorvátsko*)
- pri určovaní výšky náhrady za porušenie osobnostných práv musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia alebo ktorá je priznávaná obetiam násilných činov; náhrada za porušenie iných osobnostných práv by nemala bez existencie závažných a dostatočných dôvodov prevyšovať maximálnu výšku náhrady priznávanú za telesné zranenia alebo násilné činy (*Ittalehti a Karhuvaara v. Fínsko, Karhuvaara a Ittalehti v. Fínsko*)

- výška náhrady v konkrétnom prípade musí zohľadňovať výšku náhrady priznávanú vnútroštátnymi súdmi v iných prípadoch týkajúcich sa poškodenia dobrej povesti (*Público-Comunicação Social, S.A. v. Portugalsko*)
- pri určovaní výšky náhrady treba postupovať odlišne, ak sa prípad netýka dobrej povesti jednotlivca, ale týka sa dobrej povesti právnickej osoby, pretože výška náhrady pri právnickej osobe (v porovnaní s jednotlivcom) môže byť neprimeraná (*Público-Comunicação Social, S.A. v. Portugalsko*)
- opakované porušenie práva neodôvodňuje priznanie rovnakej výšky náhrady ujmy, ako skoršie porušenie tohto práva; je potrebné zohľadniť náhradu ujmy, ktorá bola žalobcovi vyplatená v minulosti v súvislosti s rovnakým porušením jeho práva (*Ittalehti a Karhuvaara v. Fínsko*)
- treba zohľadniť, že ak bola žaloba za poškodenie dobrej povesti podaná až dlhší čas po zverejnení určitého tvrdenia, ujma spôsobená žalobcovi sa plynutím času môže znižovať (*Flux v. Moldavsko*)
- ak súd ukladá náhradu v maximálnej výške dovolenej zákonom, musí dostatočne zdôvodniť, prečo ukladá takúto náhradu a musí vykonať posúdenie primeranosti sankcie (*Kwieceń v. Poľsko*)
- pri určovaní výšky náhrady ujmy je potrebné vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy (*Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo*)
- výška náhrady nesmie byť pre médiá „ničivá“ (*Wolek, Kasprów a Łęski v. Poľsko*)
- vnútroštátne právo a súdny systém musí obsahovať mechanizmus na zabezpečenie primeranosti príliš vysokej udelenej náhrady (*Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo*)

Predvídateľnosť sankcie:

- vnútroštátne právo a súdny systém musia obsahovať mechanizmus na limitovanie svojvôle pri ukladaní náhrady ujmy (*Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo*)

3. Prístup súdov v Slovenskej republike

Právnym základom garancie práva na slobodu prejavu je článok 26 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“), podľa ktorého sloboda a právo na informácie sú zaručené. Toto právo nie je pritom absolútne. Ústava, podobne ako Dohovor, stanovuje limity, na základe ktorých je možné právo na slobodu prejavu obmedziť. V súlade s čl. 26 ods. 4 Ústavy „slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno **obmedziť zákonom**, ak ide o **opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti**“. Z uvedeného je zrejmé, že pri kumulatívnom splnení troch podmienok môže byť sloboda prejavu obmedzená:

- obmedzenie musí byť ustanovené zákonom,
- musí ísť pritom o také opatrenie, ktoré je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu konkrétnych legitímnych záujmov,
- pričom legitímnym záujmom sú len explicitne vymenované dôvody, a to ochrana práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochrana verejného zdravia a mravnosti.

Z uvedeného je nepochybné, že slobodu prejavu je možné za určitých okolností obmedziť aj z dôvodu ochrany práv a slobôd iných, teda aj z dôvodu ochrany osobnostných práv.

Ústava tiež zakotvuje právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena (čl. 19). V zmysle Ústavy má každý právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života a tiež pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.

Podrobnejšiu úpravu ochrany osobnosti obsahuje Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964 Zb., ďalej aj „OZ“) v ustanoveniach § 11 až § 15 (a v prípade právnickej osoby v ust. § 19b). Ochranou osobnosti sa myslí nielen ochrana osobnosti ako celku, ale aj jej jednotlivých čiastkových osobnostných práv, najmä ochrana života, zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, mena a prejavov osobnej povahy.

Prejavy fyzickej osoby, ako sú písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa fyzickej osoby, sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jej privolením. Výnimkou je ich použitie na úradné účely a tiež ich použitie primeraným spôsobom na vedecké

a umelecké účely a pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Aj vtedy však musí používateľ dbať na to, aby ich nepoužil v rozpore s oprávnenými záujmami tejto osoby.

Pri neoprávnenom zásahu do svojej osobnosti sa môže fyzická osoba brániť prostredníctvom viacerých prostriedkov občianskoprávnej ochrany (§ 13 OZ):

- zdržovacia žaloba: môže sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do jej osobnosti,
- reštitučná žaloba: môže sa domáhať odstránenia následkov neoprávnených zásahov,
- satisfakčná žaloba: môže sa domáhať poskytnutia primeraného zadosťučinenia.

V praxi dotknuté osoby využívajú zvyčajne kombináciu uvedených možností.

Primerané zadosťučinenie môže spočívať v morálnom plnení (napr. ospravedlnenie, odvolanie d'ifamujúcich výrokov a pod.), alebo v peňažnom plnení. Finančná satisfakcia však môže byť poskytnutá len vtedy, ak iná forma zadosťučinenia nie je dostatočná. Inými slovami, ak je možné vzniknutú nemajetkovú ujmu na osobnosti dotknutej fyzickej osoby primerane vyvážiť niektorou inou formou (morálneho) zadosťučinenia (napr. formou ospravedlnenia), má morálne zadosťučinenie prednosť pred finančným. Tento záver vyplýva z Občianskeho zákonníka, podľa ktorého možno finančné zadosťučinenie poskytnúť len vtedy, ak **poskytnutie morálneho zadosťučinenia nie je v konkrétnom prípade postačujúce**. Skutočnosť, či v danom prípade treba poskytnúť primerané finančné zadosťučinenie, sa skúma najmä vo vzťahu k tomu, že neoprávneným zásahom bola **v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti**. Keďže zákon uvádza tieto dôvody pre poskytnutie finančného zadosťučinenia len exemplifikatívne, môžu nastať aj iné okolnosti, ktoré odôvodnia záver, že poskytnutie morálneho zadosťučinenia v danom prípade nie je dostatočné a treba poskytnúť zadosťučinenie vo forme finančnej náhrady.

Uvedené dôvody sú natoľko všeobecné, že súd by mal vždy v každom konkrétnom prípade dôsledne vyhodnotiť všetky skutkové aj právne okolnosti prípadu, ako aj dôsledky neoprávneného zásahu vo vzťahu k dotknutej

fyzickej osobe a až na základe takejto analýzy by mal súd rozhodnúť, či v danom prípade postačí na zhojenie zásahov morálna satisfakcia, alebo je nevyhnutné poskytnúť aj satisfakciu vo finančnej forme.

Občiansky zákonník je stručný a najmä všeobecný aj ohľadom určovania výšky náhrady nemajetkovej ujmy, pričom však stanovuje dve taxatívne podmienky, z ktorých súd musí pri svojom rozhodovaní vychádzať:

- závažnosť vzniknutej ujmy a
- okolnosti, za ktorých došlo k porušeniu práva.

Obsah pojmu „závažnosť vzniknutej ujmy“ ďalej naplňajú sudy prostredníctvom svojej aplikačnej praxe. Všeobecne sa závažnosť ujmy posudzujú najmä so zreteľom na **intenzitu** nepriaznivých dôsledkov, ich **trvanie**, **rozsah** a **ohlas** na postavení dotknutej fyzickej osoby v rodine, pri podnikaní, v spoločnosti a pod. Vo veci **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** ohľadom článku v týždenníku „Kto okradol Ficovú“ súd konštatoval, že „*priznaná morálna satisfakcia sa javí v danom prípade ako nepostačujúca pre eliminovanie ujmy vzniknutej na osobnostných právach navrhovateľa a že uverejnené ospravedlnenie v danom prípade by nebolo celkom zjavne primerané vzhľadom na konkrétne okolnosti zásahu, t.j. intenzitu, povahu, spôsob zásahu, charakter a dôležitosť dotknutej hodnoty, rozsah ujmy a jej dopad na postavenie a uplatnenie v spoločnosti, a preto by nebolo dostatočne spôsobilé účinne vyvážiť následky neoprávneného zásahu.*“

Všeobecným východiskom by mala byť priama úmera, že čím závažnejšia je ujma, tým vyššia by mala byť aj čiastka peňažného zadostučinenia. Vzniknutú ujmu však treba posudzovať nielen s ohľadom na subjektívne vnímanie dotknutej fyzickej osoby, ale musí ísť o **objektívny záver**, že vzniknutú ujmu by ako závažnú pocítovala každá fyzická osoba nachádzajúca sa v postavení a na mieste dotknutej osoby. Za takúto ujmu, ktorá odôvodňuje poskytnutie primeranej finančnej satisfakcie, považuje súdna prax **zásahy uskutočnené prostredníctvom masových informačných prostriedkov**, ktoré majú spravidla široký vplyv na verejnosť.

Súd tiež skúma **okolnosti**, za ktorých došlo k porušeniu práva a to nielen na strane pôvodcu zásahu, ale aj na strane postihnutej osoby, napr. z toho hľadiska, či aj ona sama mala možnosť dehonestujúci zásah odvrátiť. Podľa súdnej praxe dokonca treba prihliadnúť aj na to, či si poškodený nezabezpečil určitou formou zadostučinenie na úkor narušiteľa sám, napr. tým, že sa dopustil neprípustného slovného útoku na pôvodcu zásahu.

Nárok na poskytnutie finančného zadostučinenia spravidla nevznikne pri bežnej alebo len krátkodobej ujme na osobnostných právach fyzickej osoby. Súdna teória i prax však vychádzajú z predpokladu, že inštitút peňažného zadostučinenia v podmienkach plnej slobody prejavu v médiách, predstavuje **účinný vyvažovací právny prostriedok** proti nežiaducim neoprávneným zásahom do osobnosti fyzických osôb, **predovšetkým ak ide o zásahy s cieľom škandalizovať, osočovať a ohovárať**. Podľa názoru Najvyššieho súdu Českej republiky je zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch uviesť do vzájomného vzťahu mieru ujmy na hodnotách ľudskej osobnosti s konkrétnym peňažným vyjadrením náhrady tejto nemajetkovej ujmy.¹⁷

V konečnom dôsledku výšku náhrady nemajetkovej ujmy určuje súd. Aj preto sú kritériá stanovené tak všeobecne, aby súd mohol uplatniť svoju

voľnú úvahu s ohľadom na každý jeden konkrétny prípad a v súlade s princípom spravodlivosti zohľadniť všetky jeho dôležité momenty a detaily, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti došlo. To má umožniť dosiahnutie rovnováhy medzi požiadavkou zabezpečiť účinné a primerané zadostučinenie za preukázateľnú vzniknutú nemajetkovú ujmu a požiadavkou nezneužívať tento prostriedok k neprípustnému obohacovaniu.

Táto sloboda sudcovskej úvahy má však aj negatívny vedľajší efekt – absencia limitov priznávanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy a jednoznačných kritérií pre jej konkrétne vyčíslenie spôsobila, že sa stalo bežnou rozhodovacia praxou v prípadoch ochrany osobnosti verejných činiteľov prisudzovať náhradu nemajetkovej ujmy vo vysokých, často až neprimeraných sumách. Tak sa stalo, že sudy aspoň v niektorom stupni konania priznali verejne známym osobám (vrátane politikov, sudcov) v sporoch s médiami finančnú kompenzáciu niekoľko desiatok tisíc eur. Stalo sa tak napríklad v prípadoch obsiahnutých **v tabuľke č. 1** na strane 33, pričom podotýkame, že nie všetky uvedené spory sú právoplatne rozhodnuté.

Na rozdiel od žalôb na ochranu osobnosti, ktoré podávajú verejne známe osoby, osobám verejnosti v podstate neznámym priznávajú všeobecné sudy podstatne, až rádovo menšie sumy náhrady nemajetkovej ujmy. **Z rozhodnutí pritom nie je vždy zrejmé, čo boli podstatné dôvody pre priznanie vysokej sumy pre politikov a sudcov na jednej strane, a naopak relatívne nízkej sumy pre neznámych ľudí na druhej strane. Odôvodnenia rozhodnutí sú totiž v tomto bode často len veľmi stručné a veľmi všeobecne formulované** – sudy poukazujú na značnú intenzitu neoprávneného zásahu, ktorý mal nepriaznivé dôsledky pre postihnutú osobu v rodine aj v spoločnosti, prípadne peňažná suma má byť náhradou za utrpený stres, pocit frustrácie, neistoty a nespravodlivosti a preto je odôvodnené priznanie finančnej náhrady. **Konkrétne dôvody, pre ktoré sa sudy rozhodli priznať konkrétnu sumu náhrady nemajetkovej ujmy, sú však často len stručné (a nezriedka žiadne)**. Sudy už v tejto súvislosti konštatovali aspoň minimálnu mieru, v akej má byť vykonané dokazovanie za účelom odôvodnenia výšky priznanej finančnej náhrady.

Vo veci **Lexa v. Petit Press**, kde žalobca žaloval vydavateľa týždenníka Domino Fórum za článok pod titulom „Ivan medzi nami“, v ktorom autor článku písal o Lexovi ako o „darebákovi“, ktorý „patrí medzi najväčších zločincov“, prvostupňový súd priznal náhradu žalobcovi vo výške 1 milión Sk (33.193 eur), hoci podľa konštatovania odvolacieho súdu v tejto veci nebolo vykonané žiadne dokazovanie. Výšku požadovanej sumy nezodôvodnil ani navrhovateľ, ani súd a obrovskú sumu finančnej satisfakcie súd priznal Lexovi len na základe všeobecného konštatovania, že jeho dôstojnosť alebo vážnosť v spoločnosti bola znížená „v značnej miere“. Odvolací súd¹⁸ konštatoval, že v dokazovaní treba predovšetkým vypočítať navrhovateľa, treba sa zamerať na preukázanie základu nároku, ale tiež na ďalšie konania, ktoré navrhovateľ vedie vo veci svojej ochrany osobnosti a treba sa oboznámiť s okolnosťami aj v týchto prípadoch, v ktorých malo dôjsť k neoprávnenému zásahu. Súd má teda skúmať, či a akým spôsobom skutočne došlo k neprimeranému zásahu do osobnosti navrhovateľa, a či a do akej miery bol neoprávnený zásah kompenzovaný v iných konaniach, výsledkom čoho má byť záver odôvodňujúci alebo neodôvodňujúci priznanie finančnej satisfakcie.

¹⁷ JEHLIČKA, O. a kol.: *Občiansky zákonník. Komentár*. 9. vydanie, Praha, C.H.BECK, 2004, s. 127.

¹⁸ *Krajský súd v Bratislave*, 10Co 92/04

Tabuľka č. 1

Fico v. Spoločnosť 7 Plus	300.000 Sk (9.958 eur)	článok v týždenníku Plus 7 dní „Už budem dobrý“ o tom, že predseda vlády mal byť zodpovedný za prepustenie údajného bossa popradského podsvetia, vec je už právoplatne skončená
Polka v. Ministerstvo vnútra SR	8.500.000 Sk (282.148 eur)	neoprávnené odposluchy a ich únik na verejnosť
Minárik v. W PRESS	300.000 Sk + 300.000 Sk (9.958 + 9.958 eur)	neoprávnené a nesprávne uverejnenie fotografie a za článok o politických súdnych procesoch v bývalom režime v týždenníku .týždeň; rozsudok okresného súdu potvrdil aj krajský súd
Harabin v. Petit Press	1.000.000 Sk (33.193 eur)	článok v denníku SME o sudcoch, ktorí súdili politické procesy a stále sú aktívne činní v justícii; rozhodnutie potvrdil aj krajský súd
Harabin v. Perex	3.000.000 Sk (99.581 eur)	viacero článkov a karikatúr v denníku Pravda, rozhodnutie okresného súdu potvrdil aj krajský súd
Stiffel v. Petit Press	3.000.000 Sk (99.581 eur)	článok „Súdili disidentov, sú na Najvyššom súde“ o sudcoch z NSSR, ktorí mali posilať ľudí do väzenia podľa komunistického zákona o protištátnej činnosti a rozvracaní republiky a aj v súčasnosti sú aktívni sudcovia. Najvyšší súd ako dovolací však toto rozhodnutie zrušil
Slota v. Ringier	5.000.000 Sk (165.969 eur)	článok v denníku Nový Čas o tom, ako mal údajne opitý Slota močiť z terasy, rozsudok je právoplatný
Harabin v. Spoločnosť 7 Plus	500.000 Sk (16.596 eur)	titulok v denníku Plus 1 deň „Harabin chráni vrahov“, rozsudok potvrdil aj Krajský súd v Bratislave
Polka v. Spoločnosť 7 Plus	250.000 Sk (8.298 eur)	článok – glosa v týždenníku Plus 7 dní s titulom „Slovensko sa súdi“, ktorý sa venoval prípadom ochrany osobnosti sudcov v sporoch s médiami a autor v ňom poukázal na vysoké sumy finančného zadostučenia, ktoré bolo sudcom – žalobcom priznané. Právoplatné rozhodnutie všeobecných súdov zrušil Ústavný súd a vec vrátil naspäť na ďalšie konanie.
Lexa v. Petit Press	1.000.000 Sk (33.193 eur)	článok v denníku SME „Kauza mala slúžiť na diskreditáciu biskupa Baláza“
Fico v. TREND Holding	8.000 eur	článok „Zlodej budúcich dôchodkov“
Fico v. Spoločnosť 7 Plus	66.000 eur	titulok v denníku Plus 1 deň „Premiér novinárom: Špinaví hajzli“, rozhodnutie je právoplatné
Fico v. Spoločnosť 7 Plus	33.193 eur	článok „Kto okradol Ficovú?“, vec je už právoplatne skončená
Slota v. Ringier	20.000 eur	článok v denníku Nový Čas s titulom „Stal sa bosom vykrádačov“
Slota v. Petit Press	10.000 eur	článok v denníku SME pod titulom „Slota na úteku kradol“ a „ÚPN: Slota vykradol obchod“, rozsudok potvrdil aj krajský súd
Soročina v. Rádio Viva	33.194 eur	nesprávna parafráza citácie exministra vnútra Palka; právoplatné rozhodnutie všeobecných súdov napokon zrušil Ústavný súd aj s poznámkou, že prisúdená výška náhrady nemajetkovej ujmy sa mu zdala „značne príliš“ a vec sa vrátila naspäť na všeobecné súdy

V kauze **Mário Goral** si v žalobe na ochranu osobnosti uplatňovala náhradu nemajetkovej ujmy matka zomrelého voči páchatelovi. Mário Goral bol mladý človek, ktorý sa stal obeťou vyčinenia sympatizantov hnutia skinheads pri ich násilných útokoch voči Rómom. Mária zavraždili brutálnym spôsobom – pri prenasledovaní spadol, jeden z prenasledovateľov ho polial zmesou benzínu s polystyrénom a zapalovačom zapálil. Mário utrpel popáleniny II. a III. stupňa na 63 % povrchu tela, v dôsledku ktorých utrpel popáleninový šok so zápalom pľúc, následkom čoho po 10 dňoch zomrel. Ako konštatoval súd, zavraždili ho zo zavrhnutiahodných pohnútok, z nenávisťi k rómskemu etniku a zomrel „len preto, že bol Róm“. Páchatel bol z tejto vraždy uznávaný vinným a právoplatne odsúdený. Matka Mária Gorala si uplatňovala náhradu nemajetkovej ujmy, jednak z titulu náhrady vlastnej ujmy, ktorú utrpela smrťou svojho syna a tiež z titulu pozostalej matky, ktorá uplatňovala právo na ochranu osobnosti v mene svojho zomrelého syna. V pôvodnom návrhu navrhovateľka túto sumu nešpecifikovala a spoločne z titulu náhrady nemajetkovej ujmy žiadala sumu 500.000 Sk (16.596 eur).

Okresný súd¹⁹ náhradu nemajetkovej ujmy najskôr zamietol s odôvodnením, že „navrhovateľka nepredložila dôkazy, z ktorých by bola zrejmä okolnosť,

že v danom prípade bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Pokiaľ navrhovateľka tvrdila, že trestným činom odporcu došlo, vzhľadom na jej blízky vzťah k poškodenému, k negatívnym dôsledkom na jej zdravotný, resp. psychický stav, **túto okolnosť považoval okresný súd za vylúčenú s poukazom na vyjadrenie ošetrojúcej lekárky, ktorá nekonštatovala výrazné zhoršenie zdravotného stavu navrhovateľky po psychickej stránke.** Krajský súd toto rozhodnutie zrušil s poukazom na to, že základ nároku a okolnosti spáchania trestného činu boli preukázané v trestnom konaní, v ktorom bol páchatel právoplatne odsúdený a táto skutočnosť zakladá nárok navrhovateľky na ochranu osobnosti z dôvodu porušenia základných ľudských práv. Súď poukázal na ústavný princíp nediskriminácie a tiež na skutočnosť, že obeť trestných činov porušujúcich ľudské práva by mali dostať účinnú nápravu, čo vyplýva nielen z vnútroštátnych predpisov, ale aj z viacerých medzinárodných dokumentov, ktoré Slovenská republika podpísala a ktoré sú pre ňu záväzné. Navyše, v rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy, mal súd zohľadniť aj okolnosti a skutočnosť, že k spáchaniu trestného činu došlo obzvlášť brutálnym spôsobom, so závažnými trýznivými následkami.

19 Okresný súd Žiar nad Hronom, 7C 818/96

Kritériá, ktoré zohľadňujú všeobecné súdy pri rozhodovaní o priznaní finančnej náhrady nemajetkovej ujmy a pri určení jej výšky

V ďalšom texte pracujeme s vybranými rozhodnutiami všeobecných súdov, pričom nie všetky kauzy boli doposiaľ právoplatne skončené a niektoré rozhodnutia súdov nižších stupňov boli zmenené rozhodnutiami súdov vyšších stupňov aj čo do výšky priznanej sumy. Naším cieľom však bolo hľadať argumentáciu, ktorou súdy podporili svoje rozhodnutie o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy a vyspecifikovať tak čo najkonkrétnejšie kritériá pre priznanie takejto náhrady.

DÔSTOJNOSŤ FYZICKEJ OSOBY BOLA V ZNAČNEJ MIERE ZNÍŽENÁ ALEBO PROFESIJNÁ DÔSTOJNOSŤ A ČESŤ (SUDCU) BOLA V ZNAČNEJ MIERE ZNÍŽENÁ

Súdy zohľadňujú intenzitu zásahu do dôstojnosti a cti poškodenej osoby, pričom jej miera je vyjadrená slovným spojením „v značnej miere“. Poukaz na zníženie dôstojnosti (prípadne profesionálnej dôstojnosti a cti) v súvislosti s priznanou finančnou satisfakciou možno nájsť prakticky v každom rozhodnutí súdu.

V spore sudcu **Minárika v. W PRESS**, vydavateľ týždenníka „týždeň“, sa súd zaoberal dvoma skutkami:

- nesprávne uverejnenie fotografie sudcu Minárika v článku o sudcovi Stiffelovi; v tomto článku sa uvádzalo, že súdy priznali sudcovi Stiffelovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške približne dvestonásobku priemernej mesačnej mzdy za článok publikovaný v denníku SME, že sa tento sudca podieľal na politickom procese. V článku bola omylom namiesto fotografie sudcu Stiffela uverejnená fotografia sudcu Minárika. Za nesprávne uverejnenie fotografie sa vydavateľ žalobcovi ospravedlnil v čísle vydanom nasledujúci mesiac;
- článok pod názvom „Únos špióna“ o príbehu politického väzňa Emila Šveca, v ktorom sa sudca Minárik spomínal v súvislosti s tým, že v rehabilitačnom procese ponechal v platnosti pôvodný rozsudok za špiónáž.

Súdy²⁰ priznali sudcovi Minárikovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 600.000 Sk (19.916 eur), ktorá pozostávala z dvoch súm po 300.000 Sk (9.958 eur) za každý žalovaný dôvod. Odôvodnenie prvostupňového súdu vo všeobecnosti poukazuje na to, že bola „v značnej miere znížená dôstojnosť navrhovateľa a to nie len ako fyzickej osoby, ale aj ako sudcu, to znamená profesionálnu dôstojnosť a česť“ a že „len primerané zadostučinenie nie je v tomto prípade postačujúce“ (Rozsudok Okresného súdu Bratislava II, 14C/211/2005). Žiadne iné konkrétnejšie zdôvodnenie prvostupňový rozsudok neobsahuje.

NAMIETANÝ ZÁSAH DO OSOBNOSTI SPŮSOBILI MÉDIÁ

Významným faktorom pre súdy pri odôvodňovaní náhrad nemajetkovej ujmy v peniazoch je skutočnosť, že k zásahu do osobnostných práv došlo prostredníctvom médií, osobitne, ak sa tak stane prostredníctvom médií s celoštátnou pôsobnosťou. Súdy dokonca konštatujú, že samotný fakt, že nezákonný zásah spôsobili médiá, znamená, že takýto zásah **mal širokú publicitu a preto je v týchto prípadoch opodstatnené uplatňovanie aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch**.

V spore sudcu **Harabina v. Petit Press**, ktorý je vydavateľom denníka SME, namietal žalobca (Harabin) článok, ktorý sa zaoberal politickými procesmi z minulého režimu za prejavy viery a tiež tým, že sudcovia, ktorí takýchto ľudí súdili, sú stále aktívne činní v justícii. V článku sa okrem iného uvádzalo, že „nedávny predseda Najvyššieho súdu ŠH v minulom režime odsúdil za prejavy viery, ešte ako okresný sudca v roku 1985, na 28 mesiacov nepodmienečne katolíckeho kňaza.“ Harabin namietal pravdivosť tohto tvrdenia a žiadal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1.000.000 Sk (33.193 eur). Okresný súd²¹ v rozhodnutí, ktorým požadovanú náhradu nemajetkovej ujmy priznal, konštatuje, že „Značné zníženie dôstojnosti a zásahu do cti žalobcu odôvodňujúce priznanie i náhrady nemajetkovej ujmy je spôsobené i tým, že v prípade denníka Sme ide o denník s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorý má v spoločnosti i dlhotrvajúcu históriu a širokú publicitu, pričom je jedným z najdostupnejších zdrojov informácií širokej verejnosti. Z webovej stránky www.abcreklama.sk/prieskum vyplýva, že v období 2/2005, kedy bol zverejnený článok, bolo predaných 78 808 titulov denníka Sme.“

Podobne sa vyjadril aj odvolací súd²² v tejto veci, keď uviedol, že „Berie sa do úvahy napr. to, či k následkom zásahu došlo len v mieste bydliska žalobcu alebo v širšom okolí. Pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch sa berie do úvahy, či zásah bol realizovaný v denníku, ktorý vychádza v značnom náklade, patrí medzi najčítanejšie, či sa stal na titulnej strane novín, mal zvýraznený titulok, bol na osobitnej farebnej ploči.“

V inom spore sudcu **Harabina v. Perex**, vydavateľ denníka Pravda, okresný súd²³ uviedol, že „Podľa platnej judikatúry, ak k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby dôjde v médiách, treba vychádzať zo skutočnosti, že zásah mal širokú publicitu a preto v týchto prípadoch je opodstatnené uplatňovanie aj nemajetkovej ujmy v peniazoch.“ Súd v tejto súvislosti osobitne zdôraznil aj skutočnosť, že k zásahu došlo „v opakujúcej sa sérii článkov“.

V spore sudcu **Stiffela v. Petit Press** namietal sudca článok uverejnený v denníku SME pod názvom „Súdili disidentov, sú na Najvyššom súde“. Článok bol o sudcoch, ktorí mali upierať právo na slobodu prejavu a podľa komunistického zákona o protištátnej činnosti a rozvracaní republiky posielali ľudí do väzenia a napriek tomu sú stále vo funkcii sudcov najvyššieho súdu. Okresný súd²⁴ priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 3.000.000 Sk (99.581 eur), pričom poukázal na „vysokú predajnosť denného nákladu a štruktúru zloženia čitateľov, má širokú publicitu a pôsobí na mienku verejnosti podstatným spôsobom, oslovuje

21 Okresný súd Bratislava I, sp.zn. 19C/139/2005

22 Krajský súd v Bratislave, sp.zn. 6Co 392/2007

23 Okresný súd Bratislava IV, sp.zn. 42Coch 2/03

24 Okresný súd Bratislava V, sp.zn. 46 Coch 2/2003

20 Rozsudok Okresného súdu Bratislava II potvrdil vo výške priznanej sumy náhrady nemajetkovej ujmy aj Krajský súd v Bratislave, 3Co 191/08.

množstvo ľudí, ktorí podané informácie prijímajú ako dôveryhodné a pravdivé“. A ďalej: „opakovaným uverejnením nepravdivých, nepresných, resp. nesprávne vyložených faktov, rozsah pôsobnosti denníka *Sme* na mienku verejnosti, osobu navrhovateľa a jeho pracovné aktivity, súd dospel k záveru, že morálne zadostučenie uverejnením ospravedlnenia nie je postačujúce“.

Podobne argumentoval aj súd²⁵ vo veci **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** ohľadom článku „Kto okradol Ficovú“, keď uviedol, že „nepravdivé údaje boli uverejnené prostredníctvom tlače, spoločenského týždenníka, ktorý s poukazom na štatistiku čítanosti má široký vplyv na verejnosť, so značným ohlasom oslovuje množstvo ľudí, ktorí podané informácie prijímajú ako pravdivé a dôveryhodné“. A tiež: „negatívny obraz o navrhovateľovi, ktorý vyvolal u navrhovateľa ujmu na osobnostných právach, ktorú by každý na jeho mieste pociťoval ako závažnú a že zásah mal široký ohlas, vzhľadom na podiel spoločenského týždenníka na mediálnom trhu a tým aj na jeho významný vplyv na vytváranie mienky širokej verejnosti“.

OSOBA, O KTOREJ MÉDIÁ PÍSALI, JE VEREJNE ZNÁMA

Súdy často považujú za dôležitú skutočnosť pre priznanie veľkých súm náhrad nemajetkovej ujmy fakt, že dotknutá osoba je verejne známa, z čoho vyvodzovali, že zmienka o takejto osobe nevyhnutne musí viac zaujímať verejnosť ako informácia o osobách neznámych. Táto skutočnosť je zvlášť zaujímavá najmä z toho dôvodu, že Európsky súd pre ľudské práva osobitne túto skutočnosť – že ide o verejného činiteľa alebo o osobu z iných dôvodov verejne známú – považuje za argument, prečo táto osoba musí zniesť väčšiu mieru kritiky oproti iným členom spoločnosti.

V spore sudcu **Minárika v. W PRESS** Krajský súd v Bratislave konštatoval, že „Z vykonaného dokazovania výsluchom svedkov pred súdom prvého stupňa bolo preukázané, že predmetné články zasiahli do práv navrhovateľa veľmi vážne. Navrhovateľ v čase zásahu bol a je sudcom doteraz, hoci pre vek má prerušený výkon. Navrhovateľ ako sudca nie je a nebol známy len v mieste svojho bydliska, z titulu svojej práce a v minulosti výkonu funkcie predsedu kolégia Najvyššieho súdu bol a je známy v rozsahu celého územia Slovenska a to nielen v sudcovskej obci (medzi sudcami), ale aj v bežnom živote čitateľom denníka. Ide o denník s relatívne vysokým nákladom, distribuovaným po celom území Slovenska.“ Toto bol najpodstatnejší dôvod, pre ktorý odvolací súd potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 2-krát po 9.958,18 eur (resp. 2 x 300.000 Sk).

Priznanie vysokej sumy (1.000.000 Sk, tj. 33.193 eur) ako náhrady nemajetkovej ujmy v spore **Harabin v. Petit Press**²⁶ okresný súd argumentoval, že „Priznaná náhrada je primeraná i postaveniu žalobcu v spoločnosti – predsedu trestného senátu, bývalého predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, t.j. ministra spravodlivosti Slovenskej republiky“. A následne podobne konštatoval aj odvolací súd v tejto veci: „Navrhovateľ ako sudca nie je a nebol známy len v mieste svojho bydliska, z titulu svojej práce a v minulosti výkonu funkcie predsedu Najvyššieho súdu bol a je známy v rozsahu celého územia Slovenska a to nielen v sudcovskej obci (medzi sudcami), ale aj medzi čitateľmi denníka. Ide o denník s veľkým nákladom, distribuovaný po celom území Slovenska.“

25 Okresný súd Bratislava IV, sp.zn. 39C/234/2005

26 Článok o sudcoch, ktorí mali súdiť politické procesy v minulom režime a aj naďalej sú sudcami.

Ďalším sudcom najvyššieho súdu, ktorému mal vydavateľ *Petit Press* zaplatiť finančnú náhradu vo výške 3.000.000 Sk (99.581 eur) bol Harald Stiffel. V spore o článku „Súdili disidentov, sú na Najvyššom súde“ zohľadnil prvostupňový súd skutočnosť, že „navrhovateľ ako verejný a ústavný činiteľ je osobou známou nielen širokej právnickej verejnosti, ale pre svoju publikačnú činnosť, aktívnu prácu na trestnej kodifikácii, judikačnú prácu, prednáškovú a pedagogickú aktivitu, aj verejnosti všeobecne“.

V spore **Slota v. Petit Press** navrhovateľ žaloval vydavateľa denníka *SME* pre články s titulom „Slota na úteku kradol“ a „ÚPN: Slota vykradol obchod“ s podtitulom „Ján Slota nevykrádal len autá v Rakúsku, ale aj textil a mäsiarstvo v obci Koš“. V článkoch autori vychádzali z materiálov Ústavu pamäti národa, z ktorých dovodili, že sa Slota v mladosti, pri pokuse o emigráciu dopustil krádeže. Okresný súd v tejto veci rozhodol, že vydavateľ je povinný sa Slotovi ospravedlniť a priznal mu tiež náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10.000 eur (požadovaná suma bola 65.000 eur), pričom uviedol, že „súd považoval predmetné nepravdivé tvrdenia na titulnej stránke denníka *SME*, ako tretieho najčítanejšieho denníka s pôsobnosťou na celom území SR, za zneváženie žalobcu ako poslancu NR SR, ako predsedu koalície strany a aj ako občana pred širokou verejnosťou a závažnou okolnosťou s negatívnym dopadom v spoločenskom okruhu žalobcu.“²⁷

Argument, že v prípade žalobcu ide o „osobu známu nielen širokej právnickej verejnosti, ale aj ostatným občanom“ na podporu priznania finančnej satisfakcie použil súd²⁸ aj v prípade **Fico v. Spoločnosť 7 Plus**. Fico žaloval vydavateľa spoločenského týždenníka za článok „Kto okradol Ficovú“, ktorý vyšiel v čase, keď bol známym opozičným politikom, predsedom významnej politickej strany a poslancom v parlamente. Súd konštatoval, že „Navrhovateľ ako právnik, v čase neoprávneného zásahu do osobnostných práv, bol osobou verejnou. Neoprávneným zásahom bolo v tomto ohľade zvlášť citelne znížené jeho spoločenské hodnotenie, zneváženie jeho odborné uznávanie, spochybnenie jeho dôveryhodnosť a vážnosť, bolo ohrozené jeho ďalšie uplatnenie v tejto odbornej oblasti. Tu treba zdôrazniť, že zásah bol umocnený skutočnosťou, že verejnosť veľmi citlivo reaguje na prípady zneužívania postavenia politikov požívaním protekcie či iných nenáležitých výhod, ich uprednostňovanie pred bežnými občanmi vníma verejnosť značne negatívne ako odsúdeniahodné.“

Naopak, v prípade osôb, ktoré nie sú verejne činné a verejne známe, súd priznal len relatívne nízku finančnú náhradu nemajetkovej ujmy. Tri fyzické osoby sa domáhali satisfakcie za to, že ich fotografie boli bez ich súhlasu a vedomia použité v reklamnej kampani propagujúcej tabakové výrobky a fajčenie. Ich práca a predovšetkým osobné presvedčenie boli v rozpore s propagáciou fajčenia, navyše, jedna z dotknutých osôb bola kuchárkou na škole, ktorá bola zapojená do súťaže „zdravá škola“. Krajský súd konštatoval, že táto skutočnosť hrubo zasiahla do života, občianskej cti a súkromia navrhovateľov, avšak v konaní sa nepreukázalo, že by táto neoprávnená ujma presiahla rámec blízkeho bydliska a práce navrhovateľov, hoci súťaž mala celoslovenskú pôsobnosť. V prípade navrhovateľov nejde o známe osobnosti ani o osobnosti verejného a spoločenského života. Navyše, súd sa nestotožnil so záverom prvostupňového súdu, že treba prihliadnúť na majetkovú výhodu získanú odporcom použitím obrazového snímku, lebo takéto hľadisko zo zákona nevyplýva. Odvolací súd preto znížil sumu priznanú prvostupňovým sú-

27 Okresný súd Žilina, 4C/124/2008

28 Krajský súd v Bratislave, 8Co/178/2007

dom – a namiesto 300.000 Sk (9.958 eur) priznal každému zo žalobcov len sumu 75.000 Sk (2.489 eur). Dovolací súd²⁹ sa stotožnil s názorom odvolacieho súdu s odôvodnením, že „navrhovateľa totiž v konaní nepreukázali splnenie zákonných predpokladov pre priznanie nemajetkovej ujmy vo vyššej čiastke“.

OSOBA, KTORÁ SA DOMÁHA OCHRANY SVOJICH OSOBNOSTNÝCH PRÁV, JE SUDCOM

Dôvodom, ktorý súdy osobitne zohľadňujú, je sudcovská funkcia žalobcu. Súdy pritom vychádzajú z predpokladu, že neoprávnený zásah voči sudcovi ohrozuje nezávislosť justície ako takej a tiež, že sudca má obmedzenú možnosť reagovať na kritiku svojej osoby. Slovenské súdy však majú tendenciu považovať príslušnosť k sudcovskému stavu za osobitný dôvod zvýšenej ochrany sudcov oproti iným osobám (aj neznámym), bez ohľadu na to, že podľa Európskeho súdu pre ľudské práva sú aj sudcovia považovaní za osoby verejného záujmu (verejne činné osoby), i keď so zvýšenou ochranou, avšak len v porovnaní s politikmi.

Okresný súd v spore sudcu **Harabina v. Petit Press** uviedol, že: „Uplatnenú výšku náhrady nemajetkovej ujmy mal súd za spravodlivú a primeranú následkom zásahu, pričom súd prihladal k tomu, že nepravdivé tvrdenia o žalobcovi vo verejnosti v značnej miere znížili jeho dôveryhodnosť a česť tak v rodinnom ako aj v profesionálnom živote a táto česť je pri výkone sudcovskej moci ťažisková. Skutočnosti uvedené v predmetných článkoch **nabádajú čitateľskú verejnosť len k vyvodeniu si záveru o nemorálnom, nečestnom a protiprávnom konaní žalobcu pri výkone jeho profesie – sudcu.** ... Priznaná náhrada je primeraná i postaveniu žalobcu v spoločnosti – predsedu trestného senátu, bývalého predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, t.j. ministra spravodlivosti Slovenskej republiky.“³⁰ Odvolací súd³¹ osobitne zdôraznil, že „**preto je potrebné zachovať autoritu a nestrannosť justície, čo predstavuje jednu zo základných ústavných hodnôt právneho štátu, ktorá môže byť ohrozená, ak budú sudcovia vystavení bezdôvodnej kritike. Je nesporné, že je potrebná nutnosť dôvery v právny poriadok a justíciu, ochrana autority a nestrannosti súdництва, výkon spravodlivosti, ako aj brať do úvahy nemožnosť sudcu reagovať na kritiku svojej osoby.** ... Priznaná nemajetková ujma vo výške 1.000.000 Sk je preto primeraná. Je nesporné, že zásah do cti navrhovateľa, najmä v jeho rodinnom a pracovnom živote, ako aj medzi priateľmi, spôsobili nepravdivé tvrdenia, že odsúdil katolíckeho kňaza za prejavy viery uverejnené na strane prvej denníka SME...“

V inom spore sudcu **Harabina v. Perex** zase súd považoval za dôvod na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch aj skutočnosť, že „k zverejneniu difamujúcich tvrdení došlo v čase, kedy sa žalobca opätovne uchádzal o funkciu predsedu najvyššieho súdu.“³² Odvolací súd³³ v tejto veci navyše poukázal na to, že „navrhovateľ ako predstaviteľ súdnej moci /nie politik/ nemusí znášať tzv. znížený prah kritiky svojej osobnosti a zásahu do chránených osobnostných práv, práve naopak, už titulom **nezávislosti súdnej moci a jej špecifického postavenia v trojdelení moci v štáte, ktoré je najviac citlivé na dôveru verejnosti,** treba takýto zásah posudzovať ako zásah väčšej intenzity, mal odvolací súd za to, že ... sumu 3.000.000 Sk titulom nemajetkovej ujmy považoval za primeranú.“

29 Najvyšší súd Slovenskej republiky, 1 Cdo 89/97

30 Okresný súd Bratislava I, 19C/139/2005

31 Krajský súd v Bratislave, 6Co 392/2007

32 Okresný súd Bratislava V, 42 Coch 2/03

33 Krajský súd v Bratislave, 9Co 213/05

Príslušnosť k sudcovskému stavu súdy osobitne zohľadňovali napr. aj v sporoch sudcu Minárika s vydavateľom týždenníka. týždeň alebo sudcu Stiffela s vydavateľom denníka SME (viď vyššie). Podobne konštatoval aj v spore sudcu Polku s vydavateľom týždenníka Plus 7 dní, ktorý uverejnil článok – glosu pod názvom „Slovensko sa súdi“. Glosa bola venovaná sporom sudcov s médiami o ochranu osobnosti, pričom v článku bol spomenutý aj sudca Polka s poukazom na sumy, ktoré mal „vysúdiť“ v takýchto konaniach od médií a od Ministerstva spravodlivosti. V článku bola nesprávne uvedená suma (namiesto 6 miliónov Sk autor uviedol sumu 5 miliónov Sk), v ďalšom prípade, kedy autor písal o sume 13 miliónov Sk náhrady nemajetkovej ujmy, išlo o neprávoplatný rozsudok, čo však z článku nevyplývalo, a napokon informácie o spore s Ministerstvom spravodlivosti neboli podľa sudcu Polku pravdivé. Navyše, sudca Polka namietal aj spojenie jeho občianskoprávných vecí s príkladom o korupcii v súdnictve, čo považoval tiež za zásah do svojich osobnostných práv. Polka žiadal od vydavateľa okrem ospravedlnenia aj náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú mu všeobecné súdy priznali vo výške 250.000 Sk (8.298 eur). Pri jej vyčíslení súd konštatoval, že závažnosť vzniknutej ujmy súd videl v tom, že žalobca ako sudca okresného súdu má zodpovedné postavenie v spoločnosti a uvedením jeho mena do kontextu článku, v ktorom sa naznačuje korupčné konanie v súdnictve, mohlo nalomiť dôveru verejnosti v širšej miere alebo v postavení účastníkov v konaniach, v ktorých predsedá ako zákonný sudca. Okrem toho žalobca pracuje v Žiline, žije v žilinskom okrese, kde anonymita je menšia a spoločenská kontrola intenzívnejšia.³⁴

OBVINENIE Z TRESTNÉHO ČINU, KTORÝ VŠAK NEBOL PREUKÁZANÝ

V spore **Lexa v. Petit Press** namietal navrhovateľ, že článkom uverejneným v denníku SME pod titulom „Kauza mala slúžiť na diskreditáciu biskupa Baláza“ uverejnil denník nepravdivé tvrdenia a zasiahol tým okrem iného aj do jeho práva na prezumpciu neviny. Okresný súd sa stotožnil s argumentáciou navrhovateľa a priznal mu náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 milión Sk (33.193 eur). Odôvodnenie je v časti týkajúcej sa vyčíslenia finančnej náhrady pomerne stručné a všeobecné, keď súd³⁵ konštatuje, že „Navrhovateľ bol ako bývalý riaditeľ SIS obžalovaný z trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a bol spod obžaloby oslobodený a v obžalobe zo dňa 11. 12. 2000 sa nekládlo obžalovanému navrhovateľovi ... za vinnu, že by tento svojím konaním, teda tým, že podpísal JUDr. Svěchtovi jeho žiadosť o uvoľnenie daných 200.000,- USD, diskreditoval Biskupský úrad, konkrétne mons. Rudolfa Baláza – sídelného biskupa Banskobystrickej diecely a práve predmetný článok mu spôsobil ujmu.“

Podobne v spore **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** odvolací súd³⁶ uviedol, že „zásah bol umocnený skutočnosťou, že verejnosť veľmi citlivo reaguje na prípady zneužívania postavenia politikov požívaním protekcie či iných nenáležitých výhod, ich uprednostňovanie pred bežnými občanmi vníma verejnosť značne negatívne ako odsúdeniahodné. ... Výška peňažnej satisfakcie je determinovaná aj závažnosťou obvinenia, pretože **čím je závažnejšie, tým je aj verejnosť viacej dezinformovaná.**“ V tomto prípade autorka článku poukázala na to, že prípad krádeže auta Ficovej manželky bol podozrivý a neštandardne rýchle objasnený.

34 Parafráza z rozhodnutia II. ÚS 152/2008

35 Okresný súd Bratislava I 7C 239/2004

36 Krajský súd v Bratislave, 8 Co 178/2007

Obvinenie z trestného činu, ktorý osoba nespáchala, je považované všeobecne za závažný zásah do osobnostných práv a to aj v prípade osôb, ktoré nie sú verejne známe. Súd napr. prisúdil sumu 50.000 Sk (1.659 eur), pričom išlo o sumu požadovanú žalobcom, za to, že žalobca bol v denníku nesprávne označený nie za „oznamovateľa“, ale za „páchatela“ trestného činu. Táto skutočnosť negatívne poznačila predovšetkým jeho povest a postavenie na pracovisku. Prvostupňový súd priznal žalobcovi najskôr sumu 3.000 Sk (99 eur), až odvolací súd mu priznal sumu, akú žalobca žiadal. Konečné rozhodnutie vydal dovolací súd,³⁷ ktorý túto sumu potvrdil s odôvodnením, že „pravde sa prieciacie údaje v uverejnenom článku zasiahli do mimoriadne citlivej oblasti života fyzickej osoby – občianskej bezúhonnosti, cti a vážnosti v spoločnosti. Žalobca bol totiž v rozpore so skutočnosťou označený za páchatela trestnej činnosti, ktorá je všeobecne považovaná za protispoločenskú a nemorálnu a ako taká je spoločnosťou odsudzovaná. Dovolací súd vzal zreteľ tiež na skutočnosť, že táto trestná činnosť postihla obchodnú spoločnosť, v ktorej žalobca pracoval a bol zaradený do riadiacej funkcie; článok ho teda znevážil ako pracovníka a vedúceho priamo v bezprostrednom kolektíve osôb, s ktorými sa denne stýkal. ... Vzhľadom na obsah dovolania dovolací súd dodal, že s prihliadnutím na okolnosti zásahu do nemajetkovej sféry života žalobcu nebolo vôbec potrebné skúmať, konkrétne aká majetková ujma žalobcovi vznikla týmto zásahom; pre účely priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch bolo postačujúce zistiť, k zásahu akej povahy došlo, do ktorého z osobnostných práv a akým rozsahom dopadu a s akými následkami v nemateriálnej sfére osobnosti žalobcu bolo zasiahnuté. Výšku náhrady, ktorú žalobca v konaní požadoval, považuje aj dovolací súd za primeranú všetkým okolnostiam, ktoré, ako je uvedené vyššie, vzal na zreteľ.“

MOTÍV

V spore **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** súd priznal žalobcovi finančnú náhradu vo výške 33.139 eur aj preto, že „Určujúcim pri posudzovaní výšky peňažnej satisfakcie je **motív**, ktorý v danom prípade vybočil z medzi legitimity, keď **zverejnenie nepravdivých informácií nebolo dominantne motivované snahou o objektívne informovanie verejnosti o veciach verejného záujmu, ale vyznievalo skôr útočne**. Významná je aj skutočnosť, že autorka článku sa nedôvodne spoliehala na pravdivosť súkromných informácií získaných od zdroja z P. a postupovala s hrubou nebanalivosťou, keď nevykonala sama objektívny prieskum a neoverila si tak oficiálnou cestou ich dôveryhodnosť.“ Krajský súd³⁸ v tomto prípade spochybnil spôsob, akým novinárka vykonávala svoju profesiu, pričom hodnotil nielen obsah jej príspevku (tým, že údaje nevykonala objektívny prieskum), ale aj formu (príspevok vyznieval „skôr útočne“).

Škandalizácia, osočovanie a ohováračské ciele, ktoré mal sledovať príspevok v denníku Pravda, považoval súd za významné pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy aj v prípade **Harabin v. Perex** (viď ďalej).

FUNKCIA NÁHRADY NEMAJETKOVEJ UJMY

Funkcia finančnej náhrady by mohla byť tiež faktor, ktorý pomáha pri vyčíslňovaní takejto náhrady. Súdny však k funkcii finančného zadosťučinenia vyjadrujú len zriedka.

1. Náhrada nemajetkovej ujmy je efektívnym vyvažovacím prostriedkom proti neoprávneným zásahom

Súdy aj právna teória považujú náhradu nemajetkovej ujmy (a jej hrozbu) aj za efektívny vyvažovací prostriedok proti neoprávneným zásahom do osobnostných práv v situácii, kedy sa dotknutá osoba môže len spätne brániť (ohradiť, vysvetliť) voči neprimeraným a nezákonným zásahom. Tak to konštatoval súd³⁹ napr. v spore **Harabin v. Perex**: „i keď suma 3.000.000 Sk sa javí ako vysoká, nemožno strácať zo zreteľa pri aplikácii § 13 Obč. zákonníka, že práve toto ustanovenie umožňuje v súčasných spoločenských podmienkach, najmä v podmienkach odstránenia cenzúry a nastolenia plnej slobody prejavu v médiách, použiť **účinný vyvažovací právny prostriedok v boji proti nežiaducim /a vo verejnosti široko pôsobiacim/ neoprávneným zásahom do osobnosti fyzických osôb, zvlášť zásahom sledujúcim škandalizujúce, osočujúce a ohováračské ciele**, a preto sumu 3.000.000 Sk titulom nemajetkovej ujmy považoval za primeranú.“

2. Preventívna funkcia finančnej náhrady

V spore **Slota v. Petit Press** súd zdôraznil preventívnu funkciu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch: „Súd je tohto názoru, že občianskoprávna ochrana osobnosti môže byť v súčasných podmienkach účinná len vtedy, ak aj výška plnenia uložená rušiteľovi bude postihnutej fyzickej osobe zaisťovať nielen primerané zadosťučinenie zodpovedajúce závažnosti vzniknutej nemajetkovej ujmy, **ale bude pôsobiť preventívne**. Súd dospel k záveru, že priznaná suma 10.000 eur je primeraná a môže prispieť k zmierneniu vzniknutého stavu týmto neadekvátnym zásahom **a na druhej strane nespôsobuje takú ujmu na strane žalovaného, ktorá by pôsobila represívne a znamenala znemožnenie jeho činnosti alebo pôsobila odradzujúco pred zverejnením iných legitímnych informácií**.“

V spore **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** bol predmetom žaloby článok v týždenníku pod názvom „Kto okradol Ficovú“, podľa ktorého mala polícia nadštandardne rýchlo a za použitia neštandardných postupov vypátrať auto, ktoré neznámy páchatel ukradol manželke žalobcu pani Svetlane Ficovej. Súd⁴⁰ priznal Ficovi finančnú satisfakciu v sume 33.139 eur, pričom konštatoval, že „zadosťučinenie v peniazoch ... sa tak stáva významným **stimulom**, ktorého prostredníctvom občianskoprávna úprava prispieva aj zo sociálno-psychologického hľadiska na upevnenie povinnosti každého subjektu, predovšetkým vydavateľov periodickej tlače, rozhlasových a televíznych vysielaní a reklamných spoločností, **rešpektovať telesnú a morálnu integritu osobnosti fyzických osôb – preventívna funkcia zadosťučinenia v peniazoch, ako špeciálna, tak i generálna**.“

3. Veľký časový odstup od zásahu do osobnosti spôsobuje neúčinnosť iných foriem satisfakcie

Na rozdiel od Európskeho súdu pre ľudské práva slovenské súdy považovali práve veľký časový odstup, ktorý uplynul od zásahu do osobnosti do rozhodnutia súdu, za jeden z dôvodov pre priznanie značnej finančnej náhrady.

Krajský súd v Bratislave⁴¹ v spore **Fico v. Spoločnosť 7 Plus** pri priznaní finančnej satisfakcie zdôvodnil svoje rozhodnutie aj tým, že „odvolací súd taktiež zohľadnil skutočnosť, že primárny spôsob zadosťučinenia v čase rozhod-

37 Najvyšší súd Slovenskej republiky, 4 Cdo 69/99

38 Krajský súd v Bratislave, 8 Co 178/2007

39 Krajský súd v Bratislave, 9 Co 213/05

40 Okresný súd Bratislava IV, 39C/234/2005

41 Krajský súd v Bratislave, 8 Co 178/2007

vania súdu je už **vzhľadom na odstup času natoľko oslabený, že svojim spôsobom stráca svoju funkciu, a preto je potrebné o to viac zvažovať priznanie zadostučenia finančného, ktoré sa tak z pozície podpornej satisfakcie stáva prioritnou**“.

Táto argumentácia by mohla byť aspoň teoreticky namieste, keby veľký časový odstup od neoprávneného zásahu do osobnosti po priznanie primeranej satisfakcie spôsobil vydavateľ, teda ten, kto sa mal dopustiť neoprávneného zásahu. Aj v tomto prípade má však súd iné procesné prostriedky na to, aby prípadne postihoval obštrukcie zo strany odporcu. Preto tento dôvod na priznanie sumy 33.139 eur je prinajmenšom otázný. Navyše, ako zdôraznil Európsky súd pre ľudské práva, ujma spôsobená žalobcovi uverejnením nejakého tvrdenia sa plynutím času môže znižovať (napr. prípad **Flux v. Moldavsko**).

HRANICE PRIZNANEJ VÝŠKY NÁHRADY NEMAJETKOVEJ UJMY

V spore **Harabin v. Perex** navrhovateľ žiadal, aby mu súd za niekoľko článkov a karikatúr uverejnených v denníku Pravda priznal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 miliónov Sk (331.939 eur). Súdny Harabinovi priznal náhradu vo výške 3.000.000 Sk a vo zvyšku sumy jeho návrh zamietli s odôvodnením, že takáto suma „by bola neprimeraná a nevedla by k odstráneniu a nahradeniu zásahu do osobných práv navrhovateľa, ale blížila by sa k úvahe o zneužívaní tohto prostriedku k neprípustnému obohacovaniu“. Ústavný súd v rovnakej veci sťažnosť vydavateľa denníka odmietol a hoci sa vyjadril k výške náhrady nemajetkovej ujmy (keďže vydavateľ ju namietal ako likvidačnú), veľa svetla do vyčíslovania finančnej náhrady nevniesol: „je nepochybné, že mantinely, v rámci ktorých by sa mala pohybovať takáto úvaha súdu, musia byť istým spôsobom dané, pričom táto ich danosť je závislá od individuality každého prípadu a zároveň musí byť podmienená dôvodmi, na ktorých sa priznanie zakladá. To však neznamená, že priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch musí mať pre určitý okruh zásahov do práv spojených s ochranou osobnosti taký rozsah, pri iných zase onaký. Podstatná je jedinečnosť prípadu a s tým spojená konkrétna intenzita zásahu a jej následky.“⁴²

Súd sa vo všeobecnosti nevyjadruje k tomu, či vôbec existuje nejaká horná hranica priznanej finančnej satisfakcie. Jedným z výnimočných rozhodnutí v tomto smere je rozhodnutie Najvyššieho súdu⁴³ ako dovolacieho súdu v spore **Stiffel v. Petit Press** (za článok „Súdili disidentov, sú na Najvyššom súde“ nižšie súdy priznali žalobcovi finančnú kompenzáciu vo výške 3.000.000 Sk, tj. 99.581 eur). Dovolací súd zrušil rozhodnutia nižších stupňov, vec im vrátil na nové prejednanie a hoci sa k výške priznanej náhrady priamo nevyjadril, konštatoval, že odôvodnenie rozsudkov nižších súdov postráda konkrétne dôvody, pre ktoré bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy v sume požadovanej žalobcom. Dovolací súd uviedol, že pri rozhodovaní o finančnej satisfakcii „**Súd musí brať zreteľ na prvoradú satisfakčnú funkciu priznávanej peňažnej čiastky, ktorou je zabezpečiť primerané zmiernenie nemajetkovej ujmy a s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu možno priznať aj citeľnú sumu napr. vtedy, ak pôvodca neoprávneného zásahu mal úmysel či dokonca zlý úmysel škandalizovať alebo ohovoriť určitú osobu alebo zámer si takýmto spôsobom pomôcť k určitému prospechu, na druhej strane však nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému**

obohacovaniu sa a ktoré by napr. pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napr. ujmy na zdraví či dokonca živote) **bagatelizovať**“. Je to jedno z mála rozhodnutí, kde súd poukazuje na iné, obdobné situácie neoprávnených zásahov do Ústavou garantovaných práv a naznačuje, že priznané sumy treba posudzovať aj s ohľadom na finančné odškodnenia priznané v týchto prípadoch.

Kým v sporoch verejne činných osôb majú súdy tendenciu priznávať finančnú náhradu vo výške niekoľkých desiatok až stoviek tisíc eur (státisíce až milióny slovenských korún), v prípade fyzických osôb, ktoré nie sú verejnosti známe, súdy priznávajú neporovnateľne nižšiu sumu náhrady. V kauze brutálne zavraždeného Mária Goral priznal súd matke náhradu 100.000 Sk (3.319 eur), hoci žiadala sumu 250.000 Sk (8.298 eur) a z titulu nemajetkovej ujmy jej nebohého syna sumu 200.000 Sk (6.638 eur), hoci v jeho mene žiadala tiež 250.000 Sk (8.298 eur). Tieto neporovnateľne nižšie sumy oproti sumám priznaným politikom súd⁴⁴ priznal napriek tomu, že konštatoval, že „v predmetnom prípade sa odporca dopustil na synovi navrhovateľky trestného činu vraždy, a preto ide o najzávažnejší zásah do práv osobnosti, pričom je nesporné, že následky tohto zásahu nikdy nezanimknú (sú trvalé)“.

Odvolací súd⁴⁵ v tejto veci potvrdil, že „Syn navrhovateľky Mária Goral sa stal obeťou útoku len preto, že bol Róm. Takýto diskriminačný motív trestného činu odporcu je v rozpore s článkom 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, je hlboko ponižujúci a spôsobilý v značnej miere znížiť nielen dôstojnosť priamej obeť, ale aj jej pokrvných príbuzných, ktorí práve aj s ohľadom na motív neoprávneného zásahu do ľudských práv dôvodne túto ujmu prežívajú ako vlastnú. Predovšetkým sa to týka matky obeť. Aj vzhľadom na neodstrániteľný následok tohto protiprávneho konania odporcu teda obtojí právo na náhradu nemajetkovej ujmy a to nielen podľa medzinárodných dokumentov... ale aj priamo podľa § 13 ods. 2 a § 15 OZ.“. Čo sa týka výšky priznanej sumy súd uviedol: „**v tomto prípade bolo možné v rámci uvedených zákonných kritérií zohľadniť extrémne špecifické okolnosti a priznať nemajetkovú ujmu (finančné zadostučenie) i vo vyššej sume, napríklad v pôvodne uplatňovanom rozsahu. Pre správne posúdenie predmetnej veci a jej spravodlivé rozhodnutie je potrebné analyzovať všetky skutkové okolnosti, ktoré sú v kauzálnom vzťahu (príčinnej súvislosti) k spôsobenej ujme. Je nesporné, že odporca svojim úmyselným protiprávnym konaním (trestným činom vraždy) spôsobil synovi navrhovateľky neodstrániteľnú, teda absolútnu ujmu – smrť. Už táto okolnosť sama o sebe odôvodňuje priznanie peňažného zadostučenia vo väčšom rozsahu, aj keď je vopred jasné, že presný finančný ekvivalent za ľudský život nie je možné určiť. V tomto prípade však z rozsudkov vydaných v trestných konaniach, ktorými bol odporca právoplatne odsúdený, vyplýva, že k uvedenému neodstrániteľnému následku došlo za extrémnych okolností, pretože skutok vykonal brutálnym spôsobom (obeť ležiacu na zemi polial najmenej 2 del zmesi benzínu s polystyrénom a vzápätí ju zapalovačom zapálil), s trýznivými následkami (popáleniny II. a III. stupňa o celkovom rozsahu 63 % povrchu tela, v dôsledku ktorých vznikol u poškodeného popáleninový šok so zápalom pľúc, následkom čoho poškodený po 10 dňoch dňa 31. 07. 1995 zomrel) a zo zavrhnutia hodných pohnútok (z nenávisťi voči rómskemu etniku). Ide teda o tak závažné a extrémne okolnosti, ktoré**

42 III. ÚS 238/08

43 Najvyšší súd SR, 4 Cdo 171/2005

44 Podľa rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici, 17 Co 421/04

45 Krajský súd v Banskej Bystrici, 17 Co 421/04

jednoznačne odôvodňujú priznanie finančného zadostučinenia vo väčšom rozsahu. Navrhovateľka sa však neodvolala ohľadom výšky priznaného zadostučinenia, preto odvolací súd nerozhodoval o vyššej sume finančnej náhrady.

Zhrnutie

Z vyššie citovaných rozhodnutí možno zhrnúť, že slovenské všeobecné súdy (na rôznych stupňoch rozhodovania) zohľadňujú nasledovné kritériá pri priznávaní náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch:

- **Dôstojnosť fyzickej osoby bola v značnej miere znížená**
- **Profesijná dôstojnosť a česť (sudcu) bola v značnej miere znížená**
súdy vzhľadom na okolnosti prípadu zohľadňujú, či bola dôstojnosť osoby (alebo jej profesijná dôstojnosť a česť) znížená v značnej miere
- **Namietaný zásah do osobnosti spôsobili médiá**
ak neoprávnený zásah do osobnosti spôsobili médiá, predpokladá sa, že takýto zásah mal širokú publicitu, čo samo o sebe odôvodňuje priznanie finančnej náhrady nemajetkovej ujmy
- **Osoba, o ktorej médiá písali, je verejne známa**
hoci súdy v zahraničí verejne známym osobám (osobám verejného záujmu) priznávajú menšiu mieru ochrany v prípade kritiky, slovenské súdy aj túto skutočnosť osobitne zohľadňujú pri priznávaní a vyčísľovaní náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch s poukazom na to, že neoprávnený zásah si z tohto dôvodu všimlo viac ľudí, ako by tomu bolo v prípade verejnosti neznámych osôb
- **Osoba, ktorá sa domáha ochrany svojich osobnostných práv, je sudcom**
sudcovia z titulu svojho postavenia sú slovenskými súdmi osobitne chránení, dokonca aj viac ako ľudia verejnosti neznámi

- **Nepodložené obvinenie z trestného činu**
nepravdivé obvinenie z trestného činu sa považuje vo všeobecnosti za závažný zásah do osobnostných práv, ktorý by mal byť kompenzovaný aj finančnou satisfakciou
- **Motív**
súdy zohľadňujú aj motív neoprávnených zásahov, osobitne ak sa neoprávneným zásahom sledovala škandalizácia, osočovanie a ohováranie osoby
- **Funkcia náhrady nemajetkovej ujmy:**
 - (i) **Náhrada nemajetkovej ujmy je efektívnym vyvažovacím prostriedkom proti neoprávneným zásahom:** pri nedostatku iných prostriedkov
 - (ii) **Preventívna funkcia finančnej náhrady**
 - (iii) **Veľký časový odstup od zásahu do osobnosti spôsobuje neúčinnosť iných foriem satisfakcie:** kým Európsky súd pre ľudské práva dlhší časový odstup považoval za faktor, ktorý zmiernil ujmu dotknutej osoby, slovenský súd práve touto skutočnosťou odôvodnil priznanie finančnej náhrady
- **Hranice priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy**
zákon ani súdy nestanovili hornú hranicu možnej finančnej náhrady nemajetkovej ujmy, všeobecne však prevláda tendencia, že osoby verejne známe a činné (politici, sudcovia), zvyčajne vysúdia v konaniach niekoľkonásobne vyššie sumy finančnej satisfakcie ako osoby verejnosti neznáme. A to dokonca aj v prípade, ak neznáme osoby žiadajú finančnou satisfakciou kompenzovať takú ujmu na osobnostných právach, akou je brutálna a násilná smrť blízkeho člena rodiny zo zavrhnutiahodných pohnútok, pričom táto ujma je nezvratiteľná.

4. Prístup slovenských súdov a porovnanie s prístupom v USA a na Európskom súde pre ľudské práva

POROVNANIE ROZHODNUTÍ SLOVENSKÝCH SÚDOV, EURÓPSKEHO SÚDU A PRAVDEPODOBŇÝCH ROZHODNUTÍ SÚDOV V USA V PRÍPADOCH TÝKAJÚCICH SA POŠKODENIA DOBREJ POVESTI

Porovnávací tabuľka na konkrétnych prípadoch riešených slovenskými súdmi a prípadne aj Európskym súdom ukazuje, aký je rozdiel medzi prístupom slovenských súdov, Európskeho súdu a súdov v USA. Osobitne sú v tabuľke uvedené výšky náhrady ujmy, ktoré boli za poškodenie povesti priznané žalobcom na slovenských súdoch, v prípadoch už rozhodnutých Európskym súdom je uvedené, akú výšku náhrady ujmy by vysúdili

po zohľadnení rozhodnutia Európskeho súdu, v prípadoch neriešených Európskym súdom je uvedené, aké kritériá by Európsky súd zohľadnil pri posudzovaní prípadu, a v tabuľke je tiež uvedené, ako by pravdepodobne rozhodli súdy v USA. V časti týkajúcej sa Európskeho súdu uvádzame aj sumu, ktorú musel zaplatiť štát (Slovenská republika) na základe rozsudku Európskeho súdu za to, že porušil práva sťažovateľa (táto suma spravidla zahŕňa náhradu finančnej ujmy, ktorú sťažovateľ utrpel v dôsledku rozsudku vnútroštátneho súdu, náhradu nemajetkovej resp. morálnej ujmy a náhradu trov konania na Európskom súde).⁴⁶

⁴⁶ Popis prípadov a rozhodnutí súdov vo veci Hrico v. Slovensko, Rádio Twist v. Slovensko, Feldek v. Slovensko a Klein v. Slovensko bol je spracovaný na základe publikácie Drgonec, J.: *Základy masmediálneho práva*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008.

HRICO v. SLOVENSKO		
<p><i>Popis prípadu:</i> Týždenník Domino efekt uverejnil články o spore na ochranu osobnosti medzi spisovateľom Feldekom a ministrom Slobodníkom. V článkoch bol kritizovaný sudca a predseda senátu Najvyššieho súdu Štefanko za rozhodnutie v prospech ministra Slobodníka, pričom súdne konanie a rozhodnutie bolo označené ako „tragikomická fraška“, „hanebné rozhodnutie“, „čudné uvažovanie“ alebo „právny paškvil“. V jednom z článkov boli uvedené výhrady k tomu, že sudca Štefanko kandiduje vo voľbách za Kresťansko-sociálnu úniu, ktorá má pozitívny názor na obdobie tzv. Slovenského štátu. Článok naznačoval, že tým sudca zároveň dáva najavo svoj názor na súdny spor, pretože predmetný spor Feldek – Slobodník sa práve týka hodnotenia tohto obdobia.</p>		
Rozhodnutie súdu na Slovensku	Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Vnútroštátne súdy rozhodli, že vydavateľ a šéfredaktor týždenníka p. Hrico poškodil dobrú povesť sudcu Štefanka. Súd uložil p. Hricovi povinnosť zaplatiť 50 000 Sk.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 50 000,- Sk</p> <p>Podľa vnútroštátnych súdov výrazy použité v článkoch prekročili hranice objektívnej a prijateľnej kritiky, boli znevažujúce a diskreditujúce, články boli spôsobilé vyvolať v čitateľoch dojem zaujatosti sudcu Štefanka a navyše články o ňom písali, ako keby bol jediným autorom súdneho rozhodnutia, hoci bol iba jedným sudcom z trojčlenného senátu.</p>	<p>Európsky súd rozhodol, že články zverejnené p. Hricom boli v súlade so slobodou prejavu a slovenské súdy porušili jeho právo na slobodu prejavu.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 0,-</p> <p>Štát musel zaplatiť: 3030,- eur (91 280,- Sk)</p> <p>Európsky súd v rozhodnutí uznal, že výrazy použité v článkoch, najmä výraz „právny paškvil“, boli silné. Európsky súd však uviedol, že hranice prijateľnej kritiky sú širšie u takého sudcu, ktorý vstúpi do politického života. To urobil aj sudca Štefanko, keď kandidoval za politickú stranu. Podľa Európskeho súdu súčasťou novinárskej slobody je aj právo zveličovať a preháňať. Európsky súd uviedol, že hoci sudca bol len jedným z členov senátu, predsedal tomuto senátu a teda sa podieľal na zodpovednosti za rozhodnutie senátu. Európsky súd ďalej konštatoval, že súdne konanie, v ktorom rozhodoval sudca Štefanko, sa týkalo otázok verejného záujmu, ohľadom ktorých prebiehala aj politická debata. Vzhľadom na tieto okolnosti bola kritika sudcu Štefanka v súlade so slobodou prejavu a odsúdenie p. Hrica bolo porušením jeho základného práva.</p>	<p>Súd v USA by žalobu sudcu Štefanka pravdepodobne zamietol a sudca by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Články zverejnené p. Hricom neobsahovali nepravdivé tvrdenia faktov o sudcovi Štefankovi, ale iba hodnotenie sudcu (hodnotiace úsudky a názory na neho).</p> <p>Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>V USA je žalovateľné iba zverejnenie nepravdivých faktov a aj v tom prípade by musel sudca preukázať, že týždenník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

RÁDIO TWIST v. SLOVENSKO

Popis prípadu: Rádio Twist odvysielalo dňa 12. júna 1996 nahrávku telefonického rozhovoru medzi ministrom financií Kozlíkom a štátnym tajomníkom ministerstva spravodlivosti Dobříkom. Z nahrávky vyplynulo, že minister a štátny tajomník spolu komunikujú aj o kauze privatizácie Slovenskej poisťovne, odvolania nominantov SNS z poisťovne a následného násilného obsadenia budovy poisťovne, teda o udalosti, ktorá spôsobila vážnu koalíčnú krízu. Redaktorka Rádia Twist vo svojom následnom komentári uviedla plné mená osôb, ktoré vystupovali v nahrávke.

Za istý čas po zverejnení tejto nahrávky bol bývalý štátny tajomník Dobřík zvolený za sudcu Ústavného súdu SR.

Pán Dobřík podal na rádio Twist žalobu na ochranu osobnosti z dôvodu, že rádio odvysielalo nahrávku získanú nezákonným spôsobom, ktorá poškodila jeho povesť a vážnosť v spoločnosti a narušila dôveru medzi ním a ministrom spravodlivosti, pričom tiež tvrdil, že rozhovor nebol odvysielaný celý a odvysielané výroky boli vytrhnuté z kontextu.

Rozhodnutie súdu na Slovensku	Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Vnútroštátne súdy rozhodli, že Rádio Twist poškodilo dobrú povesť bývalého štátneho tajomníka Dobříka. Súd uložil Rádiu Twist povinnosť zaplatiť 100 000 Sk a ospravedlniť sa.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 100 000,- Sk</p> <p>Podľa vnútroštátnych súdov dôstojnosť p. Dobříka ako verejného činiteľa bola v značnej miere znížená, pretože nahrávka bola predmetom komentárov v tlači a televízii. Súdly uviedli, že ochrana súkromia sa vzťahuje aj na rozhovory verejne činných osôb a že zverejnením telefonického rozhovoru, ktorý mal súkromnú povahu, došlo k neoprávnenému zásahu do súkromia.</p> <p>Súdly tiež zdôraznili, že už to, že nahrávka bola získaná nezákonne a napriek tomu bola odvysielaná, je neoprávneným zásahom do osobnostných práv. Podľa súdov ju preto rádio Twist nemalo odvysielat, ale mohlo situáciu iba komentovať.</p> <p>Vláda v konaní pred Európskym súdom tiež namietala, že odvysielanie nahrávky poškodilo dobrú povesť p. Dobříka aj preto, že nahrávka bola ťažko zrozumiteľná, nejasná, nebolo z nej možné zistiť žiadne jednoznačné a podstatné informácie, a jej odvysielanie vyvolalo nepravdivý dojem, že p. Dobřík bol zapletený do udalosti týkajúcej sa privatizácie Slovenskej poisťovne.</p>	<p>Európsky súd rozhodol, že zverejnenie nahrávky rádiom Twist bolo v súlade so slobodou prejavu a slovenské súdy porušili právo rádia Twist na slobodu prejavu.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 0,-</p> <p>Európsky súd v rozhodnutí uviedol, že nemôže akceptovať záver, že rozhovor mal súkromnú povahu, pretože prebehol medzi ministrom a štátnym tajomníkom a týkal sa mocenského zápasu o významnú Slovenskú poisťovňu. Kontext a obsah rozhovoru bol preto podľa Európskeho súdu jasne politický a nebol v ňom žiadny rozmer týkajúci sa súkromného života. Verejne činné osoby musia preukázať vyššiu mieru tolerancie.</p> <p>Európsky súd tiež uviedol, že otázky privatizácie štátom vlastenej spoločnosti (ako je napr. Slovenská poisťovňa) sú nepochybne otázkami všeobecného záujmu. Podľa Európskeho súdu v okolnostiach prípadu preto nie je relevantné, či bola nahrávka jasne počuteľná alebo či viedla k ďalšej verejnej debате.</p> <p>Ohľadom argumentu vnútroštátnych súdov, že nahrávka bola získaná nezákonne, Európsky súd uviedol, že rádio Twist nahrávku iba odvysielalo a nie je zodpovedné za jej vyhotovenie a iba samotný fakt, že nahrávku nezákonne vyhotovila nejaká tretia osoba nemôže zbaviť ochrany rádio, ktoré nahrávku odvysielalo. Navyše podľa Európskeho súdu z okolností vyplýva, že novinári v rádiu Twist konali v dobrej viere a chceli informovať verejnosť. Európsky súd tiež podotkol, že keďže p. Dobřík bol po určitom čase od odvysielania nahrávky zvolený za sudcu Ústavného súdu SR, nezdá sa, že by nahrávka poškvrnila jeho povesť. Preto Európsky súd rozhodol, že dôvody, ktoré uviedli vnútroštátne súdy pre „odsúdenie“ rádia Twist sú malicherné a nedostatočné a odsúdením prišlo k porušeniu slobody prejavu rádia Twist.</p>	<p>Súd v USA by žalobu p. Dobříka pravdepodobne zamietol a p. Dobřík by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Neboli zverejnené nepravdivé fakty, ale išlo o zverejnenie autentického zvukového záznamu rozhovoru. V USA je žalovateľné iba zverejnenie nepravdivých faktov a aj v tom prípade by musel verejný činiteľ preukázať, že rádio zverejnilo nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

FELDEK v. SLOVENSKO		
<p><i>Popis prípadu:</i> Spisovateľ Feldek po menovaní vlády v roku 1992 uverejnil vyhlásenie, v ktorom vyjadril vážne znepokojenie nad vývojom v Slovenskej republike a obavy o udržanie demokratického charakteru štátu. Vo vyhlásení uviedol, že vyšla najavo „fašistická minulosť“ ministra kultúry Slobodníka a vyzval ministra na odstúpenie. Tento výraz použil na základe toho, že sa dozvedel, že minister Slobodník bol členom Hlinkovej mládeže a keď mal 17 rokov, bol účastníkom teroristického kurzu v obci Sekule. Pán Slobodník však uviedol, že do Hlinkovej mládeže vstúpil iba preto, aby sa mohol zúčastniť celoslovenského turnaja v stolnom tenise, keďže podmienkou bola účasť v Hlinkovej mládeži. Ohľadom kurzu v Sekuliach p. Slobodník uviedol, že na kurz sa musel dostať, pretože mu to bolo prikázané povolačím rozkazom, o skutočnom účele kurzu sa dozvedel až na mieste a po 10 dňoch bol z kurzu vylúčený kvôli svojmu negatívnemu postoju ku kurzu.</p>		
Rozhodnutie súdu na Slovensku	Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Vnútroštátne sudy rozhodli, že spisovateľ Feldek poškodil dobrú povesť ministra Slobodníka. Sudy uložili Feldekovi povinnosť uverejniť ospravedlnenie a zaplatiť trovy vo výške 57 000 Sk.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 57 000,- Sk (trovy konania)</p> <p>Podľa vnútroštátnych súdov iba samotné členstvo v organizácii alebo účasť na kurze, po ktorom nasledovali žiadne ďalšie praktické aktivity, napríklad aktívna propagácia alebo realizácia fašistických cieľov, nemožno charakterizovať ako fašistickú minulosť. Vnútroštátne sudy uviedli, že nemožno akceptovať argument sťažovateľa, že jeho výrok o „fašistickej minulosti“ bol iba vyjadrením názoru a hodnotiacim úsudkom, pretože sa vo svojom vyhlásení neodvolal na konkrétne okolnosti (napr. členstvo v Hlinkovej mládeži a účasť na kurze v Sekuliach), z ktorých tento jeho hodnotiaci úsudok vyplýval.</p>	<p>Európsky súd rozhodol, že výrok p. Feldeka bol v súlade so slobodou prejavu a slovenské sudy porušili jeho právo na slobodu prejavu.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 0.-</p> <p>Štát musel zaplatiť: 565 000,- Sk</p> <p>Európsky súd v rozhodnutí uviedol, že vyhlásenie p. Feldeka bolo urobené ako súčasť politickej diskusie o veciach verejného záujmu a ako výraz znepokojenia nad politickým vývojom na Slovensku vo svetle historického pozadia krajiny a týkalo sa ministra, ktorý musí strpieť väčšiu mieru kritiky. Hoci podľa Európskeho súdu vyhlásenie p. Feldeka obsahovalo tvrdé slová, nebolo bez základu vo faktoch (skutkového základu). Súd odmietol argumentáciu vnútroštátnych súdov, že p. Feldek sa mal vo svojom vyhlásení výslovne spomenúť konkrétne fakty, z ktorých vyvodil svoj hodnotiaci úsudok o „fašistickej minulosti“, pretože vychádzal z informácií zverejnených v minulosti samotným pánom Slobodníkom, ktoré boli širšej verejnosti známe.</p> <p>Európsky súd tiež odmietol reštriktívny výklad pojmu „fašistická minulosť“ a uviedol, že tento pojem je široký a môže vyvolávať rôzne predstavy o jeho význame – pričom jednou z predstáv môže byť tá, že osoba bola vo fašistickej organizácii ako člen, hoci to nebolo spojené s osobitnými aktivitami propagujúcimi fašistické ciele.</p>	<p>Súd v USA by žalobu p. Slobodníka pravdepodobne zamietol a p. Slobodník by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Články zverejnené p. Feldekom neobsahovali nepravdivé tvrdenia faktov o p. Slobodníkovi, ale iba hodnotenie (hodnotiace úsudky a názory na neho).</p> <p>Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>V USA je žalovateľné iba zverejnenie nepravdivých faktov a aj v tom prípade by musel sudca preukázať, že týždenník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

KLEIN v. SLOVENSKO		
<p><i>Popis prípadu:</i> Novinár p. Klein napísal do týždenníka Domino efekt článok, v ktorom štiplovo kritizoval arcibiskupa Sokola. Okrem iného v článku uviedol tento výrok: „Tento primas prvej kresťanskej cirkvi nemá v sebe ani toľko cti ako primas poslednej cigánskej kapely v sláku. Vôbec nechápem, prečo slušní katolíci nevystúpia z organizácie, na čele ktorej je taká obľuda...“</p>		
Rozhodnutie súdu na Slovensku	Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Vnútroštátne sudy rozhodli, že p. Klein sa dopustil trestného činu hanobenia náboženského presvedčenia. Sudy novinára Kleina odsúdili na peňažný trest 15 000 Sk, a ak by ho nezaplatil, na odňatie slobody na 1 mesiac.</p> <p>Uložená pokuta: 15 000,- Sk</p> <p>Podľa vnútroštátnych súdov tým, že „hanobil“ najvyššieho predstaviteľa rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku, urážal aj členov katolíckej cirkvi a hrubo znevážil a potupil značné množstvo obyvateľov pre ich katolícke vyznanie.</p>	<p>Európsky súd rozhodol, že výroky p. Kleina boli v súlade so slobodou prejavu a jeho odsúdením porušili slovenské sudy jeho právo na slobodu prejavu.</p> <p>Uložená pokuta: 0.-</p> <p>Štát musel zaplatiť: 11 210,- eur (337 712,- Sk)</p> <p>Európsky súd v rozhodnutí uviedol, že tvrdo vyjadrený názor p. Kleina sa týkal výlučne osoby vysokého predstaviteľa katolíckej cirkvi na Slovensku. Európsky súd uviedol, že neakceptuje záver, že p. Klein svojimi výroky znevážil a zneuctil časť obyvateľstva pre ich katolícke vyznanie. Podľa Európskeho súdu sú dôvody uvádzané vnútroštátnymi súdmi pre odsúdenie p. Kleina „príliš úzkoprsé“ a nedostatočné. Európsky súd konštatoval, že keďže p. Klein kritizoval výlučne osobu arcibiskupa, jeho odsúdenie za trestný čin, bez ohľadu na prísnosť uloženého trestu, bolo neprimerané a v rozpore s Dohovorom.</p>	<p>Súd v USA by p. Kleina pravdepodobne oslobodil spod obžaloby a neuložil by mu žiadnu pokutu.</p> <p>Článok zverejnený p. Kleinom neobsahoval nepravdivé tvrdenia faktov o arcibiskupovi Sokolovi, ale iba hodnotenie (hodnotiace úsudky, názory na neho a satiru).</p> <p>Za zverejnenie iba samotných názorov, hodnotiacich úsudkov či satiry nemôže byť nikto odsúdený.</p> <p>V USA je žalovateľné iba zverejnenie nepravdivých faktov a aj v tom prípade by muselo byť preukázané, že p. Klein zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

MINÁRIK v. W PRESS		
<p><i>Popis prípadu:</i> Žalobca žaloval týždenník týždeň kvôli dvom príspevkom: v prvom z nich bola nesprávne uverejnená fotografia žalobcu namiesto fotografie sudcu Stiffela v článku „Pravda je drahá“. V článku sa okrem iného uvádzalo, že krajský súd priznal sudcovi Stiffelovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške cca 200-násobku priemernej mesačnej mzdy za článok publikovaný v denníku SME o tom, že sa tento sudca podieľal na politickom procese. Fotografia sudcu Minárika bola v článku uverejnená omylom. Druhý príspevok, ktorý Minárik žaloval, sa týkal príbehu politického väzňa Emila Šveca. V článku sa okrem iného uvádza tvrdenie Šveca o tom, že Minárik kvôli absencii zápisnice z rehabilitačného konania ponechal v platnosti pôvodný rozsudok za špiónáž.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Súdy rozhodli, že vydavateľ sa musí Minárikovi ospravedlniť a zaplatiť mu nemajetkovú ujmu.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 2 x 300.000 Sk (2 x 9.958 eur).</p> <p>Dôvodom bolo neoprávnené použitie fotografie sudcu bez jeho súhlasu, navyše nesprávne priradené k osobe.</p> <p>Čo sa týka druhého článku, obsahoval nepravdivé tvrdenia, „autor zanedbal svoje povinnosti“, „išlo o nekompetentné vyjadrenie sa v predmetnom článku a skreslenie celej situácie ohľadom konania o obnove konania“. Podľa súdu bol článok „koncipovaný rafinovane s úmyslom znevažovať navrhovateľa“, ktorý mal „podsunúť čitateľom záver, že ako sudca rozhodoval nespravodlivo a tendenčne“. V konečnom dôsledku nekvalifikované a nedôsledné spracovávanie údajov zo strany autora článku znamená protiprávny stav. Vydavateľ sa nezabíva zodpovednosťou ani tým, že údaje citoval tretiu osobu (Šveca) a ani tým, že išlo o hodnotiaci úsudok, pretože tento podľa súdov postrádal pravdivý faktický základ. Súdy tiež zohľadnili fakt, že týždenník vychádza s celoslovenskou pôsobnosťou.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu (pôsobenie sudcov počas komunistického režimu) • navrhovateľ je verejne činná osoba a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky, hoci ako sudca požíva zvýšenú ochranu oproti politikom • právo médií na ospravedlniteľný omyl v súvislosti s odborným hodnotením právneho postupu sudcu Minárika, ESLP by skúmal, či médiá vykonali dostatočný prieskum, či prezentovali tvrdenia vyvážené, či poskytlí možnosť brániť sa • vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii by súd skúmal, či je jej výška primeraná 	<p>Súd v USA by žalobu sudcu Minárika pravdepodobne zamietol. Sudca by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Sudca je v USA považovaný za verejného činiteľa a ako taký musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka údajne nepravdivých faktov, sudca by musel preukázať, že týždenník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

HARABIN v. PETIT PRESS		
<p><i>Popis prípadu:</i> Navrhovateľ žaloval vydavateľa denníka SME za článok s názvom „Sudcovia, čo súdili za prejav viery, sa neospravedlnili“. V texte sa uvádza, že Harabin mal v minulom režime odsúdiť za prejavy viery katolíckeho kňaza. Článok sa celkovo zaoberal prípadmi, kedy boli v minulosti odsúdené osoby za praktikovanie viery a tiež tým, že sudcovia, ktorí takýchto ľudí súdili, stále pôsobia v radoch justície.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Súdy návrhu vyhovelí a vydavateľovi uložili, aby sa ospravedlnil a navrhovateľovi zaplatil náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 1.000.000 Sk (33.193 eur).</p> <p>Podľa súdov bol článok koncipovaný rafinovane s úmyslom škandalizovať a znevažovať žalobcu a čitateľom mal údaje podsunúť názor, že ako sudca rozhodoval tendenčne. Súdy mali za to, že autorka článku v ňom uviedla nepravdivé informácie. Hoci pri tom vychádzala z informácií získaných z Ústavu pamätí národa, neoverila si skutočnosti, ktoré tento tvrdil, ani ďalšie skutočnosti z právneho hľadiska.</p> <p>Súdy tiež osobitne zohľadnili aj náklad a popularitu denníka. Na druhej strane tiež postavenie navrhovateľa ako sudcu, pričom bezdôvodná kritika sudcov vedie podľa súdov k ohrozeniu autority a nestrannosti justície. Súd tiež zdôraznil, že sudca má obmedzené možnosti brániť sa proti článkom v médiách.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu (pôsobenie sudcov počas komunistického režimu) • navrhovateľ je verejne činná osoba a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky, hoci ako sudca požíva zvýšenú ochranu oproti politikom • právo médií na ospravedlniteľný omyl – ESLP by skúmal, či sa autorka článku mohla spoliehať na oficiálne informácie získané z Ústavu pamätí národa a tiež, či prezentované tvrdenia boli vyvážené • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a či nie je vo vzťahu k denníku likvidačná 	<p>Súd v USA by žalobu sudcu Harabina pravdepodobne zamietol a sudca by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Sudca je v USA považovaný za verejného činiteľa a ako taký musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka údajne nepravdivých faktov, sudca by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

HARABIN v. PEREX		
<p><i>Popis prípadu:</i> Denník Pravda uverejnil niekoľko článkov pod titulmi „Súdna rada ako telenovely“, „Harabin zrušil kárne opatrenie voči sudcom“, „Kto pridelil spis Minárikovmu senátu?“, „Harabin má spojenca“, a tiež niekoľko karikatúra a to všetko v rozmedzí asi siedmich mesiacov. Podľa uvedených článkov mal Harabin vydať pokyn na zastavenie činnosti disciplinárnych senátov v dôsledku legislatívnej zmeny. V ďalšom článku sa zase uvádzalo, že Harabin odmieta elektronické (náhodné) pridelovanie spisov. V denniku odzneli tiež hodnotiace úsudky o tom, že Najvyšší súd sa správa ako „odtrhnutý vagón“, ktorý nemá nikto pod kontrolou a nie ako nezávislá súdna moc. V inom článku sa uvádzalo, že Harabin vedome porušuje zákon, pričom tento článok dopĺňala karikatúra znázorňujúca navrhovateľa, ako si prideluje spisy osobne s komentárom, že zákon síce porušuje minimálne, zato však s maximálnym prospechom. Článok tiež obsahoval ďalšie hodnotiace úsudky o tom, že sa úspešne vyhýba transparentnému pridelovaniu spisov na Najvyššom súde a že mnohé jeho vyjadrenia nie sú hodné postu, ktorý zastáva, t.j. predsedu Najvyššieho súdu. Napokon bol v denniku článok s karikatúrou, podľa ktorej Harabin obchádza zákon s komentárom, že pridelovaním prípadov počítačom si totiž dosť ťažko môže zvyšovať životný štandard.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Súdy návrhu vyhoveľi a vydavateľovi uložili, aby sa ospravedlnil a navrhovateľovi zaplatil náhradu nemajetkovej ujmy, hoci nie v pôvodnej výške 10.000.000 Sk (331.939 eur).</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 3.000.000 Sk (99.581 eur).</p> <p>Súdy uviedli, že v článkoch bolo viacero nepravdivých údajov, o ktorých autorka tvrdila, že ich získala z tlačovej agentúry TASR a od anonymného zdroja na najvyššom súde. Podľa rozhodnutí súdov sa však žiadna z týchto informácií počas konania nepreukázala ako pravdivá. Súdy ďalej uviedli, že hodnotiace úsudky a karikatúry so sprievodnými textami presiahli rámec oprávnenej kritiky a svojou formou boli neprimerané a difamujúce bez podkladu v skutkových zisteniach. Pri vyčíslení náhrady nemajetkovej ujmy súdy zohľadňovali, že k neoprávnenému zásahu došlo v denníku s celoslovenskou pôsobnosťou sériou viacerých článkov a karikatúr publikovaných opakovane počas dlhšieho časového úseku, navyše – navrhovateľ ako sudca nemusí znášať tzv. znížený prah kritiky svojej osobnosti. Vydavateľ sa v konaní odvolal len proti výške náhrady nemajetkovej ujmy, nie však v merite veci.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu – pridelovanie súdnych spisov náhodným výberom, disciplinárne konania sudcov • navrhovateľ je verejne činná osoba a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky, hoci ako sudca požíva zvýšenú ochranu oproti politikom • ESLP by posudzoval, ktoré z tvrdení boli skutkové tvrdenia a ktoré boli hodnotiace úsudky, pričom by tiež skúmal, či tieto hodnotiace úsudky vychádzajú z určitého skutkového základu • skúmal by aj karikatúry – ESLP chráni aj šokujúce a urážlivé myšlienky, preháňanie a provokáciu • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a predvídateľná a či nie je vo vzťahu k denníku likvidačná 	<p>Súd v USA by žalobu sudcu Harabina pravdepodobne zamietol a sudca by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Sudca je v USA považovaný za verejného činiteľa a ako taký musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka nepravdivých faktov, sudca by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

SLOTA v. PETIT PRESS		
<p><i>Popis prípadu:</i> V denníku SME boli uverejnené články „Slota na úteku kradol“ a „ÚPN: Slota vykradol obchod“ s podtitulom „Ján Slota nevykrádal len autá v Rakúsku, ale aj textil a mäsiarstvo v obci Koš“. V článkoch sa uvádzalo, že Slota ako študent počas komunistického režimu ilegálne utiekol do Rakúska, o pár dní sa však vrátil, pričom počas pobytu v Rakúsku s ďalšími spoločníkmi sa mal podieľať na krádeži áut. Okrem toho sa mal tiež zúčastniť na krádeži v obci Koš. Články boli založené na informáciách získaných zo zväzkov evidovaných Štátnou bezpečnosťou a to jednak o Jánovi Slotovi, ale tiež o ďalších osobách, vrátane otca Jána Slotu.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Prvostupňový súd návrhu vyhovel, vydavateľovi uložil, aby sa ospravedlnil a zaplatil navrhovateľovi náhradu nemajetkovej ujmy, hoci v sume nižšej, ako navrhovateľ žiadal (žiadal 65.000 eur). Rozhodnutie doposiaľ nie je právoplatné.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 10.000 eur.</p> <p>Súd v rozsudku uviedol, že nepravdivými vyhláseniami uverejnenými v sporných článkoch došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu aj ako poslancu NR SR, keďže postavenie verejného činiteľa je závislé od verejnej mienky. Zásah bol spôsobený denníkom s celoslovenskou pôsobnosťou. Súd tiež uviedol, že titulok navodzuje dojem, že informácia o trestnom čine krádeže Slotu je pravdivá, hoci zaň nebol nikdy trestne stíhaný, ani právoplatne odsúdený. Podľa súdu žalovaný uverejnil nepravdivé údaje, čím zneužil svoje právo slobody prejavu.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu, ktorá už bola aj predtým verejne diskutovaná • navrhovateľ je verejne činná osoba - politik a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky • ESLP by posudzoval, ktoré z tvrdení boli skutkové tvrdenia a ktoré boli hodnotiace úsudky, pričom by tiež skúmal, či tieto hodnotiace úsudky vychádzajú z určitého skutkového základu • vo vzťahu k právu médií na ospravedliteľný omyl by ESLP skúmal, akým spôsobom novinári nakladali s informáciami získanými zo zväzkov ŠtB a či možno tieto informácie považovať za dôveryhodné • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a predvídateľná 	<p>Súd v USA by žalobu pravdepodobne zamietol a Slota by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Slota je politik a ako taký je v USA považovaný za verejného činiteľa, takže musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka nepravdivých faktov, Slota by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

LEXA v. PETIT PRESS		
<p><i>Popis prípadu:</i> Denník SME uverejnil článok pod titulom „Kauza mala slúžiť na diskreditáciu biskupa Baláza“, v ktorom písal o kauze Triptych – Kľaňanie sa troch kráľov, ktorá sa odohrala v čase, kedy bol navrhovateľ riaditeľom SIS. Článok mal byť dopĺňujúcou informáciou k prebiehajúcemu trestnému konaniu v kauze a okrem informácie o priebehu konania boli v denníku spomenuté aj okolnosti, ktoré k trestnému stíhaniu viedli.</p> <p>Ivan Lexa, ako bývalý riaditeľ SIS namietal, že týmto titulom ho denník nepravdivo osočil, znížil jeho dôstojnosť a vážnosť pred občanmi a tiež porušil jeho právo na prezumpciu neviny.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Prvostupňový súd návrhu vyhovel a zaviazal vydavateľa denníka, aby sa ospravedlnil a zaplatil navrhovateľovi náhradu nemajetkovej ujmy.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi (na prvom stupni): 33.193 eur</p> <p>Súd konštatoval, že v denníku boli uverejnené nepravdivé informácie (v titulku) a pravdu skresľujúce údaje, pričom článok mal širokú publicitu. Vzhľadom na neoprávnený zásah do osobnostných práv navrhovateľa súd rozhodol o priznaní aj finančnej kompenzácie. Súd uviedol, že vo veciach vo verejnom záujme existuje len malý priestor pre obmedzenie slobody prejavu a hranice prijateľnej kritiky sú širšie vo vzťahu k politikom než vo vzťahu k súkromným osobám. V danom prípade však odporca uviedol zavádzajúce informácie bez skutkového základu, keďže v trestnom konaní sa nepreukázalo, že by navrhovateľovi boli kladené za vinu tvrdenia, ktoré boli prezentované v médiách. Podľa názoru súdu ospravedlnenie nie je postačujúce a preto priznal navrhovateľovi aj požadovanú finančnú kompenzáciu. Tá má vyjadriť náhradu za utrpený stres, pocit frustrácie, neistoty a nepravdivosti.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu (pôsobenie SIS), ktorá už bola aj predtým verejne diskutovaná • navrhovateľ je verejne činná osoba – bývalý riaditeľ SIS a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky • ESLP by posudzoval, ktoré z tvrdení boli skutkové tvrdenia a ktoré boli hodnotiace úsudky, pričom by tiež skúmal, či tieto hodnotiace úsudky vychádzajú z určitého skutkového základu • vo vzťahu k právu médií na ospravedlniteľný omyl by ESLP skúmal, akým spôsobom novinári nakladali s informáciami získanými z oficiálnych výsledkov prieskumu činnosti SIS • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a predvídateľná a či nie je likvidačná vo vzťahu k denníku 	<p>Súd v USA by žalobu pravdepodobne zamietol a Lexa by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Lexa je verejne činná osoba – verejný činiteľ, takže musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka nepravdivých faktov, Lexa by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

FICO v. SPOLOČNOSŤ 7 PLUS		
<p><i>Popis prípadu:</i> Spoločenský týždenník uverejnil článok pod názvom „Kto okradol Ficovú“, v ktorom písal o krádeži auta manželky Róberta Fica. Podľa článku mala polícia auto vypátrať za dva dni, pričom údajne postupovala „neštandardne až protekčne“, k prípadu mali prizvať policajtov, ktorí pracovali na iných kauzách. Auto malo byť vypátrané „veľmi rýchlo“, hoci objasnenosť krádeží áut bola v rozhodnom období len 5 %.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Súdy návrhu vyhoveľi a odporcovci uložili, aby sa navrhovateľovi ospravedlnili a zaplatil mu požadovanú náhradu nemajetkovej ujmy.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 1.000.000 Sk (33.193 eur)</p> <p>Podľa rozhodnutí súdov v článku boli uverejnené nepravdivé informácie vytvárajúce obraz, že navrhovateľ pri vyšetrovaní krádeže auta požíval protekciu. Podľa súdu autorka článku nedala čitateľovi k dispozícii všetky rozhodujúce fakty ohľadom pátrania polície tak, aby si čitatelia sami mohli vytvoriť svoj záver, ale z nepravdivých údajov. Nepravdivé údaje neboli podľa súdu ničím podložené, čím autorka podsunula čitateľom jednoznačný názor, že vozidlo bolo vypátrané vďaka protekcii, ktorú mal Fico požívať z titulu svojho postavenia. Tieto úvahy však neboli skutkovo ničím podložené, keďže výsledky vykonaného dokazovania počas konania preukázali, že navrhovateľ nijako neovplyvňoval ani nezasahoval do pátrania po vozidle a že policajné orgány postupovali štandardne.</p> <p>Súd okrem ospravedlnenia rozhodol aj o priznaní finančnej satisfakcie, lebo morálna satisfakcia sa javila ako nepostačujúca, pričom zdôraznil aj preventívnu funkciu priznanej finančnej náhrady. Zdôraznil tiež, že neoprávnený zásah mal širokú publicitu, keďže bol spáchaný prostredníctvom tlače so širokým vplyvom na verejnosť. Súd tiež poukázal na to, že verejnosť vníma osobitne citlivo na prípady zneužívania postavenia politikov požívaním protekcie či iných nenáležitých výhod. Napokon súd (odvolací) zohľadnil skutočnosť, že vzhľadom na odstup času je primárny spôsob zadostučenia (morálna satisfakcia) už natoľko oslabený, že stráca funkciu.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu (postup polície pri vyšetrovaní krádeží motorových vozidiel a osobitne otázka, či sú politici pri takýchto prečinoch zvýhodňovaní) • navrhovateľ je verejne činná osoba – politik a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky • ESLP by posudzoval, ktoré z tvrdení boli skutkové tvrdenia a ktoré boli hodnotiace úsudky, pričom by tiež skúmal, či tieto hodnotiace úsudky vychádzajú z určitého skutkového základu • vo vzťahu k právu médií na ospravedliteľný omyl by ESLP skúmal, akým spôsobom novinári nakladali s informáciami, ktoré mali k dispozícii • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a predvídateľná a či nie je likvidačná vo vzťahu k novinám 	<p>Súd v USA by žalobu pravdepodobne zamietol a Fico by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Fico je politik a ako taký je v USA považovaný za verejného činiteľa, takže musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka nepravdivých faktov, Fico by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

STIFFEL v. PETIT PRESS		
<p><i>Popis prípadu:</i> Denník SME uverejnil článok pod názvom „Súdili disidentov, sú na Najvyššom súde“, v ktorom okrem iného uvádza, že medzi sudcami Najvyššieho súdu sú aj Harald Stiffel a Emil Bďzoch, ktorí začiatkom 80-tych rokov súdili a odsúdili kňaza Jozefa Labudu. V denníku bol tiež článok „Disidentov posielali sedieť, súdia dodnes“ s podtitulom „Na Najvyššom súde sú stále sudcovia, ktorí v minulosti ľuďom upierali právo na slobodu prejavu“, v ktorom sa uvádza, že viacerí sudcovia Najvyššieho súdu posielali v minulosti ľudí do väzenia podľa komunistického zákona o protištátnej činnosti a rozvracaní republiky. Okrem toho sa v článku píše o spornom rozhodnutí vo veci kňaza Labudu za trestný čin marenia dohľadu nad cirkvou.</p>		
Rozhodnutie slovenských súdov	Kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva	Kritériá súdov v USA
<p>Súdy návrhu vyhovel a rozhodli, že vydavateľ sa má ospravedlniť a zaplatiť navrhovateľovi náhradu nemajetkovej ujmy.</p> <p>Suma priznaná žalobcovi: 3.000.000 Sk (99.581 eur)</p> <p>Podľa súdov články uverejnené v denníku (aj v ďalších číslach) zasiahli formou skutkových tvrdení do práva žalobcu na ochranu osobnosti. Tieto tvrdenia boli totiž spôsobilé v čitateľoch vyvolať presvedčenie, že žalobca súdil podľa komunistických zákonov a teda bol členom alebo prívržencom (posluhovačom) komunistickej strany, hoci články výslovne takéto tvrdenia neobsahovali. Podľa súdov mali tieto články tiež vyvolať dojem, že odsúdil kňaza a iných za prejavový názor, že odsúdil disidenta za protištátnu činnosť a že súdil v politickom procese. Tieto tvrdenia však neboli ničím podložené, boli nepravdivé, mali očierňovací charakter a nesprávnym použitím právnickej terminológie sa zahrávali s úrovňou právneho vedomia čitateľov. Použitie zjednodušenia viedli k skresleniu faktov a k nemiestnemu zveličovaniu. Finančnú kompenzáciu odôvodnili súdy vysokou predajnosťou denníka a jeho mienkotvornosťou, ako aj poukazom na aktivity žalobcu ako verejného a ústavného činiteľa spojené s tým, že je všeobecne známy u verejnosti (nielen právnickej).</p> <p>V tejto veci žalovaný podal dovolanie, ktorému Najvyšší súd ako dovolací súd vyhovel a oba rozsudky súdov nižších stupňov zrušil. V odôvodnení okrem iného uviedol, že v rozsudkoch sa bližšie nekonkretizujú články, ktorými mal žalovaný zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu, nie je zrejmé, ktoré konkrétne údaje treba považovať za fakty a ktoré za hodnotiace úsudky. Dovolací súd napokon poukázal, že priznaná finančná kompenzácia celkom postráda dôvody, pre ktoré súdy rozhodli o jej výške. Úvaha súdu, ktorou dospel k záveru o finančnej kompenzácii, nesmie byť prejavom ľubovôle, ale sa musí opierať o konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Na záver súd uviedol, že súdy by nemali priznávať premrštené sumy, ktoré by viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa a k bagatelizovaniu inej ujmy na iných základných právach pri porovnaní s priznaným „odškodnením“ v takých prípadoch.</p>	<p>Čo by v tejto veci pravdepodobne skúmal a zohľadňoval Európsky súd pre ľudské práva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • úloha médií ako public watchdog v spoločnosti • predmetom bola téma verejného záujmu (pôsobenie sudcov počas komunistického režimu) • navrhovateľ je verejne činná osoba a preto musí zniesť väčšiu mieru kritiky, hoci ako sudca požíva zvýšenú ochranu oproti politikom • súd by skúmal, ktoré výroky sú tvrdeniami faktov a ktoré hodnotiacimi úsudkami, tiež by skúmal, či hodnotiace úsudky vychádzajú z určitého skutkového základu • vo vzťahu k právu médií na ospravedlniteľný omyl by súd skúmal, či zjednodušenia, ktoré v článkoch novinári urobili, sú prípustné • ESLP by vo vzťahu k priznanej finančnej satisfakcii skúmal, či je jej výška primeraná a či nie je vo vzťahu k denníku likvidačná 	<p>úd v USA by žalobu sudcu Stiffela pravdepodobne zamietol a sudca by nevysúdil žiadnu náhradu ujmy.</p> <p>Sudca je v USA považovaný za verejného činiteľa a ako taký musí zniesť akúkoľvek kritiku. Za zverejnenie iba samotných názorov či hodnotiacich úsudkov nemôže verejný činiteľ v USA vysúdiť žiadnu náhradu za poškodenie dobrej povesti.</p> <p>Čo sa týka nepravdivých faktov, sudca by musel preukázať, že denník zverejnil nepravdivé fakty so „skutočne zlým úmyslom“.</p>

5. Závěry a návrhy

Závěry analýzy

Jedným z hlavných cieľov našej analýzy bolo zaoberať sa výškou náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti, ktorú súdy priznávajú žalobcom na Slovensku, v Spojených štátoch amerických (USA) a zaoberať sa aj tým, ako k finančnej náhrade ujmy na osobnostných právach pristupuje Európsky súd pre ľudské práva (ďalej „Európsky súd“). Predmetom našej pozornosti boli najmä prípady, kedy verejne činné osoby, napríklad politici alebo sudcovia, žalujú médiá za poškodenie svojej dobrej povesti a žiadajú, aby im súd priznal vysokú finančnú náhradu ujmy, ktorú mali utrpieť. Výšku tejto finančnej náhrady však nemožno skúmať a porovnávať izolovane, pretože ak súd zistí, že zverejnenie tvrdení zasahujúcich do dobrej povesti bolo v súlade so slobodou prejavu, nemá dôvod zaoberať sa výškou náhrady ujmy, ktorá bola priznaná. Z rozhodnutí súdov USA a Európskeho súdu často vyplýva, že nemala byť priznaná žiadna finančná kompenzácia, pretože už samotné „odsúdenie“ médií bolo porušením Ústavy USA alebo Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej „Dohovor“). Preto sa analýza zaoberá aj princípmi a kritériami, ktoré súdy v USA a Európsky súd požívajú pri posudzovaní toho, či médiá neoprávnene poškodili dobrú povest inej osoby alebo či konali v súlade so slobodou prejavu a ich kritika bola legítimná.

USA

Sloboda prejavu je v USA považovaná za jeden zo základných pilierov demokracie a slobody krajiny. Žaloby verejných činiteľov („public officials“) a verejných osôb („public figures“) voči médiám sú preto považované za ohrozenie slobody prejavu a súdy k nim pristupujú s osobitnou starostlivosťou. V sporoch týkajúcich sa verejných činiteľov, verejných osôb alebo vecí verejného záujmu požívajú napr. médiá zvláštnu ochranu – tzv. ústavné privilégium („constitutional privilege“), čo pre žalobcov znamená, že v konaní musia preukázať viaceré skutočnosti:

- každý žalobca musí preukázať nepravdivosť tvrdenia, o ktorom si myslí, že poškodilo jeho dobrú povest,
- ak sa chce nejaký žalobca domôcť finančnej náhrady za ujmu na svojej dobrej povesti, musí preukázať žalovanému zavinenie – a to minimálne nedbanlivosť,
- žalobca v postavení „verejného činiteľa“ alebo „verejnej osoby“ však musí žalovanému médiu vždy preukázať vyšší stupeň zavinenia ako nedbanlivosť – musí preukázať, že nepravdivé tvrdenie bolo zverejnené so „skutočne zlým úmyslom“ (čo znamená, že médiá si buď uvedomovali,

že tvrdenie je nepravdivé alebo že mali naozaj vážne pochybnosti o pravdivosti zverejneného tvrdenia), inak nemá nárok na priznanie žiadneho finančného zadostučinenia,

- ak žalobca – súkromná osoba – požaduje od žalovaného nielen náhradu skutočnej ujmy (napr. vyčísliteľnú finančnú stratu), ale iné druhy náhrady (napr. tzv. sankčnú náhradu) a prípad sa týka záležitosti verejného záujmu, musí preukázať žalovanému skutočne zlý úmysel; v ostatných prípadoch pre náhradu ujmy stačí, ak žalobca preukáže žalovanému nedbanlivosť,
- žalovateľným nie je ani vyjadrenie názoru (kritika, hodnotiace úsudky) alebo reprodukovanie tvrdenia, ktoré v rámci oficiálneho postupu urobil orgán verejnej moci.

Od toho, aké je postavenie žalobcu (či je verejným činiteľom, verejnou osobou, alebo súkromnou osobou) teda závisí aj výsledok súdneho sporu, pretože **preukázanie zlého úmyslu médií je veľmi ťažké a žalobca, ktorý je verejným činiteľom alebo verejnou osobou, spravídla spor prehráva alebo sa do neho vôbec nepúšťa**. Ak teda médiá nekonajú so „skutočne zlým úmyslom“, môžu verejných činiteľov alebo verejné osoby kritizovať bez zodpovednosti za poškodenie dobrej povesti.

EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

V sporoch o poškodení dobrej povesti osoby Európsky súd „váži“ dve navzájom si konkurujúce základné práva – **právo na slobodu prejavu a právo na ochranu dobrej povesti** a posudzuje, ktoré právo má v okolnostiach konkrétneho prípadu väčšiu váhu a teda prednosť. Rozhodnutie vnútroštátneho súdu o tom, že nejakým tvrdením bola poškodená dobrá povest inej osoby, je totiž vždy zároveň zásahom do slobody prejavu autora tohto tvrdenia, a preto tento zásah musí byť naozaj opodstatnený.

Európsky súd pri posudzovaní toho, či bol zásah do slobody prejavu opodstatnený, zohľadňuje rôzne skutočnosti – napríklad **koho sa zverejnené tvrdenia týkajú, kto tvrdenia zverejnil, aká je povaha zverejnených tvrdení, akých záležitostí sa tvrdenia týkajú, kde, za akých okolností a akým spôsobom boli tvrdenia zverejnené** atď. Záver, či bolo zverejnenie určitého tvrdenia v súlade so slobodou prejavu, alebo či bolo neoprávneným zásahom do dobrej povesti, robí Európsky súd po súhrnnom posúdení a aplikovaní napríklad týchto princípov a kritérií:

- Média majú v spoločnosti kľúčovú úlohu, pretože sú „strážnym psom“ demokracie. Každý zásah do slobody prejavu médií treba posudzovať veľmi prísne.

- Zvýšenú ochranu treba poskytovať šíreniu informácií a myšlienok o veciach verejného záujmu.
- Osoby verejne činné alebo verejne známe musia zniesť väčšiu mieru kritiky než súkromné osoby. Čím viac bude obsah prejavu súvisieť s verejnou činnosťou dotknutej osoby, tým viac bude tento prejav chránený slobodou prejavu.
- Je potrebné rozlišovať, či je informácia skutkovým tvrdením alebo či je hodnotiacim úsudkom. Hodnotiace úsudky požívajú vysokú mieru ochrany. Aj hodnotiace úsudky však musia vychádzať z určitého skutkového základu.
- Chráni sa nielen obsah prejavu, tvrdenia či myšlienky, ale aj spôsob, resp. forma, ktorými sú vyjadrované. Médiami je dovolená určitá miera preháňania a provokácie.
- Tvrdenia urobené v dobrej viere požívajú zvýšenú ochranu. Média majú právo na ospravedlniteľný omyl.
- Sankcia za poškodenie dobrej povesti musí byť primeraná a predvídateľná.

Vnútroštátne sudy sa vo svojich rozhodnutiach nemôžu zaoberať iba aspektom ochrany dobrej povesti, ale v rozhodnutiach musia uviesť aj to, **ako prípad posúdili z hľadiska princípov slobody prejavu**, formulovaných Európskym súdom. Ak to neurobia, dopustia sa porušenia Dohovoru. Právo na slobodu prejavu je podľa Európskeho súdu napríklad porušené aj vtedy, ak vnútroštátne orgány neuvedú dostatočné dôvody pre potrebu zásahu do slobody prejavu, resp. že pre takýto zásah existuje „naliehavá spoločenská potreba“.

Vo väčšine prípadov Európsky súd konštatuje, že vnútroštátne orgány porušili slobodu prejavu preto, lebo nesprávne aplikovali niektoré z vyššie uvedených princípov. Nastávajú však aj prípady, kedy určité tvrdenie síce naozaj neoprávnene poškodilo dobrú povest inej osoby, avšak **sankcia uložená autorovi tohto tvrdenia (napr. finančná náhrada ujmy) bola príliš prísna, neprimeraná a vysoká** – a už **samotná táto neprimeranosť a prísnosť sankcie môže porušiť slobodu prejavu**. Z rozhodnutí Európskeho súdu možno vyvodit' viaceré **pravidlá pre stanovovanie výšky náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti** – napríklad náhrada musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme, okolnostiam a povahe skutku, nesmie byť neprimeraná príjmom žalovaného, výška náhrady nesmie byť pre médiá „ničivá“ (likvidačná) a pri určovaní výšky musí byť zohľadnená náhrada, ktorá je priznávaná obetiam násilných činov alebo za telesné zranenia. Nerešpektovaním týchto pravidiel môže prísť k porušeniu slobody prejavu.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Na základe analýzy rozhodovania slovenských súdov vo veciach ochrany osobnosti možno konštatovať, že sudy poskytujú verejne činným osobám nadmernú ochranu. Pri rozhodovaní sudy často nezohľadňujú princípy stanovené Európskym súdom, v zmysle ktorých verejne činné osoby musia napr. tolerovať vyššiu mieru kritiky, hodnotiace úsudky požívajú vysokú mieru ochrany, pričom chránené sú aj provokačné vyjadrenia a preháňanie, médiá majú právo na ospravedlniteľný omyl, atď.

Čo sa týka priznávania náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti, už samotná skutočnosť, že osoba je verejným činiteľom (napr. politikom), je často pre slovenské sudy dôvodom, aby jej priznali vyššiu finančnú kompenzáciu ako radovému občanovi. Naopak, podľa Európskeho súdu musí politik

zniesť oveľa tvrdšiu kritiku, a keďže náhrada ujmy musí byť primeraná okolnostiam, tak politikom a verejne činným osobám možno finančnú kompenzáciu priznať len veľmi opatrne a je potrebné voliť skôr zdržanlivý prístup.

Rozhodnutia slovenských súdov sa často vyznačujú tým, že v nich sudy často iba povrchno poukážu na niektoré rozhodnutie Európskeho súdu, ale bez toho, aby dôkladne vysvetlili, ako aplikovali princípy vyplývajúce z týchto rozhodnutí na konkrétny posudzovaný prípad a bez toho, aby sa dôkladne vysporiadali s argumentmi účastníkov konania týkajúcich sa slobody prejavu. Ako to vyplýva z rozhodnutí Európskeho súdu v sporoch slovenských občanov, slovenské sudy často pristupujú k určovaniu výšky náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti bez toho, aby dostatočne zdôvodnili samotný základ priznania tejto náhrady – teda či bolo naozaj do dobrej povesti zasiahnuté naozaj neoprávnene alebo či šlo o legitímny zásah v súlade so slobodou prejavu.

Hoci Európsky súd posudzuje každý zásah do slobody prejavu médií veľmi prísne a dbá na to, aby médiá neboli odrádzané od šírenia informácií, slovenské sudy takýto opatrný prístup, pokiaľ ide o médiá, často nenasledujú. Pri určovaní výšky náhrady sa často zohľadňuje iba intenzívny dopad médiami šírených informácií na dobrú povest dotknutej osoby, ale táto skutočnosť sa nevyvažuje ústavným princípom, že sankcia voči médiami nesmie mať odradzujúci alebo likvidačný účinok na informovanie o záležitostiach verejného záujmu.

V rozhodnutiach slovenských súdov možno často pozorovať, že priznaná výška náhrady ujmy za poškodenie dobrej povesti je veľmi slabo vyargumentovaná a zdôvodnená. Často výšku náhrady určia na základe nedostatočne preukázanej ujmy a iba na základe subjektívneho tvrdenia žalobcu o tom, ako intenzívnu ujmu pocítoval, prípadne na základe svedeckých výpovedí žalobcových príbuzných a priateľov.

Významným nedostatkom je, že pri priznávaní náhrady ujmy sudy priznávajú politikom alebo iným verejne činným osobám za poškodenie dobrej povesti oveľa vyššiu náhradu ujmy, ako radovým občanom za závažné telesné zranenia či dokonca aj usmrtenie, bolesť, sťaženie spoločenského uplatnenia alebo ťažké a doživotné negatívne následky na zdraví osoby. Takýto prístup vyvoláva buď dojem toho, že niektoré sudy si vážia dobrú povest politikov a sudcov viac ako život a zdravie radových občanov, alebo to vyvoláva dojem falošnej kolegiality s verejne činnými a známymi osobami.

Návrhy

VŠEOBECNÉ

- V rozhodovacej činnosti súdov by sa mali aplikovať princípy Európskeho súdu napríklad v tom zmysle, že sloboda prejavu umožňuje aj preháňanie, zveličovanie alebo dokonca aj provokáciu, že v diskusií o veciach verejného záujmu možno používať aj silnejšie výrazy a že sloboda prejavu sa vzťahuje aj na také informácie a myšlienky, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo určitú časť obyvateľstva (napr. rozhodnutia Európskeho súdu *Hrico v. Slovensko* alebo *Feldek v. Slovensko*). Tento prístup treba osobitne aplikovať v prípade médií.
- Ak je možný dvojaký výklad určitého tvrdenia, ktoré sa týka záležitosti verejného záujmu, malo by sa toto tvrdenie vykladať tak, aby to bolo

v prospech slobody prejavu (napr. rozhodnutie Európskeho súdu *Feldek v. Slovensko*).

- Média majú právo na ospravedliteľný omyl – sudy by mali akceptovať, že ak tvrdenie pochádza zo zdroja, ktorý je považovaný za spoľahlivý, nie je potrebné pred zverejnením tohto tvrdenia overiť s úplnou istotou jeho pravdivosť alebo nepravdivosť. Sudy by mali akceptovať, že pravdivosť niektorých tvrdení nie je možné vždy s úplnou istotou overiť, a preto ak novinári konali v dobrej viere a s náležitou starostlivosťou, ak vyvinuli dostatočnú snahu preveriť pravdivosť tvrdenia, ak dali priestor na vyjadrenie dotknutej osobe a ak použili náležite opatrné formulácie, nemali by byť zodpovedné ani vtedy, ak sa tvrdenie týkajúce sa záležitosti verejného záujmu ukáže nepravdivým.
- Aj zverejnenie nezákonne získaných informácií (napr. nahrávok) môže byť vo verejnom záujme prípustné (rozhodnutie Európskeho súdu *Rádio Twist v. Slovensko*).
- Slovenské sudy by mali tiež zohľadniť fakt, že stále prebieha transformácia slovenskej spoločnosti, čo vyžaduje prísnejšiu ochranu slobody prejavu a tvrdení týkajúcich sa záležitostí verejného záujmu. Ústavný súd SR v náleze sp. zn. II. ÚS 152/08 napríklad vo vzťahu ku kritike sudcov a súdnictva uviedol: „Transformačné krajiny môžu pri budovaní justície v požiadavkách právneho štátu buď túto viac chrániť pred spoločenskou diskúsiou s prípadnými difamačnými prvkami, alebo naopak, otvárať diskúziu o justícii. Ústavný súd sa prikláňa k druhej z uvedených alternatív, berúc do úvahy skutočnosť, že zmeny v justícii už prebiehajú dve desaťročia.“
- Sudy by sa mali zaoberať nielen aspektom ochrany povesti osoby, ale rovnako dôkladne sa musia vo svojom rozhodnutí zaoberať aj princípmi slobody prejavu stanovenými Európskym súdom, ktoré sa vzťahujú na konkrétny prípad. Aj Ústavný súd SR v náleze sp. zn. II. ÚS 326/09 uviedol, že „považuje prípady týkajúce sa slobody prejavu a jej vyvažovania, obvykle s právom na ochranu osobnosti, za veľmi dôležité, vyžadujúce veľmi citlivý a argumentačne dôkladný prístup..“. Ak rozhodnutie súdu nebude obsahovať dôkladné argumenty týkajúce sa slobody prejavu, malo by byť dôvodom na jeho zrušenie súdom vyššieho stupňa.

napr. demonštratívne vymedziť kritériá, podľa ktorých sa posudzuje závažnosť ujmy a demonštratívne vymedziť okolnosti zohľadňované pri stanovovaní výšky náhrady ujmy. Bolo by vhodné, aby zákon výslovne zdôrazňoval, že výška náhrady ujmy má byť „primeraná“ závažnosti vzniknutej ujmy a existujúcim okolnostiam. Pri formulovaní ustanovenia by sa mohli využiť aj ďalšie kritériá a okolnosti zohľadňované Európskym súdom a slovenskými súdmi.

- Zvážiť zakotvenie pravidla, že osoba nemôže vysúdiť za poškodenie dobrej povesti vyššiu sumu, ako je najvyššia suma, ktorú je možné priznať ako náhradu za bolesť a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia za také a doživotné negatívne následky na zdraví osoby.
- Zvážiť širšie zakotvenie práva na ospravedliteľný omyl do tlačového zákona a to v zmysle štandardov formulovaných Európskym súdom.
- Prijíť ustanovenie, že orgány verejnej moci (napr. vláda, ministerstvá, sudy) nemôžu podávať žaloby za poškodenie dobrej povesti, resp. nemôžu požadovať finančnú náhradu ujmy za poškodenie dobrej povesti. Žaloby by mali mať právo podávať iba konkrétne osoby pracujúce v týchto orgánoch, ktorých dobrá povest bola poškodená.
- Zvážiť zakotvenie pravidla, že v prípade, ak sa sporné tvrdenie týka záležitosti verejného záujmu alebo žalobcom je verejný činiteľ, väčšia časť dôkazného bremena leží aj na žalobcovi a nie iba na žalovanom. Možno uvažovať o zakotvení pravidla existujúceho v Nemecku, že ak žalobca v takýchto sporoch požaduje, aby sa iba upustilo od zásahov do jeho dobrej povesti alebo požaduje iba ospravedlnenie, nemusí preukazovať zavinenie žalovaného a uplatňuje sa tzv. objektívna zodpovednosť žalovaného, avšak ak žalobca požaduje finančnú náhradu ujmy, musí v súdnom konaní preukázať zavinenie žalovaného (aspoň nedbanlivosť) a tiež to, že predmetné tvrdenie bolo nepravdivé. Podobné pravidlo sa uplatňuje aj v iných štátoch Európy.

K URČOVANIU VÝŠKY NÁHRADY UJMY

- Pri určovaní výšky náhrady ujmy by slovenské sudy nemali zvyhodňovať politikov, sudcov a verejných činiteľov pred radovými občanmi. Náhrady priznávané súdmi za poškodenie dobrej povesti nemôžu byť vo výraznom nepomere k náhradám priznávaným za vážne zranenia, ublíženia na zdraví alebo spôsobenie smrti.
- Pri určovaní výšky náhrady ujmy by slovenské sudy mali zohľadňovať finančnú situáciu žalovaného a uložená finančná kompenzácia by nemala mať pre neho ničivý, resp. likvidačný účinok.
- Sudy by mali starostlivo posudzovať aj otázku, či nie je výška náhrady ujmy priznaná za poškodenie dobrej povesti neprimeraná a či je dostatočne a dôkladne vyargumentovaná. Nedostatok dôvodov a argumentov pre priznanie náhrady finančnej ujmy by mal byť dôvodom na zrušenie rozhodnutí súdov nižších stupňov.

ODPORÚČANIA NA ZMENU LEGISLATÍVY

- Spresniť ustanovenie § 13 Občianskeho zákonníka, ktoré stanovuje, že výška finančnej náhrady sa určí „s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo“. Bolo by vhodné

English summary

Conclusions of the analysis

One of cardinal aims of our analysis was to deal with the amount of compensation for damages to one's reputation awarded by courts to plaintiffs in Slovakia, in the United States of America (USA) as well as to deal with the fact how the European Court of Human Rights (hereinafter as "European Court") approaches financial compensation for damages to personal rights. Our attention was focused on cases where public figures, for example politicians or judges, sue media for damages to their reputation and request high financial compensation for damages they were to suffer. However, the amount of financial compensation cannot be examined and compared separately because when court comes to conclusions that publishing of allegations interfering reputation was in compliance with the freedom of expression, there is no reason to deal with the amount of compensation for damages awarded. Rulings of the US courts and the European court often conclude that no financial compensation was due since the mere „condemnation“ of media was in fact in breach of the American Constitution or the European Convention on Human Rights (further on "Convention"). Therefore, the analysis also deals with principles and criteria used by courts in the USA and the European court when assessing whether media caused damage to one's reputation or whether media acted in compliance with the freedom of expression, hence their critique was legitimate.

THE USA

In the USA freedom of expression is considered to be one of the basic pillars of democracy and fundamental freedoms of the country. Therefore, legal actions brought by public officials and public figures against media are considered to be a threat to the freedom of expression and courts treat them with a special attention. In the disputes related to public officials, public figures or issues of public interest media enjoy a special protection – so called constitutional privilege.

A public official or public figure plaintiff must prove that a publisher made a false defamatory statement with "actual malice" and he or she must prove that by "clear and convincing" evidence. In order for the plaintiff to show that a publisher acted with "actual malice", he or she must prove that the publisher possessed either "actual knowledge of falsity" or that the publisher subjectively entertained "serious doubts" as to the truth of what he was publishing.

Result of a legal dispute depends on plaintiff's position (whether he or she is a public official, public figure or private person) since **it is very difficult**

to prove media's "actual malice". Consequently plaintiff who is a public official or public figure usually loses the lawsuit or does not initiate one at all. Thus, when not acting with an "actual malice" media may criticise public officials or public figures without responsibility for damage to their reputation.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

In the lawsuits related to damage to one's reputation the European Court considers two mutually competing fundamental rights – right to freedom of expression and right to protection of reputation – and assesses which right is of a greater weight and thus prevails. Domestic court's conclusion that one's reputation was damaged by a statement is considered to be interference in the freedom of expression of the author of such statement. Therefore, reasons for such interference must be relevant and sufficient.

When assessing legitimacy of interference in the freedom of expression the European Court takes into account various facts – for example **who is related to the published statements** (politicians, public or private figures), **who published the statements, what is the nature of the published statements** (statements of fact or value judgments), **what affairs the statements refer to** (matters of public interest or matters relating to private interests), **when, under what circumstances and in what manner the statements were published, etc.** The conclusion stating whether publishing of statement was in compliance with the freedom of expression or whether it was an illegitimate interference in one's reputation is made by the European court after overall examination and after applying several principles and criteria.

It is not sufficient that domestic courts merely assess the aspect of protection of one's reputation, they must also **consider the case from the viewpoint of principles of the freedom of expression** formulated by the European court. If they cease to do so, they violate the Convention. According to the European Court the right to freedom of expression is violated even when domestic bodies fail to state adequate reasons for the necessity to interfere in the freedom of expression or cease to acknowledge that there is a "pressing social need" for such intervention.

In most cases the European Court states that domestic bodies breached the freedom of expression because some of the basic principles and criteria were applied incorrectly. Additionally in some cases statement indeed damaged one's reputation in an illegitimate way, however, **sanction imposed to author of the statement (e.g. financial compensation of**

damage) was inadequate and high. In these cases the inadequacy and strictness of the sanction itself may infringe the freedom of expression. Several rules for determination of the amount of compensation for damages (damages award) to one's reputation may be concluded from rulings of the European Court – for example the compensation must be reasonable and proportionate to the suffered damage, circumstances and nature of the act and may not be disproportionate to defendant's incomes; the damage award may not be "ruinous" (liquidating) for media and compensation awarded to victims of violence or for bodily injuries must be taken into account when determining the damage award amount. Non-compliance with these rules may lead to breach of the freedom of expression as guaranteed by the Convention.

SLOVAK REPUBLIC

Based on our analysis of rulings of the Slovak domestic courts in reference to the protection of personality, we can state that courts provide public figures with excessive protection. In their decision-making courts often do not take into account principles stipulated by the European Court. According to these principles public figures must for example tolerate a higher level of criticism; value judgments enjoy a high level of protection; provocative statements, as well as exaggeration are protected; media have a right to "excusable error", etc.

As for awarding compensation for damage to one's reputation, for the Slovak courts if plaintiff is a public official (e.g. politician) that fact often results in a higher financial compensation in comparison to that awarded to common citizens. On the contrary, according to the European Court, a politician must bear much fiercer criticism. Since compensation for damages must be adequate to circumstances, financial compensation may be awarded to politicians and public figures with extreme caution – it is necessary to choose a rather reserved approach.

In legal disputes of Slovak citizens European Court concluded that Slovak domestic courts often approach the determination of compensation for damage to one's reputation without giving sufficient reasons for the basis of awarding such compensation. Domestic courts fail to provide sufficient reasoning whether plaintiff's reputation was indeed interfered in an illegitimate way or whether it was a legitimate interference in compliance with the freedom of expression.

Although European court assesses each interference in media's freedom of expression very strictly and ensures that media are not discouraged and deterred from spreading information, Slovak courts often do not follow such cautious approach. When determining the damage award amount, only intensive impact of information spread by media on respective person's reputation is often considered. This fact is not balanced by the constitutional principle stipulating that sanction against media may not have a "chilling effect" on informing about issues of public interest or may not be ruinous for media.

In rulings of Slovak courts it can be often observed that compensation amount awarded for damages to one's reputation is reasoned and justified very poorly. Amount of damage award is often determined on the basis of an insufficiently proved damage and only on the basis of plaintiff's subjective allegation as to intensity of damage he/she experienced or on the basis of testimonies of plaintiff's relatives and friends.

Significant shortcoming of the Slovak legal system rests in the fact that, when awarding compensation for damages, courts award much higher compensation to politicians or other public figures for damage to their reputation than to common citizens for serious physical injuries, homicide, pain, hindering from social versatility or harmful life negative effects on person's health. Such approach leads to an impression that either some courts respect reputation of politicians and judges more than life and health of common citizens or it gives an impression of hypocritical collegiality with public officials and public figures.

Proposals

GENERAL

- In domestic courts' decision-making principles of the European Court should be applied. For example taking into consideration that freedom of expression also allows exaggeration, overstatement or even provocation; that expressive words can also be used in discussion related to the issues of public interest; and that freedom of expression also protects information and ideas that "offend, shock or disturb" the state or any sector of the population (e.g. rulings of the European Court *Hrico v. Slovakia* or *Feldek v. Slovakia*). This approach should especially be applied in cases when media is accused.
- If a statement related to the issue of public interest allows for ambiguous interpretation, such statement should be interpreted in favour of the freedom of expression (e.g. ruling of the European Court *Feldek v. Slovakia*).
- Media have a right to "an excusable error" – courts should accept the fact that when a statement comes from a source that is considered to be reliable, there is no need to verify with absolute certainty its truthfulness or falsehood before publishing the statement. Courts should accept that truthfulness of some statements sometimes cannot be verified with an absolute certainty and therefore, if journalists proceeded in "good faith" and with proper care – if they did their best to verify truthfulness of the statement, if they enabled respective person to express himself/herself to the statement and if they used appropriate discreet formulations – they should not bear responsibility even if such statement related to the issue of public interest turns out to be truthless.
- Even publishing of information created illegally (e.g. records) can be tolerable in public interest (ruling of the European Court *Twist Radio v. Slovakia*).
- Slovak courts should also take into account ongoing character of the transformation of Slovak society. Such condition requires a stricter protection of the freedom of expression and statements related to issues of public interest. Slovak Constitutional Court stated in the judgment No. II. ÚS 152/08 in relation to criticism of judges and judicature: "When building a judiciary in compliance with a rule of law, countries in transition can either protect judiciary from social discussion with eventual defamation elements or, on the contrary, open the discussion about judiciary. The Constitutional Court tends to the latter alternative of those stated above considering the fact that changes in the judiciary have been running for two decades."
- In their rulings domestic courts should deal with the aspect of protection of one's reputation, however, with the same thoroughness they must also deal with the principles of freedom of expression stipulated

by the European Court that are applicable to respective case. Even the Constitutional Court stated in the judgment No. II. ÚS 326/09 that *“it considers cases related to the freedom of expression and balancing thereof, usually with the right to protection of personality, to be very significant and requiring very sensitive and thorough approach as for argumentation...”*. Unless ruling of the domestic court contains thorough arguments related to the freedom of expression, this should be a reason for revoking that ruling by the appellate court.

DETERMINATION OF THE AMOUNT OF DAMAGE AWARD

- When determining the amount of damage award Slovak courts should not prefer politicians, judges and public officials to common citizens. Compensations awarded by courts for damage to one’s reputation cannot be in noticeable disproportion to compensations awarded for serious injuries, bodily harms or death.
- When determining the amount of damage award Slovak courts should consider defendant’s financial situation and the damage award should not have ruinous or liquidating effect on defendant.
- Courts should be careful in considering whether the amount of compensation awarded for damage to one’s reputation is not disproportionate; whether it is reasoned sufficiently and thoroughly. Insufficient reasoning and arguments provided in the court’s decision for awarding certain financial compensation should be a reason for revoking of such decision.

RECOMMENDATIONS FOR CHANGE OF LEGISLATION

- To specify the provision of Section 13 of the Civil Code stipulating that the amount of financial compensation (award) shall be determined *“in consideration of seriousness of the damage caused and in consideration of circumstances under which the right was violated”*. It is recommended to, for example, demonstratively define rules based on which seriousness of damage shall be assessed and to define circumstances considered in the process of determining the amount of damage award. It is recommended that the Civil Code emphasizes explicitly that the amount of compensation (damage award) should be “proportionate” to the seriousness of damage caused and existing circumstances. As an underlining recommendation – provisions should take into account other criteria and circumstances as outlined by the European court and Slovak domestic courts.
- To consider stipulating a rule, which provides that a person cannot be awarded higher amount for damage to his/her reputation than the highest amount that can be awarded as a compensation for pain and compensation for hindering from social versatility for harmful life negative effects on person’s health.
- To consider a broader recognition and stipulation of the right to “excusable error” into the media law, in accordance with the standards formulated by the European Court.
- To adopt provision that public authorities (e.g. government, ministries, courts) may not seek redress for damage to their reputation or may not claim financial compensation for damage to their reputation. Only specific persons employed in these bodies whose reputation has been damaged should have the right to seek redress and take such legal actions.
- To consider stipulating a rule according to which if a disputed allegation

is related to a matter of public interest or a plaintiff is a public official, the burden of proof in the lawsuit should bear also plaintiff and not only defendant. Rule, as stipulated by the German law, can be an inspiration: in cases where plaintiff merely seeks injunctions (suspension of interventions in his reputations) or apology from the defendant, defamation is a “strict liability tort”... this means that plaintiff does not have to prove defendant’s fault and so called defendant’s “strict liability” shall be applied. However, if plaintiff claims a financial damage award, s/he must prove defendant’s fault (at least negligence) as well as the fact that respective allegation was false. Similar rule is applied in other European countries, too.

